ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ

ΑΠΟ ΤΑ ΚΑΤΩ

Γενάρης-Φλεβάρης 2017 Νο120 Τιμή: 4€

1917 2017 ΣΤΟ ΔΡΟΜΟ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

- Μπορούμε να κάνουμε τη νέα χρονιά καλύτερη;
- Η νέα ελληνοτουρκική κρίση • Δυο χρόνια κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ • Ρωσία 1917
- Τα διδάγματα της Συριακής Επανάστασης • Οι ΗΠΑ μετά την εκλογή του Ντόναλντ Τραμπ

120 Τεύχος Γενάρης – Φλεβάρης 2017

Ο **Σοσιαλισμός από τα Κάτω** είναι το δίμηνο περιοδικό του **Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος**
Ιδιοκτήτης: Εκδόσεις Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, Υπεύθυνη σύνταξης: Μαρία Στύλλου
Σύνταξη: Κώστας Βλασόπουλος, Αργυρή Ερωτοκρίτου, Θανάσης Καμπαγιάννης, Σωτήρης Κοντογιάννης, Νίκος Λούντος, Λέανδρος Μπόλαρης, Κώστας Σαρρής, Εξώφυλλο, σελιδοποίηση: Παντελής Γαβριηλίδης, Υπεύθυνη διακίνησης: Ελεάννα Τσώλη, 210 5247140, Κεντρική διάθεση: Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, Φειδίου 14, Τηλ. 210 5247584, Περιοδικό «Σοσιαλισμός από τα Κάτω», Τ.Θ. 8161-102 10, Αθήνα, ISSN: 2241-7176
Για επικοινωνία: sosialismosapotakato@gmail.com www.socialismfrombelow.gr

Πανεργατική Απεργία, 8 Δεκέμβρη 2016

Μπορούμε να κάνουμε τη νέα χρονιά καλύτερη;

Η Μαρία Στύλλου γράφει για τις μάχες που έχουμε μπροστά μας το 2017 αντλώντας έμπνευση από τα 100 χρόνια της Οκτωβριανής επανάστασης.

Όλοι εύχονται για μια καλύτερη χρονιά από το 2016, και όλοι αναρωτιούνται με ποιον τρόπο μπορούμε να την εξασφαλίσουμε. Κανένας δεν πιστεύει ότι η Ε.Ε. θα αλλάξει, τουναντίον θα πηγαίνει από το κακό στο χειρότερο, κανένας δεν ελπίζει πια ότι η κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ θα συγκρουστεί με την Τρόικα, θα ανατρέψει τα μνημόνια και θα ικανοποιήσει τις διεκδικήσεις των εργατών/τριών. Επίσης κανένας δεν θέλει εκλογές που θα τις κερδίσει η Ν.Δ., ή που θα καταλήξουν σε νέες «οικουμενικές» σαν αυτές του Παπαδήμου ή σαν τις τρικομματικές Ν.Δ.-ΠΑΣΟΚ και ΔΗΜΑΡ. Άρα στο κέντρο αυτής της ελπίδας και της ευχής είναι εάν μπορούν να το πετύχουν οι ίδιοι, η τάξη που πάλεψε για επτά ολόκληρα χρόνια τα μνημόνια, που έχει φέρει τα πάνω κάτω στα πολιτικά κόμματα και στη σειρά που υπολόγιζε η κυρίαρχη τάξη ότι εξελίσσονταν τα πράγματα, που ανέτρεψε προβλέψεις, ιεραρχίες και ιδέες που μέχρι τώρα κυριαρχούσαν.

Στο ερώτημα, αν μπορούμε, χρήσιμο είναι να ανατρέξουμε σε μια διάλεξη που έδωσε ο Λένιν τον Γενάρη του 1917 στην Ελβετία, ακριβώς πριν 100 χρόνια από τώρα, όταν η επανάσταση στη Ρωσία ακόμα δεν έμοιαζε ότι βρισκόταν στην ημερήσια διάταξη, και ο ίδιος ζούσε με την Κρούπσκαγια εξόριστος στη Ζυρίχη. Ο Λένιν εκείνη την περίοδο έδινε μάχη να δυναμώσει την αριστερά που είχε σπάσει πάνω στο θέμα του Α' Παγκόσμιου Πολέμου με την ευρωπαϊκή σοσιαλδημοκρατία. Η ομάδα του Τσίμερβαλντ, όπως ονομαζόταν αυτή η κίνηση, ήταν μοιρασμένη σε τρεις τάσεις, τη δεξιά, την αριστερή, και το κέντρο. Ο Λένιν σε όλη αυτή την περίοδο[1] παλεύει για να μεγαλώσει αυτή η τάση όχι μόνο στη Ρωσία, αλλά και σε όλη την Ευρώπη. Πώς μπορούσε να γίνει αυτό; Ήταν δυνατόν μέσα στη χειρότερη περίοδο των μαζικών σφαγών και

της μεγάλης πείνας να υποστηρίζει κάποιος σοβαρά ότι ήταν δυνατόν να ανατραπούν αυτές οι συνθήκες μέσα από το ρόλο των εργατών/τριών και την προοπτική των επαναστατών;

Για να πείσει τους συντρόφους του στην Ελβετία, αφιέρωσε την ανοιχτή ομιλία που έκανε το Γενάρη, όχι στην επερχόμενη επανάσταση στη Ρωσία (για την οποία ούτε ο ίδιος δεν ήταν σίγουρος αν θα προλάβει να τη δει!) αλλά στην επανάσταση του 1905. *«Δεν πρέπει να μας ξεγελά η σημερινή κεντρική σιγή στην Ευρώπη. Οι τερατώδεις φρικαλεότητες του ιμπεριαλιστικού πολέμου, τα βάσανα από την ακρίβεια, γεννούν παντού επαναστατικές διαθέσεις και οι κυρίαρχες τάξεις, δηλαδή η αστική και τα τσιράκια της, δηλαδή οι κυβερνήσεις, πέφτουν όλο και περισσότερο σε αδιέξοδο, απ' όπου δεν μπορούν να βρουν γενικά διέξοδο χωρίς τους πιο μεγάλους κλονισμούς... Στον τομέα των κοινωνικών φαινομένων, δεν υπάρχει μέθοδος πιο διαδεδομένη και πιο αστήρικτη από το πάρσιμο μεμονωμένων μικρών γεγονότων, από το παιχνίδι με τα παραδείγματα... Τα γεγονότα όταν τα παίρνουμε στο σύνολό τους, στη σύνδεση τους, είναι όχι μόνο «πεισματάρικα» μα και οπωσδήποτε αποδεικτικά».*[2]

Αυτό που υποστηρίζει ο Λένιν, και που είναι πολύ χρήσιμο και απαραίτητο και για σήμερα, είναι το πόσο λάθος γίνεται όταν τα παραδείγματα αντικαθιστούν την συνολικότερη εκτίμηση για την περίοδο. Μια περίοδος δεν είναι το άθροισμα των παραδειγμάτων αλλά η δυναμική που διαμορφώνεται.

Αυτή η διάλεξη είναι χρήσιμη και για έναν άλλο λόγο. Ο Λένιν κάνει τη διάκριση ανάμεσα στους επαναστάτες και τους ρεφορμιστές στην επανάσταση του 1905 στη Ρωσία. Οι ρεφορμιστές ήταν με μισή καρδιά στα γεγονότα και βολόδερναν ανάμεσα στον Τσάρο και τους εξεγερμένους, αλλά ήταν έτοιμοι να στηρίξουν τον Τσάρο σε κάθε μικρή υποχώρηση που έκανε, θεωρώντας ότι μέχρι εκεί μπορούν να φτάσουν τα πράγματα και άρα ήρθε η στιγμή για τον συμβιβασμό. Μια τέτοια περίπτωση ήταν η υπόσχεση του Τσάρου ότι θα προχωρούσε σε μέτρα εκδημοκρατισμού, συγκροτώντας μια νέα Δούμα. Λέει ο Λένιν: *«ο νόμος προέβλεπε ένα γελοία μικρό αριθμό εκλογέων... και δεν παραχωρούσε σ' αυτό το ιδιόρρυθμο «κοινοβούλιο» κανένα νομοθετικό αλλά μόνο συμβουλευτικό δικαίωμα... και όμως οι ρεφορμιστές του 1905 δεν μπορούσαν να καταλάβουν ότι οι υποσχέσεις για μεταρρυθμίσεις επιδιώκουν να σταματήσουν ή τουλάχιστον να εξασθενίσουν την ταξική πάλη...»*[3]

Οι συσχετισμοί σήμερα

Το κυβερνητικό επιτελείο υπόσχεται ότι το 2017 η στενωπός της οικονομικής ύφεσης τελειώνει, ότι η ελληνική οικονομία μπαίνει σε τροχιά ανάπτυξης και ότι σε συνδυασμό με τη μείωση του χρέους, θα τελειώσουν τα μνημόνια, η φτώχεια και η ανεργία. Αυτή η εικόνα δεν είναι αποκλειστικά ελληνική. Ξεκινάει από την ίδια την Αμερική, όπου επικρατεί η εκτίμηση ότι το 2017 θα σημάνει το τέλος της παρατεταμένης ύφεσης. Η Ομοσπονδιακή Τράπεζα, με βάση αυτή την εκτίμηση, όχι μόνο προχώρησε σε μικρή αύξηση των επιτοκίων τον Δεκέμβρη, αλλά προέβλεψε ότι αυτό θα ξαναγίνει αρκετές φορές με την καινούργια χρονιά. Πρόκειται για μια αντίληψη που δίνει νερό στον μύλο του Τραμπ και ενέσεις αισιοδοξίας στα κράτη μέλη της Ε.Ε. που πηγαίνουν για εκλογικές αναμετρήσεις το 2017, αλλά η πραγματικότητα διαψεύδει αυτή την ρόδινη εικόνα.

«Η επιτάχυνση της παγκόσμιας οικονομίας που βλέπουν οι ορθόδοξοι οικονομολόγοι», υποστηρίζει ο Μάικλ Ρόμπερτς στο βιβλίο του[4] *«δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. Από τότε που άρχισε η μεγάλη ύφεση, οι πιο γνωστοί διεθνείς οικονομολόγοι, το Δ.Ν.Τ., ο ΟΟΣΑ κλπ.. προβλέπουν αύξηση του ΑΕΠ, του διεθνούς εμπορίου και των επενδύσεων, και κάθε χρόνο αναγκάζονται να καταπιούν τις λέξεις τους και να αναθεωρήσουν προς τα κάτω τις εκτιμήσεις τους. Οι επενδύσεις στις μεγάλες οικονομίες βρίσκονται τώρα κατά 20% χαμηλότερα απ' αυτές που προέβλεψε το Δ.Ν.Τ. το 2007...*

Η οικονομική ανάπτυξη των ΗΠΑ το 2016, κατ' αρχή είναι πολύ μικρή (δεν θα ξεπεράσει το 1,5%) και δεύτερο, δεν προέρχεται από καινούργιες επενδύσεις αλλά από την αύξηση της κατανάλωσης των νοικοκυριών (λόγω δανεισμού με φθηνό χρήμα) και από την αύξηση των αποθεμάτων...».

Η εκτίμηση του Μάικλ Ρόμπερτς, λοιπόν, είναι ότι όχι μόνο δεν θα υπάρχει ανάπτυξη το 2017, αλλά υπάρχει ο κίνδυνος μιας νέας υφεσιακής βουτιάς στο δεύτερο εξάμηνο της νέας χρονιάς ή το αργότερο στις αρχές του 2018. Μέσα σ' αυτές τις συνθήκες υπάρχουν δυο πράγματα που μπορούν να συμβούν ταυτόχρονα: τράπεζες που θα καταρρεύσουν σαν αποτέλεσμα της φούσκας που ξαναδημιουργείται με το φτηνό χρήμα και τα φτηνά δάνεια, και τράπεζες που θα χρεοκοπήσουν λόγω κόκκινων δανείων. Οι τραπεζικές αναδιαρθρώσεις και οι συνενώσεις τραπεζών στην τελευταία οκταετία μεγαλώνουν τον κίνδυνο αντί να τον μικραίνουν. Αυτό είναι άμεσα ορατό στην Ιταλία, αλλά ισχύει και για την Ελλάδα, παρά τις αλλεπάλληλες ανακεφαλαιοποιήσεις των τραπεζών. Ο Πάνος Γκαργκάνας στο άρθρο του «η ανάκαμψη της κρίσης»[5] θυμίζει ότι η διεθνής επιδείνωση της κρίσης βρίσκει τον ελληνικό καπιταλισμό και τις ελληνικές τράπεζες πιο ευάλωτες. *«Το 2008 υπήρχαν 19 ελληνικές και 22 ξένες τράπεζες που απασχολούσαν 64.550 εργαζόμενους, είχαν καταθέσεις 240 δις ευρώ, και χορηγούσαν δάνεια 249 δις. Σήμερα έχουν απομείνει 4 ελληνικές (και με την Άττικα 5) και 5 ξένες με 44 χιλιάδες εργαζόμενους, 122 δις καταθέσεις και δάνεια 204 δις, από τα οποία τα 100 δις δεν εξυπηρετούνται...».*

Στο ερώτημα: πόσο προετοιμασμένες μπαίνουν οι κυρίαρχες τάξεις σε μια περίοδο νέων οικονομικών προβλημάτων και ανταγωνισμών, η απάντηση είναι χειρότερα από ποτέ. Το 2016 δεν σηματοδοτεί μόνο τον θάνατο μιας σειράς από γνωστούς μουσικούς και τραγουδιστές, αλλά και το τέλος μιας πολιτικής σταθερότητας, κομμάτων και συνεργασιών που ήταν τα στηρίγματα των κεντρικών επιλογών της τελευταίας 40ετίας. Και για τους τραγουδιστές, κυκλοφορούν οι δίσκοι και επιβιώνουν τα τραγούδια τους, αλλά δεν ισχύει το ίδιο και για την πολιτική κρίση.

Στη Βρετανία συμβαίνουν ταυτόχρονα δυο συγκλονιστικά γεγονότα μέσα στο καλοκαίρι του 2016: από τη μια το δημοψήφισμα που αποφασίζει με 52% την έξοδο της Βρετανίας από την Ε.Ε. και από την άλλη η νίκη του Κόρμπιν απέναντι στον δεξιό υποψήφιο για την ηγεσία του Εργατικού Κόμματος. Στις εκλογές που γίνονται στην Ιρλανδία επίσης συμβαίνουν δυο ταυτόχρονες μετακινήσεις: από τη μια καταρρακώνονται τα ποσοστά των κομμάτων που μέχρι τώρα κυβερνούσαν ενώ ταυτόχρονα αναδεικνύονται νέες αριστερές δυνάμεις μέσα από την καμπάνια για το νερό και μέσα από την πρωτοβουλία να πάρει μέρος στις εκλογές μια νέα αντικαπιταλιστική κίνηση που κατάφερε να εκλέξει επτά βουλευτές σε βορρά και νότο. Στην Ισπανία έχει ανοίξει μια παρατεταμένη περίοδος πολιτικής αστάθειας την οποία δεν μπορεί να καλύψει η στήριξη της κυβέρνησης του Ραχόϊ

από το Σοσιαλιστικό κόμμα. Αντίθετα, η ηγεσία του Σοσιαλιστικού Κόμματος έχει διασπαστεί στα δύο μετά από την προς τα αριστερά μετακίνηση ενός πολύ μεγάλου κομματιού του κόσμου. Σε όλα αυτά έρχεται να προστεθεί το δημοψήφισμα στην Ιταλία. Όχι μόνο έριξε τον Ρέντζι, αλλά ανοίγει μια περίοδο που το μέσα ή έξω από την Ε.Ε. μπαίνει με την ίδια πίεση που μπήκε με το δημοψήφισμα στην Ελλάδα και στη Βρετανία και τώρα και στην Ιταλία.

Το 2016, όμως, δεν κατάγραψε μόνο τις πολλαπλές και επαναλαμβανόμενες κρίσεις των από τα πάνω αλλά και τη δυνατότητα που έχει η αριστερά να παίξει καθοριστικό ρόλο στην καινούργια χρονιά.

Εργατική αντίσταση

Μετά από σαράντα χρόνια νεοφιλελευθερισμού και δέκα χρόνια με σκληρή λιτότητα και μνημόνια, η θεωρία ότι η εργατική τάξη είναι πολύ αδύνατη για να παίξει τον ιστορικό της ρόλο, δίνει και παίρνει.

Για τη δεξιά, το επιχείρημα ότι η εργατική τάξη είναι ένα σύνολο ατόμων που ο ρόλος τους και η πολιτική τους εξαρτώνται από εξωτερικούς παράγοντες, δίνει και παίρνει από παλιά. Παλιότερα, η εξαφάνιση της εργατικής τάξης γινόταν με τις θεωρίες περί "κοινωνίας των δυο τρίτων". Αστοί και εργάτες ήταν "βολεμένοι" μέσα στα δυο τρίτα και το υπόλοιπο τρίτο ήταν "περιθώριο". Ακόμα και σήμερα οι εφημερίδες γράφουν για την "κρίση της μεσαίας τάξης" και εννοούν τους εργαζόμενους σε κλάδους που μια προηγούμενη περίοδο είχαν κερδίσει δυνατές συλλογικές συμβάσεις και καλούς μισθούς. Μετά την κρίση και τα μνημόνια όλα αυτά έχουν χαθεί και απλά περιγράφεται ένας φόβος για την "οργισμένη μάζα που άγεται και φέρεται από τους λαϊκιστές".

Όμως, αυτές οι λάθος απόψεις υπάρχουν και σε κομμάτια και κόμματα της αριστεράς. Ο νεοφιλελευθερισμός – υποστηρίζουν – έχει διαλύσει την εργατική τάξη, έχει ανεβάσει το κομμάτι των ανέργων και των επισφαλώς εργαζομένων και άρα ούτε οι παλιές μορφές οργάνωσης μπορούν πια να λειτουργήσουν – τα σωματεία – , ούτε οι τρόποι πάλης μπορούν να είναι οι προηγούμενοι, δηλαδή η απεργία.

Μέσα σ' αυτά τα τελευταία 40 χρόνια έχουν υπάρξει αναδιαρθρώσεις του κεφαλαίου που έχουν σαν αποτέλεσμα τη συρρίκνωση παλιών επαγγελμάτων και την ανάδειξη καινούργιων. Αυτές όμως οι αλλαγές μεταφράζονται σε δυνάμωμα της εργατικής τάξης, και σαν σύνολο – αριθμητικά είναι μεγαλύτερη σε κάθε χώρα, αλλά και με την ανάδειξη νέων κομματιών που φέρνουν νέες εμπειρίες και δύναμη μέσα στο εργατικό κίνημα. Σαν αποτέλεσμα, όλα τα τελευταία χρόνια – από το ξεκίνημα του πρώτου μνημόνιου μέχρι σήμερα – γίνονται ταυτόχρονα μεγάλες πανεργατικές απεργίες και ενδιάμεσα γίνονται μεγάλες κινητοποιήσεις, απεργίες, συντονισμοί ανάμεσα σε κομμάτια και κλάδους καινούργιους.

Το 2016 άρχισε με τη μεγάλη μαζική πανεργατική απεργία στις 4 Φλεβάρη, έκλεισε με μια καινούργια πανεργατική στις 8 Δεκέμβρη και ανάμεσα, με ρυθμούς όχι μήνα αλλά εβδομάδας, καινούργια ξεσπάσματα και απεργιακές κινητοποιήσεις. Η ΑΔΕΔΥ αναγκάστηκε να καλεί σε απεργία τουλάχιστον μια φορά το μήνα για να καλύψει εργαζόμενους που ο κλάδος και το σωματείο τους ανήκει στην ΑΔΕΔΥ.

Η ΟΕΝΓΕ και η ΠΟΕΔΗΝ έτρεχαν πίσω από τις κινητοποιήσεις-απεργίες-στάσεις-κλείσιμο των εφημεριών – που οργάνωναν οι εργαζόμενοι στα νοσοκομεία. Τα σωματεία εμποροϋπαλλήλων και η Ομοσπονδία κήρυξαν απεργίες για να καλύψουν την απεργία των εργαζομένων στον Μαρινόπουλο. Το ίδιο και η Ομοσπονδία Επισιτισμού για να στηρίξει την κινητοποίηση των απολυμένων του Άθενς Λήδρα. Οι απεργίες της ΠΝΟ που ανάγκασαν την κυβέρνηση να δηλώσει ότι...δεν σκεφτόταν να αυξήσει τη φορολογία των ναυτικών, η απεργία διαρκείας στα λιμάνια Αθήνας και Θεσσαλονίκης ενάντια στην ιδιωτικοποίηση, η απεργία της ΕΥΔΑΠ και η διαδήλωση στο Χρηματιστήριο της Αθήνας στις 23 Δεκέμβρη, δεν είναι ένας απλός κατάλογος κινητοποιήσεων, αλλά η εικόνα μιας τάξης που παλιά και νέα κομμάτια παλεύουν, οργανώνονται και συντονίζονται. Κι αυτή η εικόνα δεν είναι μόνο στην Ελλάδα. Στις παραμονές των Χριστουγέννων στην Αγγλία, οι εφημερίδες έγραφαν ότι η κατάσταση θυμίζει την περίοδο των μεγάλων απεργιών γιατί ταυτόχρονα απεργούσαν οι εργαζόμενοι στα τρένα, στα αεροπλάνα και στα ταχυδρομεία. Στη Γαλλία το σχέδιο του Ολάντ για μόνιμη κατάσταση πολιορ-

Κερατσίνι, διαδήλωση στην τρίτη επέτειο της δολοφονίας του Παύλου Φύσσα

κίας με απαγόρευση διαδηλώσεων κατάρρευσε κάτω από τις απεργίες και τα συλλαλητήρια που οργάνωσαν τα συνδικάτα ενάντια στο νομοσχέδιο που προωθούσε τις αλλαγές στις εργασιακές σχέσεις. Τελικά το νομοσχέδιο πέρασε με προεδρικό διάταγμα και όχι με ψηφοφορία στη Βουλή. Αυτός είναι ένας ακόμα λόγος γιατί ο Ολάντ κατάρρευσε.

Όσοι κάνουν λάθος ανάλυση για την τάξη, καταλήγουν και σε λάθος συμπεράσματα. Μιλάνε για αποστράτευση, απογοήτευση και προσαρμογή, ότι ο Παναγόπουλος μπορεί και ελέγχει τις εξελίξεις στις ομοσπονδίες, ενώ τα παραδείγματα και οι εξελίξεις τους διαψεύδουν. Το 80% των εργατογειτονιών που ψήφισε ΟΧΙ στο δημοψήφισμα τον Ιούλη του 2015, είναι μάχιμο, θέλει να συγκρουστεί, ακόμα και με την κυβέρνηση που στήριξε εκλογικά, και το δείχνει με κάθε ευκαιρία. Άλλοτε με τα συνδικάτα του ενάντια στο ασφαλιστικό, τις ιδιωτικοποιήσεις, τις απολύσεις και άλλοτε μαζί με τους πρόσφυγες για ανοιχτά σύνορα και ανοιχτά σχολεία.

Μόνο γιατί αυτή είναι η πραγματική εικόνα, μπορούμε να εξηγήσουμε γιατί στις εκλογές των συνδικάτων έχει άνοδο η αριστερά πέρα από τον ΣΥΡΙΖΑ και γιατί μέσα σε όλους τους εργατικούς χώρους έχουν ανέβει τα ποσοστά της κριτικής απέναντι στην Ε.Ε. και το ευρώ.

Η αντιρατσιστική πάλη

Τον Γενάρη του 2016, σε γκάλοπ που έκανε η Public Issue, το 83% των ερωτηθέντων υποστήριζε ότι όλοι οι πρόσφυγες πρέπει να πάρουν άσυλο και ότι είναι καλοδεχούμενοι. Μ’ αυτή την άποψη κινήθηκε ένας ολόκληρος κόσμος και συμμετείχε σε όλες τις μάχες που οργανώθηκαν σε όλη τη χρονιά. Συμμετείχε από την αρχή της χρονιάς με ψηφίσματα, χρήματα, και δίνοντας το “παρών” στις διήμερες διαδηλώσεις, συγκεντρώσεις και πορείες που οργανώθηκαν από τις αντιρατσιστικές κινήσεις ενάντια στον φράχτη στον Έβρο. Δήλωσε την αντίθεση του στη συμφωνία Ε.Ε.-Τουρκίας που έκλεινε τα σύνορα και το πέρασμα στα νησιά, συμμετέχοντας στα συλλαλητήρια που οργάνωσε η ΚΕΕΡΦΑ στις 19 Μάρτη σε οκτώ μεγάλες πόλεις: Μυτιλήνη, Χανιά, Πάτρα, Αθήνα, Βόλο, Γιάννενα, Θεσσαλονίκη και Ξάνθη, στήριξε την καμπάνια των δασκάλων και των καθηγητών για να ανοίξουν τα σχολεία και να γράψουν τα προσφυγόπουλα στις ίδιες τάξεις με τους άλλους μαθητές. Οι πρωτοβουλίες που έπαιρναν οι εργαζόμενοι σε κάθε πόλη ανάγκασαν τα συνδικάτα να στηρίξουν τους χιλιάδες πρόσφυγες από τον Πειραιά μέχρι την Ειδομένη με υλική βοήθεια, χρήματα και πάνω απ’ όλα, με πίεση πάνω στην ίδια την κυβέρνηση και τον Μουζάλα να δώσουν άσυλο και στέγη σε όλους.

Οι μάχες που δώσαμε ήταν και θα είναι πολύ μεγάλες και πολύ καθοριστικές για τις πολιτικές εξελίξεις σε όλη την Ευρώπη, ιδιαίτερα για την αντίσταση στην άνοδο της ακροδεξιάς που ευνοείται από τις πολιτικές των κυβερνήσεων. Στους Φαϊνάνσιαλ Τάιμς που κυκλοφόρησαν την τελευταία μέρα του 2016 (31/12), ο Τόνι Μπάρνερ (πολιτικός συντάκτης) κάνει την παρατήρηση ότι η παρουσία της ακροδεξιάς στην Ευρώπη επηρεάζει και τραβάει προς τη μεριά της και την ευρωπαϊκή κεντροδεξιά. *«Τώρα είναι καθαρό ότι ένα μεγάλο κομμάτι από την ευρωπαϊκή κεντροδεξιά έχει πρόθεση να αντιμετωπίσει την πρόκληση από τα δεξιά της, με το να υιοθετήσει πολιτικές που ακολουθούν τις επιλογές της ακροδεξιάς: για το Ισλάμ, για τους μετανάστες, για την εθνική ταυτότητα, και απόψεις για την Ε.Ε. Η κεντροδεξιά απομακρύνεται από το Κέντρο και πηγαίνει δεξιότερα».*[6]

Αυτό σημαίνει ότι είναι λάθος η αντίληψη για συνεργασίες με αστικά κόμματα (του “δημοκρατικού τόξου” όπως ονομάζονται) πάνω στην αντιρατσιστική και την αντιφασιστική μάχη. Ενδεικτική η συνέντευξη που έδωσε ο Ντέϊβιντ Άλμπριχ στην Εφημερίδα των Συντακτών και που κάνει την παρατήρηση *«Τα κατεστημένα κόμματα στο κοινοβούλιο (οι αντιπολιτευόμενοι Πράσινοι και τα κόμματα της κυβερνητικής συμμαχίας, το Σοσιαλδημοκρατικό SPO και το συντηρητικό OVP) απλώνουν το χέρι προς το FPO (το ακροδεξιό κόμμα)...».*[7]

Αυτό σήμανε, όπως εξηγεί και στη συνέντευξη, ότι η πρωτοβουλία που πήρε η Linkswende κατόρθωσε να συσπειρώσει νεολαίους, πράσινους, συνδικάτα, και σοσιαλδημοκράτες, να οργανώσουν συλλαλητήριο με 150 χιλιάδες κόσμου στη Βιέννη, και να δώσει τη μάχη μέχρι τέλους έτσι ώστε να ηττηθεί ο υποψήφιος της ακροδεξιάς Χόφερ. Η αριστερά, μια μικρή αντικαπιταλιστική οργάνωση, έγινε το κέντρο για να καθορίσει τις πολιτικές εξελίξεις στην Αυστρία και να στείλει μήνυμα σε όλη την Ευρώπη. Η μάχη δεν τελείωσε ούτε στην Αυστρία ούτε πουθενά αλλού. Η μάχη για ανοιχτά σύνορα, ενάντια στην Ευρώπη-φρούριο, είναι δεμένη με τη μάχη για να μην αφήσουμε τους φασίστες να σηκώσουν κεφάλι. Το τσάκισμα των δολοφόνων της Χρυσής Αυγής ξέρουμε καλά ότι θα κριθεί και στη δίκη και στους δρόμους, θα κριθεί από τη δυνατότητα της αριστεράς να συσπειρώσει τις αντιφασιστικές διαθέσεις του κόσμου, να καθορίσει και να κερδίσει σ’ αυτή την αναμέτρηση.

Τα καθήκοντα της αριστεράς

Στα τέλη του Δεκέμβρη του 1916 ο Λένιν έστελνε γράμμα στον Μπορίς Σουβαρίν, Γάλλο σοσιαλιστή, επιχειρηματολογώντας για την αναγκαιότητα να δημιουργηθούν σε όλες τις χώρες οργανώσεις της επαναστατικής αριστεράς, σπάζοντας από τα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα που μέχρι τότε συμμετείχαν[8]: *«Οι αληθινά επαναστάτες διεθνιστές είναι αριθμητικά αδύνατοι; Τι μας λέτε! Ας πάρουμε σαν παράδειγμα τη Γαλλία του 1780 και τη Ρωσία του 1900. Οι συνειδητοί και αποφασιστικοί επαναστάτες που στην πρώτη περίπτωση ήταν εκπρόσωποι της αστικής τάξης – της επαναστατικής τάξης εκείνης της εποχής – και στη δεύτερη περίπτωση της επαναστατικής τάξης της σημερινής εποχής, δηλ. του προλεταριάτου, ήταν αριθμητικά εξαιρετικά αδύνατοι. Δεν ήταν παρά μονάδες που αποτελούσαν το πολύ πολύ μόλις το 1/10.000 ή ακόμα και το 1/100.000 της τάξης τους. Μα ύστερα από μερικά χρόνια αυτές οι ίδιες οι μονάδες, αυτή η τάχα τόσο μηδαμινή μειοψηφία, τράβηξε μαζί της τις μάζες, εκατομμύρια και δεκάδες εκατομμύρια ανθρώπους. Γιατί; Επειδή η μειοψηφία αυτή εκπροσωπούσε πραγματικά τα συμφέρονται αυτών των μαζών, επειδή πίστευε στην επερχόμενη επανάσταση, γιατί ήταν «έτοιμη να την υπηρετήσει με αυτοθυσία».*

Πώς μπορούν να γίνουν τόσο μεγάλες ανατροπές; Υπάρχουν αναλογίες ανάμεσα στο τότε και στο σήμερα;

«Το μίσος του τσαρισμού στράφηκε ενάντια στους Εβραίους. Έγιναν πογκρόμ σε 100 πόλεις με πάνω από 4 χιλιάδες σκοτωμένους και πάνω από 10.000 σακατεμένους... Η αστική τάξη, ακόμα και την πιο ελεύθερη, ακόμα και των πιο δημοκρατικών χωρών της Δυτικής Ευρώπης, ξέρει θαυμάσια να συνδυάζει τις υποστηρικτικές τις φράσεις για «ρώσικες θηριωδίες» με τις πιο ξετσίπωτες χρηματιστικές συναλλαγές, ιδιαίτερα με την οικονομική υποστήριξη του τσαρισμού και την ιμπεριαλιστική εκμετάλλευση της Ρωσίας...».[9]

Εκατό χρόνια αργότερα δεν μπορεί να υπάρξει καλύτερη περιγραφή της

Ευρώπης-φρούριο, της συμφωνίας με την Τουρκία και τη συμμετοχή (ανοιχτά ή καλυμμένα) στη σφαγή της αντίστασης στη Συρία και σε όλη τη Μέση Ανατολή. Ο Ντεϊβιντ κλείνει τη συνέντευξη του στην Εφ.Συν. με το διεθνές κάλεσμα για την κοινή μέρα δράσης στις 18 Μάρτη σε όλη την Ευρώπη και σε όλον τον κόσμο. Ο συντονισμός του αντιπολεμικού κινήματος ενάντια στην επέμβαση του Μπους στο Ιράκ το 2003 σήμανε την ήττα του αμερικανικού ιμπεριαλισμού και τις δυσκολίες που έχει ακόμα και σήμερα να συμμετέχει με χερσαίες δυνάμεις στις συγκρούσεις στην περιοχή. Η κοινή δράση της Αριστεράς, των συνδικάτων και των προσφύγων σε όλη την Ευρώπη είναι ο δρόμος για να σταματήσουμε τις νέες πολεμικές επεμβάσεις, την άνοδο της ακροδεξιάς και των φασιστών, για να ρίξουμε τους φράχτες, για να κλείσουμε τα στρατόπεδα συγκέντρωσης και να σταματήσουμε τις δολοφονίες των προσφύγων.

Είναι μια μεγάλη μάχη που τη δίνουμε όλοι μαζί αλλά και ταυτόχρονα σε κάθε χώρα χωριστά, σε κάθε πόλη, σε κάθε εργατικό χώρο, σχολή και σχολείο. Ιδιαίτερα στη σημερινή συγκυρία όπου ο Καμμένος με την πατριδοκαπηλεία αγκαλιάζει προκλητικά τους χρυσαυγίτες βουλευτές και παίρνει και θεωρητική κάλυψη από τον Παρασκευόπουλο για δήθεν εκδημοκρατισμό των νεοναζί.

Η αυτοπεποίθηση της εργατικής τάξης να μπει μπροστά σε αντιρατσιστικές και αντιφασιστικές μάχες, είναι αποτέλεσμα των αγώνων και των απεργιών ενάντια στα μνημόνια τα τελευταία επτά χρόνια, αλλά και ενάντια σε όλες τις επιθέσεις που αντιμετώπιζε από πιο πριν. Τα εικοσιπέντε χρόνια από την υπογραφή της συμφωνίας του Μάαστριχτ και την επιλογή των ελλήνων καπιταλιστών να συμμετέχουν στο Ευρώ, σήμαναν μια μεγάλη περίοδο αντιπαράθεσης και σύγκρουσης με το κόστος εκείνης της επιλογής πάνω στο εργατικό κίνημα. Η αντίσταση στα μνημόνια δεν έπεσε από τον ουρανό. Αυτή η εμπειρία είναι που τρομάζει την οικονομική και την πολιτική ηγεσία της Ε.Ε. Θέλουν να σταματήσουν μια πορεία όπου σε όλα τα κτυπήματα είχαν απέναντι τους ένα σκληρό καρύδι που ήταν η εργατική αντίσταση. Ξέρουν ότι αυτή η τάξη είναι που ανέβασε τον ΣΥΡΙΖΑ στην κυβέρνηση, και που δεν υποχώρησε μετά τους συμβιβασμούς του.

Δεν φτάνει να κοιτάξουμε προς το παρελθόν, χρειάζεται να οργανώσουμε το μέλλον, και ιδιαίτερα τους εργατικούς αγώνες του 2017. Οι αγώνες για προσλήψεις, η αντίσταση στα κλεισίματα και τις ιδιωτικοποιήσεις δεν είναι απλά ένα άθροισμα άμεσων διεκδικήσεων, αλλά μεταβατικά αιτήματα που λειτουργούν προς δυο κατευθύνσεις: αντικειμενικά σημαίνουν σύγκρουση με τα μνημόνια και την Ε.Ε., και υποκειμενικά το δυνάμωμα της συλλογικότητας και του συντονισμού μέσα στο εργατικό κίνημα. Χρειάζεται να στηρίξουμε αυτούς τους αγώνες που ανοίγουν το δρόμο για πολιτική γενίκευση ενάντια στο σύστημα και χτίζουν τη δύναμη της τάξης για να κάνει αυτό το προχώρημα.

Η αριστερά πρέπει να έχει αυτή την αντιμετώπιση στις εργατικές μάχες και τις απεργίες για να μπορέσει όχι μόνο να τις στηρίξει, αλλά και να τις οργανώσει. Έτσι μόνο μπορεί να γίνει πρόγραμμα των ίδιων των εργατικών χώρων και των σωματείων, το αντικαπιταλιστικό πρόγραμμα που προτείνει η ΑΝΤΑΡΣΥΑ και που συζητιέται μέσα σε όλη την πέρα του ΣΥΡΙΖΑ αριστερά. Στην πέρα του ΣΥΡΙΖΑ αριστερά υπάρχουν συζητήσεις και διεργασίες που θα ενταθούν τη νέα χρονιά. Το ΚΚΕ ετοιμάζεται για το 20ο συνέδριό του την άνοιξη. Σε πρωτοβουλίες και ομάδες που έφυγαν από τον ΣΥΡΙΖΑ έχουν αρχίσει να διαπιστώνονται τα όρια μιας λάθος στρατηγικής αντιμετώπισης, ότι πάμε για να δημιουργήσουμε ένα άλλο ΣΥΡΙΖΑ, πιο κοντά σ' αυτόν στα πρώτα χρόνια της συγκρότησής του. Το άρθρο του Θ. Καμπαγιάννη σ' αυτό το περιοδικό, με τίτλο «Δυο χρόνια κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ» μπαίνει σ' αυτή τη συζήτηση και προσπαθεί να απαντήσει στις λάθος απόψεις.

Είναι πολύ σημαντικό να προχωρήσουμε αυτή τη συζήτηση για τα ξεκαθαρίσματα πάνω στην στρατηγική, και ταυτόχρονα να δυναμώσουμε και να επιβάλλουμε τη συνεργασία μέσα σ' αυτή την πιο μεγάλη αριστερά που υπάρχει, δυναμώνει αριθμητικά και δεν έχει πάει πίσω. Έτσι μπορούμε να προχωρήσουμε στο δυνάμωμα της αντικαπιταλιστικής αριστεράς;

Ας θυμηθούμε ξανά τον Λένιν όταν περιέγραφε τις απόψεις που κυκλοφορούσαν πριν την επανάσταση του 1905: *«"Στη Ρωσία δεν υπάρχει ακόμα επαναστατικός λαός", έτσι έγραφε δυο μέρες πριν από την «Ματωμένη Κυριακή» ο κύριος Πέτρος Στρούβε, ο τοτινός αρχηγός των ρώσων Φιλελευθέρων... ως τις 22 (9 με το παλιό ημερολόγιο) του Γενάρη του 1905 το επαναστατικό κόμμα της Ρωσίας αποτελούνταν από μια μικρή χούφτα ανθρώπων... Στη διάρκεια όμως μερικών μηνών η εικόνα αυτή άλλαξε ολότελα. Οι εκατοντάδες των επαναστατών αυξήθηκαν ξαφνικά σε χιλιάδες, οι χιλιάδες έγιναν αρχηγοί 2-3 εκατομμυρίων προλετάριων. Η προλεταριακή πάλη προκάλεσε μεγάλο αναβρασμό, και εν μέρει και επαναστατικό κύμα, στα σπλάχνα της μάζας πενήντα-εκατό εκατομμυρίων αγροτών, το αγροτικό κίνημα βρήκε απήχηση στο στρατό και οδήγησε σε εξεγέρσεις φαντάρων, σε ένοπλες συγκρούσεις του ενός στρατιωτικού τμήματος με το άλλο. Έτσι μια κολοσσιαία χώρα με 130 εκατ. κατοίκους μπήκε στην επανάσταση, έτσι η μισοκοιμωμένη Ρωσία μετατράπηκε στη Ρωσία του επαναστατικού προλεταριάτου και του επαναστατικού λαού. Χρειάζεται να μελετήσουμε αυτό το πέρασμα, να καταλάβουμε πώς στάθηκε δυνατό να γίνει, να καταλάβουμε, ας το πούμε έτσι, τις μεθόδους και τους δρόμους του».*[10]

Ο Λένιν έδωσε αυτή τη διάλεξη στην Ελβετία ένα μήνα πριν αρχίσει η Ρώσικη Επανάσταση του 1917 με σπινθήρα την εξέγερση των γυναικών ενάντια στον πόλεμο, την πείνα και την ακρίβεια. Έχουμε να μάθουμε πολλά και να εμπνευστούμε από το '17, γιατί έχουμε ξανά να απαντήσουμε στο δίλημμα σοσιαλισμός ή βαρβαρότητα. ■

Σημειώσεις

1. Το Τσίμερβαλντ είναι γνωστό από τη συνάντηση των μελών των σοσιαλδημοκρατικών κομμάτων που διαφωνούσαν με τη συμμετοχή των ηγεσιών τους στον Α' Π.Π. Η δεξιά τάση με επικεφαλής τον Κάουτσκι, υποστήριζε την ειρήνη μέσα από διεθνείς συμφωνίες και διεθνείς θεσμούς συνεργασίας, ενώ η αριστερή με επικεφαλής τον Λένιν, θεωρούσε ότι η μόνη προοπτική ήταν η μετατροπή του πολέμου σε εμφύλιο πόλεμο.
2. Λένιν: Άπαντα, τόμος 30, «Διάλεξη για την επανάσταση του 1905»
3. Λένιν: Άπαντα, όπως και παραπάνω
4. «Forecast for 2017», Michael Roberts blog
5. Η ανάκαμψη της κρίσης, Πάνος Γκαργκάνας, ΣΑΚ 115, σελ. 7
6. Τόνυ Μπάρμπερ, «Σε όλη την Ευρώπη οι ακροδεξιοί τραβάνε τους μετριοπαθείς προς τα δεξιά», εφημερίδα Φαϊνάνσιαλ Τάϊμς, 31 Δεκέμβρη 2016, σελ. 7
7. Ντέϊβιντ Άλμπριχ, ηγετικό στέλεχος της αυστριακής αριστερής οργάνωσης Neue Linkswende. Η συνέντευξη στον Τάσο Τσακίρογλου έχει τίτλο «Ο φασισμός νικήθηκε πάντα στους δρόμους» Εφ.Συν. Τρίτη 27/12. Ο Ντέϊβιντ συμμετείχε στη διεθνή συνάντηση που οργάνωσε η ΚΕΕΡΦΑ στις 15-16 Οκτώβρη 2016, και έχει δώσει συνέντευξη στον Θανάση Καμπαγιάννη στο περιοδικό Σοσιαλισμός από τα Κάτω, τεύχος 119.
8. Ο Μπορίς Σουβαρίν ήταν γάλλος σοσιαλιστής και δημοσιογράφος, στενός συνεργάτης του Τρότσκι. Το 1921 μπήκε στο Κ.Κ. της Ιταλίας απ'όπου διαγράφτηκε το 1924 για την τροτσκιστική του δράση. Λένιν, Άπαντα, τ. 30, ανοιχτή επιστολή στον Μπορίς Σουβαρίν.
9. Λένιν, Άπαντα, τόμος 30, Η επανάσταση του 1905.
10. Λένιν, Άπαντα, τόμος 30, σελ. 310

Λευκωσία, 21 Νοέμβρη 2016, κοινή διαδήλωση Ελληνοκυπριων και τουρκοκύπριων.

Τσίπρας, Ερντογάν και Αναστασιάδης συνομιλούν αλλά και απειλούν, πάντα ανάμεσα σε ...Λωζάννη, Ζυρίχη και Γενεύη. Ο Πάνος Γκαργκάνας τοποθετεί αυτό το τρίγωνο στο ευρύτερο πλαίσιο των ιμπεριαλιστικών ανταγωνισμών και της κρίσης.

Η νέα ελληνοτουρκική κρίση

“Ο Όμιλος Βρακοφόρων Κρήτης επέλεξε μια μαντινάδα με αναφορές στον Πρόεδρο της Τουρκίας Ταγίπ Ερντογάν, για να ευχηθεί στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας.

«Ο πρόεδρος της γείτονος μας έχει πια τροζάνει / και μας κουνά το δάχτυλο δείχνοντας τη Λωζάνη / μα πρέπει μια απάντηση ξεκάθαρη να πάρει / πως το Αιγαίο το βαστούν οι Έλληνες φαντάροι» ήταν η μαντινάδα που είπε στον Πρόεδρο ο πρόεδρος των βρακοφόρων.” (σύμφωνα με το ρεπορταζ του in.gr)

Ακόμη και τα Χριστουγεννιάτικα κάλαντα χρησιμοποίησε ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας Προκόπης Παυλόπουλος για να ενισχύσει την εκστρατεία που έχει ξεκινήσει για να “ενώσει το έθνος κατά των νέων τουρκικών προκλήσεων”. Τους τελευταίους μήνες πληθαίνουν διαρκώς τα σημάδια αυξανόμενης (ευτυχώς φραστικής μέχρι στιγμής) έντασης στις ελληνοτουρκικές σχέσεις.

Στις 29 Σεπτέμβρη, σύμφωνα με δημοσίευμα της εφημερίδας Χουριέτ, ο Πρόεδρος της Τουρκίας Ταγίπ Ερντογάν μιλώντας σε συνέλευση της τοπικής αυτοδιοίκησης είπε:

«Το 1920 μας έδειξαν τη Συνθήκη των Σεβρών για να μας πείσουν το 1923 για τη Συνθήκη της Λωζάννης. Και κάποιοι προσπάθησαν να μας το παρουσιάσουν αυτό ως νίκη. Με τη Συνθήκη της Λωζάννης δώσαμε στους Έλληνες τα νησιά, που αν φωνάξεις από τις ακτές του Αιγαίου, θα ακουστείς απέναντι. Είναι αυτό νίκη;».[1]

Από εκείνη τη στιγμή και μετά, ο Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας τριγυρνάει σε διάφορες τελετές και επαναλαμβάνει όπου σταθεί και όπου βρεθεί ότι η Συνθήκη της Λωζάννης είναι τμήμα του διεθνούς δικαίου και ότι όποιος την παραβιάσει θα υποστεί κυρώσεις. Έφτασε μάλιστα να αναφωνήσει «Μολών λαβέ».

Ο Πάνος Καμμένος, ηγέτης των Ανεξάρτητων Ελλήνων και υπουργός Άμυνας του Αλέξη Τσίπρα, έτρεξε να υπερακοντίσει τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Μια πρώτη κίνηση ήταν να δηλώσει ότι αν καταργηθεί η Συνθήκη της Λωζάννης θα επιστρέψουμε στη Συνθήκη των Σεβρών. Όπως είναι γνωστό, με τη Συνθήκη των Σεβρών το 1920 στην Ελλάδα παραχωρούνταν τα νησιά Ίμβρος και Τένεδος και η ανατολική Θράκη μέχρι τη γραμμή της Τσατάλτζας κοντά στην Κωνσταντινούπολη. Η περιοχή της Σμύρνης έμενε υπό την ονομαστική

επικυριαρχία του Σουλτάνου αλλά θα διοικούνταν από Έλληνα Αρμοστή ως εντολοδόχο των Συμμάχων-νικητών του Α΄ Παγκόσμιου Πόλεμου, και θα μπορούσε να προσαρτηθεί στην Ελλάδα μετά από πέντε χρόνια με δημοψήφισμα.

Ποτέ άλλοτε τα τελευταία είκοσι χρόνια δεν είχε διατυπωθεί από επίσημα χείλη τέτοια απειλή. Μόνο το 1996 με την κρίση των Ιμίων είχαν έρθει στην επιφάνεια σχέδια του τότε Α/ΓΕΕΘΑ Ναύαρχου Λυμπέρη για βομβαρδισμό της Σμύρνης.

Υπάρχουν βέβαια πάρα πολλοί που δεν θεωρούν τον Καμμένο σοβαρό πρόσωπο. Αλλά αυτό δεν αναιρεί το γεγονός ότι είναι ο υπουργός Άμυνας της χώρας και ότι αντίστοιχη δήλωση έκανε και ο υπουργός Εξωτερικών Κοτζιάς (μιλώντας ως επικεφαλής της κίνησης Πράττω, όπως είπε, και όχι ως ΥπΕξ). Η επόμενη κίνηση του Καμμένου ήταν να οργανώσει επίσκεψη κοινοβουλευτικής αντιπροσωπείας σε ακριτικά νησιά, στη Ρω και στο Καστελλόριζο με τη συμμετοχή βουλευτών της Χρυσής Αυγής. Το μήνυμα που ήθελε να δώσει ήταν σαφές: η εθνική ομοψυχία μπροστά στην τουρκική πρόκληση είναι τόσο κατεπείγουσα ώστε δίνει συγχωροχάρτι ακόμη και στους νεοναζί δολοφόνους.

Μπορεί ο Καμμένος να πέτυχε ακριβώς το αντίθετο, καθώς η πρωτοβουλία του προκάλεσε αντιδράσεις και μέσα στην κοινοβουλευτική ομάδα του ΣΥΡΙΖΑ. Ωστόσο, κατάφερε να τροφοδοτήσει τον κύκλο των προκλητικών δηλώσεων στην απέναντι όχθη. Η τουρκική αντιπολίτευση κατηγόρησε την κυβέρνηση Ερντογάν ότι έχει πάψει να διεκδικεί 18 νησιά στο Αιγαίο και ότι ξεπουλάει τους τουρκοκύπριους!

Γιατί υπάρχει αυτή η εξέλιξη; Πρόκειται για ασκήσεις πατριδοκαπηλίας εσωτερικής κατανάλωσης; Μέχρι πού μπορεί να φτάσουν τέτοιοι τυχοδιωκτισμοί; Ποιο είναι το υπόβαθρο για έξαρση τέτοιων κρουσμάτων;

Η κρίση στην Τουρκία

Το πρώτο στοιχείο που χρειάζεται να πάρουμε υπόψη είναι η ραγδαία επιδείνωση της κρίσης στην Τουρκία. Στα ΜΜΕ (και όχι μόνο) κυριαρχεί το κλισέ ότι, μετά το εκεί αποτυχημένο πραξικόπημα εναντίον του, ο Ερντογάν είναι πανίσχυρος: προχωράει σε μαζικές εκκαθαρίσεις στο στρατό, στη δικαιοσύνη, στην εκπαίδευση, αξιοποιεί την επιβολή κατάστασης έκτακτης ανάγκης για να καταστείλει κάθε αντιπολίτευση και στρώνει το δρόμο για να πάρει τις προεδρικές υπερεξουσίες που διεκδικούσε ένας σύγχρονος "Σουλτάνος".

Μια δραματική διάψευση αυτής της εικόνας ήρθε με τη δολοφονία του Πρέσβη της Ρωσίας στην Άγκυρα από έναν αστυνομικό των ειδικών δυνάμεων. Ούτε τον στενό πυρήνα των δυνάμεων καταστολής δεν ελέγχει ο "Σουλτάνος". Οι θεωρίες περί οργανωμένης προβοκάτσιας με στόχο να εμποδιστεί η προσέγγιση Τουρκίας-Ρωσίας δεν μπορούν να συγκαλύψουν το γεγονός ότι ο εκτελεστής πυροβόλησε τον πρεσβευτή μπροστά στις κάμερες και δήλωσε ότι το κάνει για να τιμωρηθούν οι υπεύθυνοι για τη σφαγή στο Χαλέπι, πριν πέσει ο ίδιος νεκρός από τις σφαίρες των συναδέλφων του.

Αυτό το συμβάν συμπυκνώνει τις αντιφάσεις που συγκλονίζουν την τουρκική κοινωνία και αποσταθεροποιούν όλους τους παραδοσιακούς θεσμούς της.

Ο πρώτος αποσταθεροποιητικός παράγοντας είναι ο πόλεμος στη Συρία και στο Ιράκ. Η νίκη του Άσαντ στο Χαλέπι είναι ένα σκληρό πλήγμα για τον Ερντογάν, ο οποίος είχε αυτοπροβληθεί ως προστάτης των σουνιτικών πληθυσμών της Συρίας και δύναμη εκδημοκρατισμού των καθεστώτων της Μέσης Ανατολής. Το πλήγμα είναι διπλό. Κονταίνει τις φιλοδοξίες τις άρχουσας τάξης της Τουρκίας να αναδειχθεί σε καθοριστικό παράγοντα στην περιοχή και ταυτόχρονα εξαγριώνει τη λαϊκή βάση των κομμάτων, ιδιαίτερα του Ερντογάν, που βλέπει τα αδέρφια της να σφαγιάζονται αβοήθητα από αυτούς που υπόσχονταν να τα σώσουν.

Ο τούρκικος καπιταλισμός είχε απέραντες βλέψεις διείσδυσης στα κενά που άφηναν οι αποτυχίες του αμερικάνικου ιμπεριαλισμού. Στο Ιράκ, είχε μετατρέψει τις κουρδικές περιοχές που ελέγχει ο Μπαρζανί σε οικονομικό προτεκτοράτο. Όταν ξέσπασε το κύμα των εξεγέρσεων που ανέτρεψε τον Μπεν Αλί στην Τυνησία και τον Μουμπάρακ στην Αίγυπτο, υπήρχαν διαδηλώσεις στον αραβικό κόσμο όπου εμφανίζονταν πλακάτ με τη φωτογραφία του Ερντογάν. Για να προωθήσει αυτή την επιρροή, ο Ερντογάν δεν είχε διστάσει το 2010 να το παίξει προστάτης του "Στόλου της ελευθερίας" που επιχείρησε να σπάσει τον αποκλεισμό της Γάζας και χτυπήθηκε δολοφονικά από το Ισραήλ. Συγκρούστηκε το 2013 με τον Σίσι που ανέτρεψε πραξικοπηματικά τον Μούρσι, τον εκλεγμένο πρόεδρο της Μουσουλμανικής Αδελφότητας στην Αίγυπτο. Και τάχθηκε από την αρχή υπέρ της αποχώρησης του Άσαντ στη Συρία.

Αυτά ήταν βήματα μιας διεισδυτικής διπλωματίας ενός οικονομικά ανερχόμενου παίκτη. Η Τουρκία επί Ερντογάν είχε μετατραπεί από χώρα που είχε ανάγκη τα δάνεια του ΔΝΤ σε χώρα μέλος της ομάδας των G20 και δυναμικό κομμάτι των BRICS, των αναδυόμενων αγορών μαζί με τη Βραζιλία, τη Νότια Αφρική, την Ινδία. Αυτή η ανοδική πορεία έχει ανακοπεί και οικονομικά και γεωπολιτικά.

Η οικονομία συρρικνώθηκε κατά 1,8% σε ετήσια βάση το τρίτο τρίμηνο του 2016 για πρώτη φορά μετά από εφτά χρόνια.[2] Η βουτιά είναι ιδιαίτερα οδυνηρή μετά από ρυθμούς ανάπτυξης που χτυπούσαν μέχρι πάνω από 10% και έχει προοπτική παραπέρα επιδείνωσης καθώς η τουρκική λίρα παραπαίει. Το νόμισμα έχει χάσει περίπου 20% της αξίας του απέναντι σε δολάριο και ευρώ μέσα στο 2016 και οι ανησυχίες ότι οι επιχειρήσεις δεν θα μπορούν να ξεπληρώσουν τα δάνεια που έχουν πάρει σε ξένο νόμισμα φουντώνουν.

Η κυβέρνηση έχει αναγκαστεί να κάνει εκκλήσεις στον πατριωτισμό των καταθετών να μετατρέψουν τα ποσά που κατέχουν από δολάρια σε χρυσό ή λίρες. Οικονομικά, τέτοιες εκκλήσεις δεν έχουν καμιά προοπτική καθώς η κεντρική τράπεζα των ΗΠΑ ανεβάζει τα επιτόκια και το δολάριο ανεβαίνει. Μέσα στον Νοέμβρη οι ξένοι επενδυτές φυγάδευσαν από την Τουρκία κεφάλαια αξίας 2,6 δις δολαρίων και οι Τούρκοι καταθέτες στράφηκαν προς το δολάριο με ρυθμό 1 δις μέσα στην τελευταία βδομάδα του ίδιου μήνα.[3] Πολιτικά, βέβαια, μια τέτοια πατριωτική εκστρατεία δεσμεύει κυβέρνηση και αντιπολίτευση να ανεβάζουν τους εθνικιστικούς τόνους σε μια περίοδο γεωστρατηγικής ήττας.

Μετά τις αποτυχίες του Τζορτζ Μπους που έκανε τους πολέμους στο Αφγανιστάν και στο Ιράκ και έμπλεξε τον αμερικάνικο ιμπεριαλισμό σε κατοχές που είχαν αιματηρό κόστος για να κρατηθούν, η προεδρία Ομπάμα αντιπροσώπευε μια στροφή που ονομάστηκε επιγραμματικά ως χρήση "soft power" αντί για "hard power". Αντί για νέες στρατιωτικές επεμβάσεις, η σταθεροποίηση της κατάστασης υποτίθεται ότι θα γινόταν με διπλωματία και τοπικές συμμαχίες. Η οκταετία Ομπάμα τελείωσε με πλήρη αποτυχία και αυτής της επιλογής. Σταθερότητα είναι η μόνη λέξη

που δεν ταιριάζει στην εικόνα ούτε στη Λιβύη, ούτε στη Συρία και το Ιράκ. Οι επιπτώσεις για όλους τους παίκτες της περιοχής που επένδυσαν σε αυτά τα σχέδια είναι άμεσες και ιδιαίτερα για τον Ερντογάν.

Αντί για "ειρηνική" οικονομική και διπλωματική διείσδυση στην περιοχή βρίσκεται μπλεγμένος σε έναν πόλεμο που δεν μπορεί να κερδίσει. Ο τούρκικος στρατός έχει μπει στη Συρία όχι όπως φαντάζονταν οι πολιτικές και στρατιωτικές ηγεσίες του ως απελευθερωτής και προστάτης των πληθυσμών, αλλά σε μια απεγνωσμένη επιχείρηση να εμποδίσει τη συνένωση των κούρδικων περιοχών κατά μήκος των τουρκικών συνόρων. Είναι μια επέμβαση που συνεχώς αναδεικνύει την ανάγκη για συμβιβασμούς ταυτόχρονα και με τις ΗΠΑ και με τη Ρωσία σε πείσμα των προσπαθειών του Ερντογάν να ντύσει "αντιμπεριαλιστικά" τη ρητορική του. Μπορεί να βγάζει κραυγές ενάντια στο αμερικάνικο "λόμπι των επιτοκίων", αλλά υπακούει στις αμερικάνικες εντολές να μην περάσει ο τουρκικός στρατός στα ανατολικά του Εφράτη. Μπορεί να κατέρριψε ένα ρώσικο μαχητικό πριν ένα χρόνο διεκδικώντας τον έλεγχο του εναέριου χώρου στη Βόρεια Συρία, αλλά κατάληξε να συνεργάζεται με τον Πούτιν την ώρα που έπεφτε το Χαλέπι. Στο Ιράκ, οι αμερικάνοι και οι σύμμαχοί τους πολιορκούν τη Μοσούλη αλλά κρατούν σε απόσταση τα στρατεύματα του Ερντογάν.

Πολιτικά το κόστος από αυτόν τον βρόμικο πόλεμο είναι τεράστιο. Η πολιτική ενσωμάτωσης των Κούρδων της Τουρκίας που ήταν "δημοκρατικό παράσημο" του Ερντογάν έχει καταρρεύσει. Κάθε βδομάδα υπάρχουν κηδείες στρατιωτών που έχουν χάσει τη ζωή τους στις μάχες και μέσα στη Συρία και στις κουρδικές περιοχές μέσα στην Τουρκία. Με αυξανόμενη συχνότητα υπάρχουν νεκροί από τις βομβιστικές επιθέσεις μέσα στις μεγάλες πόλεις και στην ίδια την Ιστανμπούλ. Οι πρόσφυγες από τη Συρία και οι συμπαραστάτες τους που είχαν βγει στους δρόμους το βράδι του πραξικοπήματος, τώρα αισθάνονται προδομένοι. Το καθεστώς του Σίσι, του οποίου οι εφημερίδες είχαν πανηγυρίσει για το πραξικόπημα στην Τουρκία, τώρα πανηγυρίζει για τη νίκη του Άσαντ στο Χαλέπι.

Ένας ολόκληρος κόσμος που πίστευε ότι ο Ερντογάν περιορίζει τις δυνατότητες του στρατού να επεμβαίνει στην πολιτική ζωή της Τουρκίας, τώρα τον βλέπει να ξεπλένει τους χουντικούς της Εργκένεκον και της "Βαριοπούλας" και να συνεργάζεται μαζί τους στις μαζικές εκκαθαρίσεις της κρατικής μηχανής. Όσες διώξεις και να κάνει ο Ερντογάν στους βουλευτές του HDP, δεν μπορεί να σβήσει τον αντίκτυπο των δηλώσεων που είχε κάνει ο ηγέτης του HDP Ντεμιρτάς απευθυνόμενος στον ίδιο: *"Οι επικεφαλής των τανκς και των πυροβόλων που στέλνατε [κατά των Κούρδων] στην Τσίζρε, στο Σινράκ, στο Σουρ αποδείχθηκαν όλοι πραξικοπηματίες. Εσείς συλλαμβάνατε εμάς και αυτοί σας ετοίμαζαν πραξικόπημα"*.[4]

Η ελληνική εκδοχή για την ΑΟΖ στην Αν. Μεσόγειο.

Οι ανταγωνισμοί

Οι αντιδράσεις της κυβέρνησης του Αλέξη Τσίπρα απέναντι σε αυτή την τρελή πορεία του Ερντογάν μέσα στην κρίση του είναι απαράδεκτες. Έχει καταφέρει ταυτόχρονα και να συνεργάζεται με την τούρκικη κυβέρνηση σε βάρος των προσφύγων και να την ανταγωνίζεται και στο Αιγαίο και στην Κύπρο, ανεβάζοντας το θερμόμετρο της έντασης.

Επίσημα, η εξωτερική πολιτική της κυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ φοράει τον μανδύα της "υπευθυνότητας" που αρμόζει σε μια "νησίδα ομαλότητας στο ταραγμένο τρίγωνο Ουκρανία-Λιβύη-Μέση Ανατολή". Στην ουσία συμμετέχει σε όλες τις αντιδραστικές επιχειρήσεις ιμπεριαλιστικής σταθεροποίησης της περιοχής διεκδικώντας ανταλλάγματα για τον ελληνικό καπιταλισμό.

Ο Τσίπρας, ο Κοτζιάς και ο Μουζάλας διεκδικούν την πατρότητα της Συμφωνίας ΕΕ-Τουρκίας για τους πρόσφυγες που επέβαλε η Μέρκελ με τον Ερντογάν. Ο επίσημος στόχος αυτής της ρύθμισης είναι ανοιχτά ρατσιστικός καθώς επιδιώκει να περιορίσει τις "προσφυγικές ροές". Αντί για διαδικασίες υποδοχής, βοήθειας και ένταξης για τους πρόσφυγες προβλέπει μηχανισμούς αποκλεισμού, ελέγχου και εγκλεισμού. Ενδίδει σε όλα τα ισλαμοφοβικά στερεότυπα και δίνει αέρα σε όλες τις ακροδεξιές εκστρατείες παντού στην Ευρώπη. Αυτό είναι ζωντανή εμπειρία τώρα πια, όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και στις άλλες χώρες.

Αλλά το πρόβλημα δεν περιορίζεται εκεί. Η άλλη όψη αυτής της "ειρηνικής συνεργασίας" μεταξύ των κυβερνήσεων της ΕΕ και της Τουρκίας είναι η ανοχή (για να μην πούμε στήριξη) της δράσης του τουρκικού στρατού στα σύνορα με τη Συρία. Τυπικά, τα ανταλλάγματα που εξασφάλισε ο Ερντογάν από την ΕΕ είναι κάποια δισεκατομμύρια ως άμεση χρηματοδότηση για τη διαχείριση των προσφύγων και κάποιες υποσχέσεις για τις ενταξιακές διαπραγματεύσεις της Τουρκίας με την ΕΕ. Στην πράξη, η ΕΕ έδωσε τις ευλογίες της για την εισβολή του τουρκικού στρατού στη Συρία. Η Γαλλία, η Βρετανία, η Δανία και το Βέλγιο είναι χώρες μέλη της ΕΕ που συμμετέχουν στους βομβαρδισμούς στο Ιράκ και στη Συρία στο πλευρό των ΗΠΑ. Η Γερμανία και η Πολωνία προσφέρουν στρατιωτικές υπηρεσίες όπως εναέριο ανεφοδιασμό των βομβαρδιστικών αυτών των χωρών.[5]

Επίσημα, η ελληνική κυβέρνηση το μόνο που ζητάει είναι να δείξουν κατανόηση οι "εταίροι-δανειστές" της ΕΕ για τα βάρη που επωμίζεται σε αυτά τα πλαίσια για χάρη "όλης της Ευρώπης". Αυτό είναι από μόνο του προβληματικό. Μετατρέπει τους πρόσφυγες σε πιόνι στις μνημονιακές διαπραγματεύσεις της

κυβέρνησης με την Τρόικα. Αλλά ούτε αυτό το πρόβλημα περιορίζεται εκεί. Η διεκδίκηση ανταλλαγμάτων απλώνεται και σε τομείς που έχουν να κάνουν με τους ελληνοτουρκικούς ανταγωνισμούς και τους οξύνουν.

Ένα τέτοιο πεδίο αφορά στο Αιγαίο. Παραδοσιακά από το 1973, όταν επί χούντας έγιναν προσπάθειες για να κηρυχθεί το Αιγαίο ως "αρχιπέλαγος" σύμφωνα με το Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας και να κλείσουν τα θαλάσσια περάσματά του με ένα καθεστώς ελέγχου ασφυκτικό, αντίστοιχο με τα στενά του Βοσπόρου και των Δαρδανελίων, ο ελληνικός καπιταλισμός επιδιώκει να κατοχυρώσει έναν παρόμοιο έλεγχο στα πάντα δυτικά του FIR Αθηνών -στον εναέριο χώρο, στη θάλασσα και στην υφαλοκρηπίδα.[6]

Το καλοκαίρι του 1974, η τότε τουρκική κυβέρνηση Ετσεβίτ διακήρυξε ότι τυχόν επέκταση των ελληνικών χωρικών υδάτων στο Αιγαίο σε 12 μίλια θα θεωρηθεί αιτία πολέμου (casus belli). Γιατί σύμφωνα με εκτιμήσεις[7] μια τέτοια κίνηση θα σήμαινε ότι τα διεθνή ύδατα στο Αιγαίο θα περιορίζονταν από 49% της επιφάνειας σε 19% με το ελληνικό μερίδιο να ανεβαίνει από το 43% στο 71,5%. Από τότε, παρά τις κατά καιρούς εξάρσεις, καμιά κυβέρνηση είτε της Ελλάδας είτε της Τουρκίας δεν έχει φτάσει να τραβήξει αυτό το σκοινί στα άκρα.

Σήμερα, η κυβέρνηση Τσίπρα θεωρεί ότι είναι φιλειρηνικό αίτημα το να βάζει στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων την άρση του casus belli. Είναι άραγε κατοχύρωση της ειρήνης και φιλίας των λαών το να λυθούν τα χέρια αυτής ή μιας μελλοντικής κυβέρνησης να ανεβάσει τα χωρικά ύδατα στα 12 μίλια; Σε μια περίοδο όπου συγκεντρώνονται ναυτικές δυνάμεις των ισχυρότερων ιμπεριαλιστικών κρατών στην ανατολική Μεσόγειο, ένας αυξημένος έλεγχος στα περάσματα του Αιγαίου είναι ισχυρό χαρτί εμπλοκής στα πολεμικά παιχνίδια τους και διεκδίκησης ανταλλαγμάτων.

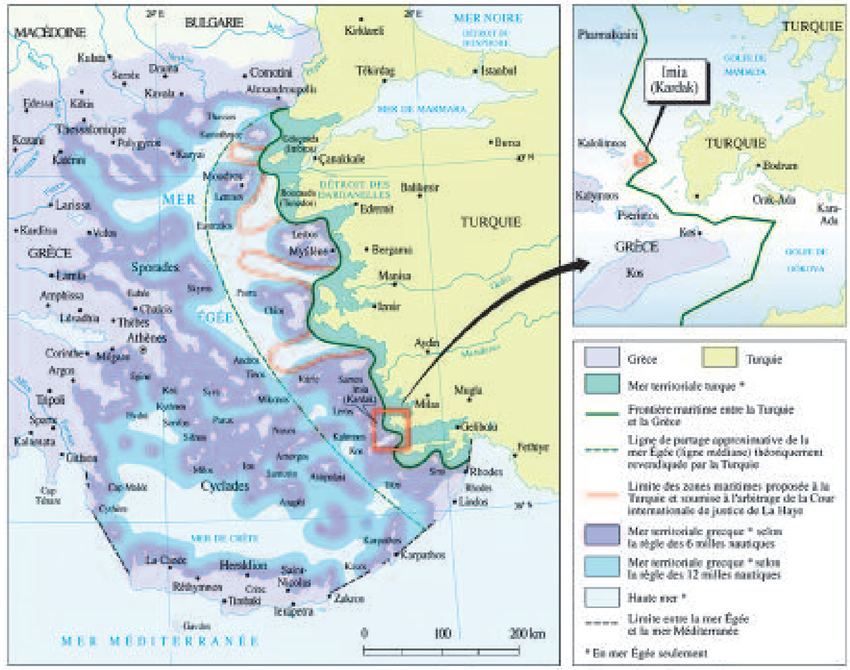
Ήδη από αφορμή τις ΝΑΤΟϊκές περιπολίες στα θαλάσσια σύνορα με την Τουρκία για ενίσχυση της Frontex, έχουν ανοίξει προστριβές. Η κυβέρνηση Τσίπρα στις συναντήσεις του ΝΑΤΟ τάσσεται υπέρ της συνέχισης των περιπολιών, η κυβέρνηση Ερντογάν τάσσεται κατά. Η ελληνική διπλωματία υπολογίζει ότι οι περιπολίες του ΝΑΤΟ δημιουργούν προηγούμενο ελέγχου για το ποιος περνάει προς το Αιγαίο δυτικά από τα ελληνοτουρκικά θαλάσσια σύνορα, η τουρκική διπλωματία θέλει να αποφύγει τέτοια προδικασμένα. Και οι δυο παίζουν με τους ανταγωνισμούς ΗΠΑ-Ρωσίας (που ενδιαφέρονται οι μεν ΗΠΑ να στέλνουν πολεμικά πλοία στη Μαύρη Θάλασσα ανεξέλεγκτα, η δε Ρωσία στην ανατολική Μεσόγειο) και με τη φωτιά. Δεν είναι μόνο λόγοι εσωτερικής κατανάλωσης που οδηγούν Τούρκους πολιτικούς να θυμούνται ξανά βραχονησίδες στο Αιγαίο και τους Καμμένους να αγκαλιάζουν τους Κασιδιάρηδες στην υπεράσπισή τους.

Ακόμη πιο οξυμένο πεδίο αντιπαράθεσης έχει ανοίξει στην ανατολική Μεσόγειο. Εκεί το επίδικο είναι ο ορισμός της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης της κάθε χώρας. Δηλαδή της θαλάσσιας περιοχής όπου η κάθε συγκεκριμένη χώρα έχει αποκλειστικό δικαίωμα αξιοποίησης των πόρων είτε πρόκειται για αλιεία είτε για υποθαλάσσια κοιτάσματα φυσικού αερίου και πετρελαίου. Εκμεταλλευόμενη την επιδείνωση των σχέσεων της Τουρκίας με την Αίγυπτο και το Ισραήλ, η ελληνική διπλωματία προσπαθεί να κατοχυρώσει μια τεράστια ΑΟΖ που συνορεύει με της Κύπρου ανατολικά και της Αιγύπτου νότια, περιορίζοντας την Τουρκία σε μια μικρή λωρίδα κοντά στα παράλιά της. Για χάρη αυτής της εκστρατείας, ο Αλέξης Τσίπρας έχει σφίξει ξανά και ξανά το χέρι του στρατάρχη Σίσι.

Αυτή η κόντρα είναι ξεκινημένη από πολλά χρόνια, αλλά σήμερα έχει πάρει μεγαλύτερες διαστάσεις. Η θαλάσσια περιοχή νότια από το Καστελλόριζο, εξαιτίας της καίριας γεωγραφικής θέσης που κατέχει για τον ορισμό των ΑΟΖ, έχει γίνει πεδίο αεροναυτικών επιδείξεων δύναμης με τα Γενικά Επιτελεία Ελλάδας και Τουρκίας να "δεσμεύουν" εναλλάξ την περιοχή για "ασκήσεις έρευνας και διάσωσης" και άλλα παρόμοια. Η διαμάχη σπρώχνει την Ελλάδα πιο βαθιά στην αγκαλιά του αντιδραστικού άξονα με το Ισραήλ και μετατρέπει για άλλη μια φορά την Κύπρο σε γήπεδο ελληνοτουρκικής αναμέτρησης.

Η Κύπρος

Στις 8-12 Γενάρη 2017 είναι προγραμματισμένη μια συνάντηση στη Γενεύη με αντικείμενο το μέλλον της Κύπρου. Αρχικά θα συναντηθούν οι ηγέτες των δυο πλευρών, Αναστασιάδης και Ακιτζί για να συνεχίσουν τις διαπραγματεύσεις από το σημείο που τις άφησαν στην προηγούμενη συνάντησή τους στο Μον Πελεράν της Ελβετίας. Και στη συνέχεια θα βρεθούν μαζί με άλλους ηγέτες σε μια συνάντηση που η τουρκοκυπριακή ηγεσία θεωρεί ότι θα είναι πενταμερής (με συμμετοχή των "εγγυητριών δυνάμεων" Ελλάδα-Τουρκία-Βρετανία) ενώ η ελληνοκυπριακή πλευρά τη θέλει πολυμερή (με συμμετοχή των πέντε μονίμων μελών του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ και της ΕΕ). Το αν θα γεφυρωθούν οι απόψεις αρκετά ώστε να διαφαίνεται δυνατότητα συμφωνίας προβλέπεται να κριθεί σε μια συνάντηση Τσίπρα-Ερντογάν που θα προηγηθεί.

Sources : Andrew Wilson, The Aegean Question, Adelphi Papers, n°155, Londres, 1979 ; Jean Touscoz, Atlas Géostratégique, Larousse, Paris, 1988.

Η επέκταση των χωρικών υδάτων σε 12 μίλια κλείνει τα περάσματα στο Αιγαίο.

Σε περίπτωση συμφωνίας θα ακολουθήσουν δημοψηφίσματα και στο βορρά και στο νότο της Κύπρου.

Και μόνο αυτό το διαδικαστικό σκηνικό είναι αρκετό για να καταρρίψει τους ισχυρισμούς ότι αυτή τη φορά πρόκειται για κάτι διαφορετικό από το Σχέδιο Ανάν που απορρίφθηκε με το δημοψήφισμα των ελληνοκυπρίων το 2004. Τυπικά, αυτή τη φορά το σχέδιο επανένωσης διαμορφώνεται από τις ηγεσίες των δυο κοινοτήτων. Στην πράξη, όλες οι μεγάλες ιμπεριαλιστικές δυνάμεις θέλουν να έχουν ξανά λόγο στη "λύση" του κυπριακού μέσα σε συνθήκες όπου η γειτονιά της Κύπρου φλέγεται ξανά.

Έγραφε ο Νίκος Λούντος τότε: *"Στις κρίσιμες τελευταίες μέρες πριν από τα δημοψηφίσματα στην Κύπρο, κανείς δεν μπορούσε πλέον να κρύψει ότι το εύρος όσων αφορούσε το σχέδιο Ανάν ξεπερνούσε κατά πολύ τα 9 250 τετραγωνικά χιλιόμετρα του νησιού. Ο Κόλιν Πάουελ σε καθημερινή επικοινωνία με τον Χριστόφια, έντονες ανακοινώσεις του Λευκού Οίκου, πιέσεις του ευρωπαϊκού Επιτρόπου Γκίντερ Φερχόιγκεν, απειλές του Χαβιέ Σολάνα, μέχρι και συνεδρίαση του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, όπου το ενδιαφέρον συγκέντρωνε η στάση της Ρωσίας και της Κίνας. Η λύση του προβλήματος που αφορά 800 χιλιάδες ανθρώπους σε ένα μικρό νησί της Μεσογείου έφτασε να κινητοποιήσει όλες τις μεγάλες δυνάμεις του πλανήτη".*[8] Και για επιβεβαίωση, παρέθετε απόσπασμα από ένα άρθρο του Καρλ Μπιλντ, ειδικού επίτροπου τότε της ΕΕ για τα Βαλκάνια:

"Το σχέδιο Ανάν δεν αφορά μόνο ένα διχασμένο νησί στην ανατολική Μεσόγειο, ή τις σχέσεις ανάμεσα σε δυο σημαντικές χώρες που διαμορφώνουν τα σύνορα ανάμεσα στην Ευρώπη και τη Μέση Ανατολή. Είναι κρίσιμης σημασίας στην αναζήτηση της ειρήνης και της σταθερότητας σε ολόκληρη τη μεταοθωμανική περιοχή που απλώνεται από το Μπίχατς στη Βοσνία βορειοδυτικά μέχρι τη Βασόρα στον Περσικό Κόλπο στα νοτιοανατολικά".

Αυτή η "μεταοθωμανική περιοχή" βρίσκεται σήμερα ακόμη πιο αποσταθεροποιημένη από ό,τι ήταν τότε που ξεδιπλωνόταν η εκστρατεία του Μπους στο Ιράκ. Τότε ακόμα δεν υπήρχε αμφισβήτηση για τα σύνορα που είχαν χαράξει οι νικητές του Α΄ Παγκόσμιου Πόλεμου με τις γραμμές Σάικς-Πικό, όπως υπάρχει σήμερα. Και βέβαια τότε η Ρωσία δεν είχε την παρουσία που έχει τώρα στη Συρία. Οι ιμπεριαλιστικές επεμβάσεις είναι σήμερα πιο επείγουσες και πιο ανταγωνιστικές μεταξύ τους.

Πώς επηρεάζει αυτό την Κύπρο; Όπως πάντα, πολύ άμεσα εξαιτίας των βρετανικών βάσεων. Σύμφωνα με την έκθεση του βρετανικού κοινοβουλίου που αναφέραμε και πιο πάνω, *"Το Ηνωμένο Βασίλειο έχει τη δεύτερη μεγαλύτερη συμβολή στους αεροπορικούς βομβαρδισμούς στο Ιράκ και στη Συρία. Βρετανικά αεροσκάφη έχουν εκτελέσει πάνω από 3.000 αποστολές στα πλαίσια της Επιχείρησης Shader και μέχρι τις αρχές Νοεμβρίου 2016 είχαν χτυπήσει στόχους του ISIS στο Ιράκ και στη Συρία 1115 φορές (1048 και 67 αντίστοιχα). ...Η βάση της RAF στο Ακρωτήρι (στην Κύπρο) αποτελεί το κύριο επιχειρησιακό κέντρο για τα αεροσκάφη στην περιοχή".*

Το "αβύθιστο αεροπλανοφόρο", λοιπόν, βρίσκεται σε πλήρη δράση και όλοι οι μεγάλοι "παίκτες" στη Μεσανατολική σκακιέρα θέλουν να έχουν λόγο στη διαμόρφωση της μελλοντικής διακυβέρνησής του. Οι δυο "μητέρες πατρίδες" αντιμετωπίζουν όπως πάντα αυτή την εξέλιξη ως ευκαιρία για να προωθήσουν τα δικά τους συμφέροντα πάνω στις πλάτες των απλών ελληνοκυπρίων και τουρκοκυπρίων που θα ήθελαν να συνυπάρξουν ειρηνικά στο νησί τους.

Η κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ δεν έχει μετακινήσει την παραδοσιακή ελληνική διπλωματία ούτε ρούπι προς τα αριστερά, προς φιλειρηνική κατεύθυνση. Συνεργάζεται με το δεξιό ελληνοκύπριο Πρόεδρο Αναστασιάδη στην προώθηση του άξονα με το Ισραήλ και στη συνεργασία με την Αίγυπτο του Σίσι. Στηρίζει τη λογική "εδαφικές υποχωρήσεις από τους τουρκοκύπριους ως αντάλλαγμα για την συμμετοχή τους σε ένα ομόσπονδο κυπριακό κράτος", μια λογική που κρατάει επί δεκαετίες τους τουρκοκύπριους όμηρους χωρίς καμιά αναγνώριση της ύπαρξής τους. Είναι εντυπωσιακά υποκριτικό το πόσο πολιτικές δυνάμεις που είναι λάτρεις του "ευρωπαϊκού κεκτημένου" και του "πολιτικού πολιτισμού" της ΕΕ, που εκστασιάζονται για το πώς η Γαλλία και η Γερμανία "άφησαν πίσω τους πολέμους" και δημιούργησαν την "ενωμένη Ευρώπη", όταν φτάνουν στην Κύπρο ζη-

Η νεολαία στον Τουρκοκυπριακό βορρά βγήκε στους δρόμους το καλοκαίρι του 2016.

τάνε πλήθος γεωπολιτικές διευθετήσεις ως προϋποθέσεις για να συνυπάρχουν δυο λαοί στο ίδιο νησί.

Το πιο κρίσιμο αίτημα Τσίπρα-Αναστασιάδη αυτή την περίοδο είναι η απόσυρση των τουρκικών στρατευμάτων από τον τουρκοκυπριακό βορρά. Ούτε ο Ερντογάν ούτε ο Ακιτζί δεν αποδέχονται αυτή τη θέση. Σύμφωνα με τις δημοσκοπήσεις, μια μεγάλη πλειοψηφία των τουρκοκυπρίων επίσης την απορρίπτει.

Όσο αφορά τους απλούς τουρκοκύπριους, αυτό είναι κατανοητό: γιατί να αισθανθούν ασφαλείς όταν έχουν πίσω τους μια ιστορία δεκαετιών με επιθέσεις από επίσημες και ανεπίσημες ελληνοκυπριακές συμμορίες και μάλιστα σήμερα όπου η γύρω περιοχή βυθίζεται σε αιματηρές συγκρούσεις; Γιατί οι οποιεσδήποτε συνταγματικές ρυθμίσεις θα έχουν καλύτερη τύχη από τις "εγγυήσεις" των Συμφωνιών της Ζυρίχης και του Λονδίνου που κατέληξαν σε συγκρούσεις;[9]

Αλλά βέβαια οι δυνάμεις που θα καθίσουν γύρω από το τραπέζι της Γενεύης δεν νοιάζονται για τους απλούς ανθρώπους της Κύπρου. Νοιάζονται για τις γεωπολιτικές ισορροπίες στην περιοχή και κυνηγούν να αναβαθμίσουν η κάθε μια τη δική της θέση. Υποχώρηση της Τουρκίας στην Κύπρο μεταφράζεται σε αναβάθμιση των ελληνικών θέσεων στην ανατολική Μεσόγειο με ό,τι αυτό συνεπάγεται για τα κοιτάσματα φυσικού αερίου και τον στρατηγικό ρόλο της. Αυτά τα στοιχεία πρυτανεύουν σε αυτή τη διαδικασία και η κυβέρνηση της "πρώτη φορά αριστεράς" βρίσκεται χωμένη ως το λαιμό.

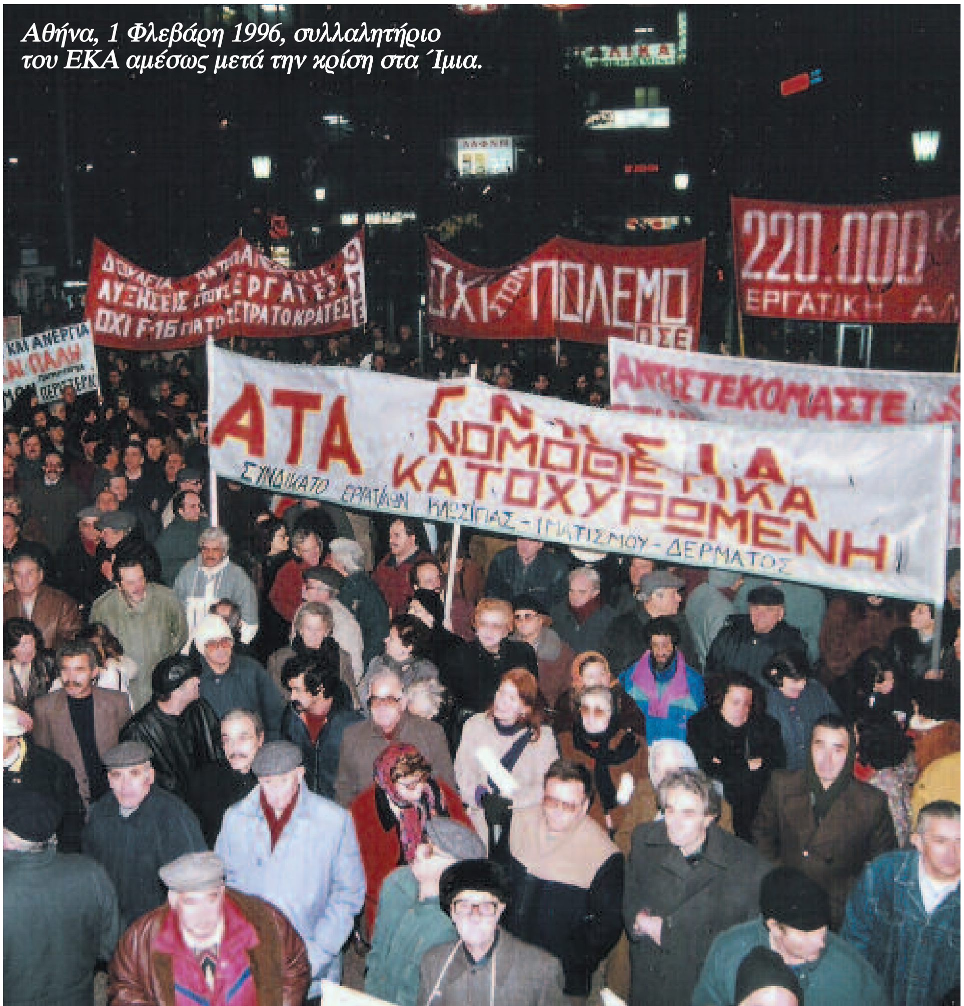
Υπάρχει εναλλακτική; Η επαναστατική αριστερά απορρίπτει την εμπλοκή στις ιμπεριαλιστικές επεμβάσεις και το επικίνδυνο γαϊτανάκι του ελληνοτουρκικού ανταγωνισμού. Όταν κρινόταν το σχέδιο Ανάν, το Socialist Workers Party από τη Βρετανία, το Devrimci Sosyalist Isci Partisi από την Τουρκία, η Εργατική Δημοκρατία από την Κύπρο και το Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα από την Ελλάδα είχαμε παρέμβει με κοινή διακήρυξη για να το απορρίψουμε και να δεσμευτούμε στην οικοδόμηση του αντιπολεμικού και του αντικαπιταλιστικού κινήματος στις χώρες μας και διεθνώς, προτείνοντας *"Υποστήριξη στους ελληνοκύπριους και στους τουρκοκύπριους που ενώνονται για να παλέψουν για ένα κοινό μέλλον χωρίς εξωτερικούς εκβιασμούς και εσωτερικούς εθνικούς ανταγωνισμούς".*[10]

Είναι μια αντιμετώπιση που παραμένει επίκαιρη σήμερα στο ακέραιο. Η θέση μας είναι στο πλευρό της Αριστεράς στην Τουρκία που αγωνίζεται ενάντια στον πόλεμο του Ερντογάν στη Συρία, στο Ιράκ και στις κουρδικές περιοχές. Στο πλευρό των ελληνοκύπριων και τουρκοκύπριων διαδηλωτών που δίνουν κοινούς αγώνες.[11]

Πάνω απ' όλα, χρειάζεται μέσα στην ίδια μας τη χώρα να συγκρουστούμε με τις πατριδοκάπηλες δυνάμεις και την προσαρμογή της κυβέρνησης Τσίπρα-Καμμένου στην πολιτική τους. Το όχι στον πόλεμο είναι το απαραίτητο συμπλήρωμα της εργατικής αντίστασης στα μνημόνια και στον ρατσισμό. Ο κόσμος που αγκάλιασε τους πρόσφυγες του πολέμου σε πείσμα των ιμπεριαλιστικών επεμβάσεων στην περιοχή μας δεν θα πάει να πολεμήσει για να μπορούν τα αφεντικά σε Αθήνα και Άγκυρα να συναγωνίζονται ποιος θα είναι σε θέση να εξυπηρετεί καλύτερα τα ανταγωνιστικά συμφέροντα ΗΠΑ-ΕΕ-Ρωσίας στο Αιγαίο και στη Μεσόγειο. Δεν θέλουμε ούτε τον πόλεμό τους ούτε τα "ανταλλάγματά" τους που μόνο φέρετρα και προσφυγιά (πέρα από τα μνημόνια) μπορούν να φέρουν.

Σημειώσεις

1. (βλέπε το άρθρο "Σημαία μας δεν είναι η Συνθήκη της Λωζάνης αλλά ο κοινός αγώνας με τους εργάτες της Τουρκίας" στην Εργατική Αλληλεγγύη στις 11-10-2016, στο http://ergatiki.gr/article.php?issue=1244&id=14485)
2. (Financial Times 13 December 2016)
3. (Financial Times 7 December 2016)
4. (βλέπε περισσότερα στο άρθρο του Νίκου Λούντου "Η Τουρκία μετά την αποτροπή του πραξικοπήματος" στο περιοδικό Σοσιαλισμός από τα κάτω Νο 118, Σεπτέμβρης-Οκτώβρης 2016 και στην Εργατική Αλληλεγγύη στο φύλλο 27 Ιούλη)
5. (βλέπε σχετικά την έκθεση του βρετανικού κοινοβουλίου στο http://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/SN06995. Για την ελληνική εμπλοκή με την παροχή στρατιωτικής βοήθειας στο Συνασπισμό 67 χωρών υπό την ηγεσία των ΗΠΑ για την καταπολέμηση του ISIS-ISIL βλέπε https://en.wikipedia.org/wiki/Military_intervention_against_ISIL#Involvement_by_country).
6. (βλέπε σχετικά το άρθρο "Ο ελληνοτουρκικός πόλεμος του 1974" στο βιβλίο "Πώς θα σταματήσουμε την απειλή του πολέμου", έκδοση του Μαρξιστικού Βιβλιοπωλείου το 1996 και στο περιοδικό Σοσιαλισμός από τα κάτω Νο 12, Ιούνης-Ιούλης 1974, http://socialismfrombelow.gr/pdf/12.pdf).
7. (βλέπε στο βιβλίο "Οι ελληνοτουρκικές σχέσεις 1923-1987" -συλλογικό Θ.Βερέμης κ.α.- σελ. 208)
8. (βλέπε περιοδικό Σοσιαλισμός από τα κάτω, Νούμερο 49, Μάης-Ιούνης 2004)
9. (βλέπε σχετικά και το άρθρο του Λέανδρου Μπόλαρη "Ζυρίχη-το προηγούμενο σχέδιο Ανάν" στο περιοδικό Σοσιαλισμός από τα κάτω Νούμερο 49)
10. (ολόκληρο το κείμενο της Διακήρυξης εδώ: http://socialismfrombelow.gr/pdf/49.pdf, σελίδα 28-29).
11. (βλέπε σχετικά και στα φύλλα της Εργατικής Αλληλεγγύης στις 17/8/2016 και στις 7/12/2016).

Αθήνα, 1 Φλεβάρη 1996, συλλαλητήριο του ΕΚΑ αμέσως μετά την κρίση στα Ίμια.

Τα διδάγματα της Συριακής Επανάστασης

15 Αυγούστου 2012, στα περίχωρα στο Χαλέπι ύστερα από βομβαρδισμό

Ο Γαϊάθ Ναϊσέ, μέλος του Επαναστατικού Αριστερού Ρεύματος στην Συρία, μίλησε στον Σάιμον Άσαφ για την κτηνώδη καταστροφή της Συρίας, τους σκοπούς των δυνάμεων που επεμβαίνουν εκεί και τις προοπτικές της Αριστεράς στην περιοχή.[1]

Ας ξεκινήσουμε με τον ιμπεριαλισμό. Τι ελπίζουν να πετύχουν όσοι επεμβαίνουν στην Συρία, Ρωσία, Σαουδάραβες, οι ΗΠΑ και η Τουρκία;

Η Συρία πράγματι είναι μια ιδιαίτερη περίπτωση για μελέτη, γιατί ουσιαστικά όλες οι ιμπεριαλιστικές και περιφερειακές δυνάμεις επεμβαίνουν στο ίδιο έδαφος.

Καταρχήν, ας μιλήσουμε για την επέμβαση της Ρωσίας και των συμμάχων της. Ο ρωσικός ιμπεριαλισμός έχει σημαντικά γεωστρατηγικά συμφέροντα στην περιοχή. Η Συρία, μετά την Λιβύη, είναι πλέον το μοναδικό προπύργιο που διατηρεί στρατιωτική παρουσία επί δεκαετίες. Εχει μια ναυτική βάση στη Ταρτούς, στην οποία έχουν γίνει επεκτάσεις τα τελευταία χρόνια, και μια αεροπορική βάση στη Χμεϊμίν κοντά στη Λαττάκεια. Συνεπώς, σε γεωστρατηγικό επίπεδο, αν η Ρωσία χάσει την Συρία θα χάσει την παρουσία της στη λεκάνη της Μεσόγειου και μαζί μ' αυτήν ένα αγωγό για την άσκηση διπλωματικής επιρροής.

Αυτό το συγκεκριμένο συμφέρον συνδυάζεται με ένα γενικότερο. Από τότε που ο Πούτιν ανέβηκε στην εξουσία, η Ρωσία επιδιώκει να ανακτήσει τη θέση της ανάμεσα στις μεγάλες δυνάμεις, να υποχρεώσει τις άλλες ιμπεριαλιστικές δυνάμεις να αναγνωρίσουν τη θέση της ανάμεσά τους, ακόμα και με την άσκηση βίας. Αυτή η επιδίωξη καθόρισε τις ενέργειές της στην Ουκρανία και επίσης τις διαμορφώνει στην Συρία.

Για να κατανοήσουμε το άλλο ιμπεριαλιστικό «στρατόπεδο», τις ΗΠΑ και τους συμμάχους τους, πρέπει να έχουμε ως αφετηρία το γεγονός ότι η αγγλοαμερικάνικη εισβολή στο Ιράκ το 2003 κατέληξε σε ήττα και αποτυχία. Η στρατιωτική αποχώρηση των ΗΠΑ το 2011 ήταν μια εντυπωσιακή προβολή της αποτυχίας του αμερικάνικου ιμπεριαλισμού σ' όλη την περιοχή και ειδικότερα στο Ιράκ. Αυτό που συμβαίνει τώρα με την ISIS έχει επιτρέψει στις ΗΠΑ να επιστρέψουν στην περιοχή όχι μόνο στο Ιράκ αλλά και στην Συρία, τουλάχιστον στα όρια που θέτει μια «επέμβαση χαμηλού κόστους». Με άλλα λόγια, δεν στέλνει πεζικό, αλλά διατηρεί μια τεράστια αεροπορική παρουσία.

Οπότε, με το πρόσχημα της αντιμετώπισης της ISIS, οι ΗΠΑ επέστρεψαν στο Ιράκ. Στην Συρία, όπου οι ΗΠΑ διατηρούσαν μια ελάχιστη, κυρίως διπλωματική, παρουσία, επεμβαίνει επίσης άμεσα. Διατηρεί μονάδες ειδικών δυνάμεων στα σύνορα και στο βορρά και διαθέτει μια αδιαφιλονίκητη αεροπορική υπεροχή. Αυτό κρίνεται για τις ΗΠΑ, η επιδίωξή τους να επιστρέψουν σε μια περιοχή απ' την οποία είχαν εκδιωχθεί. Πρόκειται για μια σημαντική περιοχή για τα αμερικάνικα συμφέροντα, όπου σύμμαχοί τους όπως το Ισραήλ και τα καθεστώτα του Κόλπου απειλήθηκαν από τις εξεγέρσεις και τις επαναστάσεις που την σάρωσαν.

Ένα κομμάτι της ριζοσπαστικής Αριστεράς κριτικάρει την πολιτική των ΗΠΑ στην περιοχή γιατί δεν «κάνει τίποτα». Αυτό δεν είναι αλήθεια. Οι ΗΠΑ έχουν επέμβει, δρουν, έχουν «κάνει κάτι». Η πολιτική τους στην Συρία ήταν, από τη μια μεριά, να αφήσουν τις διάφορες ομάδες να σφαχτούν μεταξύ τους. Όμως, ο αντικειμενικός τους στόχος ήταν επίσης η καταστροφή της οικονομικής και στρατιωτικής ισχύος της Συρίας μέχρι σημείου όπου το καθεστώς -ή όποιο καθεστώς προκύψει μελλοντικά- να μην αποτελεί οποιουδήποτε είδους απειλή για το Ισραήλ.

Αξίζει να επισημάνουμε ότι αρχικά οι ΗΠΑ δεν πήραν μια σταθερή θέση για την Συριακή Επανάσταση. Ο Μπάρακ Ομπάμα κάλεσε για την αποχώρηση του Μπεν Αλί από την εξουσία δυο βδομάδες μετά το ξέσπασμα της Τυνησιακής Επανάστασης και έκανε το ίδιο για τον Χόσνι Μουμπάρακ μια μόλις βδομάδα μετά την Αιγυπτιακή Επανάσταση. Όμως, η πρώτη δήλωση σχετικά με τον Μπασάρ αλ Άσαντ έγινε τον Αύγουστο του 2011, πέντε μήνες μετά το ξεκίνημα της επανάστασης.

Οι σημαντικότερες ανάμεσα στις άλλες περιφερειακές δυνάμεις είναι τα κράτη του Κόλπου με επικεφαλής την Σαουδική Αραβία. Στον πρώτο μήνα της Συριακής Επανάστασης, η Σ. Αραβία έδωσε 3 δις δολάρια ως βοήθεια στο καθεστώς του Άσαντ. Είδαν το βάθος και το ριζοσπαστισμό του λαϊκού ξεσηκωμού, η δυναμική του οποίου αντιπροσώπευε έναν κίνδυνο για όλα τα αντιδραστικά και δικτατορικά καθεστώτα της περιοχής. Όταν αποφάσισαν να επέμβουν, το έκαναν ενάντια στο καθεστώς αλλά υποστηρίζοντας τις ριζοσπαστικές ισλαμικές ομάδες, οι οποίες είτε στηρίχθηκαν κατευθείαν από το σαουδαραβικό καθεστώς είτε μέσω μια πληθώρας άλλων οργανώσεων που ελέγχει. Εξτρεμιστικές ομάδες όπως η Τζαμπχάτ αλ Νούσρα και η Αχράρ αλ Σαμ τροφοδοτήθηκαν πλουσιοπάροχα με χρήματα και μαχητές.[2] Αυτές οι οργανώσεις κατόρθωσαν σταδιακά να μπουν στο προσκήνιο των πολεμικών θεάτρων στη Συρία ενώ ο Ελεύθερος Συριακός Στρατός (FSA) έπασχε να εξασφαλίσει οπλισμό.

Ο δεύτερος λόγος για την επέμβαση της Σ. Αραβίας είναι ο ανταγωνισμός της με το Ιράν. Η Σ. Αραβία βλέπει το Ιράν να επεκτείνει την επιρροή του στο Ιράκ -χάρη, παρεμπιπτόντως, στην αμερικάνικη επέμβαση εκεί- και οι σύμμαχοι του Ιράν, η Ρωσία και η Χεζμπολάχ βοηθάνε το συριακό καθεστώς.[3] Οπότε, μια νίκη του [συριακού] καθεστώτος και της Χεζμπολάχ επί της Συριακής Επανάστασης συνιστά μια απειλή για την Σ. Αραβία η οποία θα οδηγήσει σε περιορισμό της επιρροής της στην περιοχή. Το συριακό καθεστώς είναι σύμμαχος του Ιράν από τον Πρώτο Πόλεμο του Κόλπου, δηλαδή από την αιματοβαμμένη σύγκρουση ανάμεσα στο ιρανικό καθεστώς και τον Σαντάμ Χουσεϊν του Ιράκ.[4] Σε εκείνο τον πόλεμο εκατομμύρια έχασαν τη ζωή τους ή τραυματίστηκαν και οι δυο χώρες υπέστησαν τεράστιες καταστροφές, κι όλα αυτά με την συνδρομή των ιμπεριαλιστικών δυνάμεων. Το Ιράν έχει και αυτό συμφέρον από τη διατήρηση μια ζώνης επιρροής που ξεκινάει από το Ιράκ περνάει από την Συρία και φτάνει στο Λίβανο. Ετσι το Ιράν από την αρχή επέμβηκε στρατιωτικά στο πλευρό του καθεστώτος και στη συνέχεια ακολούθησε η Χεζμπολάχ το 2012, αρχικά διστακτικά. Ο Χασάν Νασράλα, ο ηγέτης της Χεζμπολάχ δήλωσε το 2013 ότι επεμβαίνουν στην Συρία για να προστατέψουν τους ιερούς τόπους των Σιιτών από τους «τακφίρι».[5] Οπότε ο ιρανικός άξονας ήταν εξαρχής κομμάτι της σύγκρουσης.

Αυτός ο ανταγωνισμός έχει τροφοδοτήσει την θρησκευτικό-σεκταριστική πτυχή της σύγκρουσης. Η Σαουδική Αραβία ενίσχυσε ακραίους ισλαμιστές και από την άλλη η επέμβαση του Ιράν εκτυλίχτηκε με τα δικά του θρησκευτικά συνθήματα. Υποδαύλισαν μια θρησκευτική σύγκρουση που απουσίαζε από την Συριακή Επανάσταση.

Η Τουρκία έχει κάπως διαφορετικές επιδιώξεις. Το τουρκικό κράτος από την ίδρυσή του ζει με τον εφιάλτη του κουρδικού ζητήματος. Ο μεγαλύτερος κουρδικός πληθυσμός ζει στο τουρκικό κράτος. Η Συριακή Επανάσταση έδωσε τη δυνατότητα στο κουρδικό λαό της Συρίας να απελευθερωθεί και να θέσει έτσι το ζήτημα της εθνικής απελευθέρωσης των Κούρδων.

Η Συριακή Επανάσταση και οι στρατιωτικές εξελίξεις επέτρεψαν στο κουρδικό PYD να αποκτήσει τον έλεγχο μια μεγάλης περιοχής που αποκαλείται Ροζάβα -το συριακό Κουρδιστάν- την οποία αποτελούν τα τρία καντόνια της Τζαζίρα, του Κομπάνι και του Αφρίν.[6] Όμως, δεν κατάφερε να αποκτήσει τον έλεγχο της περιοχής ανάμεσα στο Κομπάνι και το Αφρίν. Αν οι κουρδικές δυνάμεις κι οι Άραβες σύμμαχοί τους κατόρθωναν να συνδέσουν τα δυο καντόνια, τότε θα συγκροτούσαν ντε φάκτο μια συνεχή και ουσιαστικά αυτόνομη έκταση στη βόρεια Συρία. Γι' αυτό το λόγο η Τουρκία επενέβη για να αποτρέψει τη σύνδεση της Τζαζίρα με το Κομπάνι στα ανατολικά και με το Αφρίν στα δυτικά. Η Τουρκία έχει τουλάχιστον δυο επιδιώξεις, να συντρίψει τη φιλοδοξία των Κούρδων της Συρίας για αυτονομία και να εξασφαλίσει ότι θα συμμετέχει ενεργά στον καθορισμό του μέλλοντος της Συρίας.

Τέλος, δεν πρέπει να ξεχνάμε το Ισραήλ. Ο Εχούντ Μπάρακ έκανε μια αποκαλυπτική δήλωση στις αρχές του 2011.[7] Είπε ότι η Συρία δεν πρέπει να γίνει Ιράκ. Το καθεστώς πρέπει να βελτιωθεί αλλά ο συριακός στρατός και το κόμμα Μπάαθ πρέπει να παραμείνουν άθικτα.[8] Το Ισραήλ θέλει την οικονομική και στρατιωτική αποδυνάμωση της Συρία, αλλά χωρίς να πέσει το καθεστώς. Μια τέτοια εξέλιξη θα πυροδοτούσε έναν ανεξέλεγκτο εμφύλιο πόλεμο που θα απειλούσε το Ισραήλ και την σταθερότητα της ιμπεριαλιστικής τάξης πραγμάτων στην περιοχή.

Ποιος είναι ο χαρακτήρας του καθεστώτος Άσαντ;

Ιστορικά, την εξουσία στην Συρία την είχαν ο στρατός με το κόμμα Μπάαθ κι αυτό που μπορούμε να χαρακτηρίσουμε ως μεσοαστική τάξη. Ο Τόνι Κλιφ έχει εξηγήσει τον τρόπο με τον οποίο η μεσαία τάξη μπορεί να παίξει έναν κεντρικό ρόλο σε συνθήκες όπου τόσο το προλεταριάτο όσο και η αστική τάξη είναι αδύναμες, δηλαδή ένας τύπος αντεστραμμένης επανάστασης.[9]

Όταν ο στρατός και το κόμμα Μπάαθ πήραν την εξουσία, αντιπροσώπευαν τη μεσαία τάξη απέναντι σε μια αστική τά-

Τεράστιες ήταν οι διαδηλώσεις κατά του Άσαντ πριν αρχίσει τους βομβαρδισμούς

ξη που είχε αποδυναμωθεί, ιδιαίτερα ύστερα από τις εθνικοποιήσεις και την αγροτική μεταρρύθμιση που είχε επιβάλλει το καθεστώς του Νάσερ το 1958-61 κατά τη διάρκεια της ένωσης Αιγύπτου-Συρίας.[10] Η επιρροή των κομμουνιστών είχε μεγαλώσει αισθητά στη Συρία στη διάρκεια της δεκαετίας του ’50. Η Αριστερά ήταν ισχυρή και οι λαϊκές τάξεις γινόταν επικίνδυνες τόσο για την αστική τάξη όσο και για το καθεστώς. Οπότε η αστική τάξη επέλεξε την ένωση με την Αίγυπτο για να φράξει το δρόμο στην άνοδο του κινήματος. Ήταν μια μακρά περίοδος πολιτικής αστάθειας με ένα και δυο πραξικοπήματα σχεδόν κάθε χρόνο από το 1949 και μετά.

Το καθεστώς του Μπάαθ έκανε κάποιες μεταρρυθμίσεις, ιδιαίτερα επί των ημερών της ριζοσπαστικής πτέρυγας του κόμματος ανάμεσα στο 1966 και το 1970- οι οποίες ήταν σχετικά θετικές και οι πιο ριζοσπαστικές στην περιοχή. Η αστική τάξη αποδυναμώθηκε περαιτέρω σε σημείο κατάρρευσης.

Το 1970 ο Χαφέζ αλ Άσαντ πήρε την εξουσία με ένα πραξικόπημα και την κράτησε για τριάντα χρόνια. Αρχικά έπαιξε ένα σχετικά βοναπαρτιστικό ρόλο.[11] Ενόσω παλιές κοινωνικές δομές καταστρέφονταν το καθεστώς συνέβαλε στη δημιουργία νέων. Ως μαρξιστές γνωρίζουμε ότι το κράτος μπορεί να επηρεάσει την ανάπτυξη των κοινωνικών τάξεων. Το συριακό καθεστώς συνέβαλε στη διαμόρφωση μιας «νέας-παλιάς» συριακής αστικής τάξης στενά δεμένης με το κράτος. Η κορυφή της γραφειοκρατίας συνδέθηκε, μέσω γάμων και επιχειρηματικών δεσμών, με την παραδοσιακή αστική τάξη. Αυτοί οι γραφειοκράτες πλούτισαν, με τη διαφθορά, και επεδίωξαν να επενδύσουν το νέο πλούτο τους στην οικονομία. Ετσι, το καθεστώς άρχισε να σπάει σταδιακά το οικονομικό μονοπώλιο του κράτους, ιδιαίτερα με το Διάταγμα νο10 του 1991, με το οποίο η οικονομία άνοιξε για το ιδιωτικό κεφάλαιο. Οι ίδιοι οι διεφθαρμένοι γραφειοκράτες είχαν μεταμορφωθεί, μέσω των δεσμών τους με την παλιά αστική τάξη η οποία πλέον δεν διέθετε την ίδια δυνατότητα να επενδύει. Διοχέτευσαν τον πλούτο τους στο τριτογενή τομέα της οικονομίας -κατασκευές, εργοστάσια, τουρισμός- κι από τη δεκαετία του 1990 μετατράπηκαν σε μια νέα αστική τάξη οργανικά δεμένη με το καθεστώς Άσαντ.

Παράλληλα, ο Χαφέζ αλ Ασαντ επέβλεψε μια άρρητη αλλά αυστηρή μοιρασιά των θέσεων στο κρατικό μηχανισμό με βάση τη θρησκευτική ένταξη ή την καταγωγή. Για παράδειγμα σε κάθε κυβέρνησή του έπρεπε να περιλαμβάνονται δυο Δρούζοι, ένας σουνίτης πρωθυπουργός ίσως και ένας σουνίτης υπουργός Άμυνας, κλπ.[12] Επίσης, κατόρθωσε να ενσωματώσει στο κράτος όλες τις θρησκευτικές ιεραρχίες. Παρόλο που ο ίδιος ήταν άθεος φρόντισε να εμφανίζεται προσευχόμενος σε τζαμιά με βάση το σουνίτικο τυπικό, να παίρνει μέρος σε χριστιανικές ακόμα και εβραϊκές γιορτές. Οι καρποί αυτής της κρατικής πολιτικής έγιναν εμφανείς στη διάρκεια της Συριακής Επανάστασης κατά την οποία η ιεραρχία κάθε θρησκείας τάχτηκε με το καθεστώς.

Η καταστολή απέτρεψε την ανάπτυξη δράσης ανεξάρτητης από το κράτος, πολιτικής, συνδικαλιστικής ή ΜΚΟ. Δεκάδες χιλιάδες πολιτικοί αντίπαλοι του καθεστώτος και συνδικαλιστές έμειναν για πολλά χρόνια φυλακισμένοι. Ενας ξάδελφός μου έμεινε στη φυλακή επί 25 χρόνια: φυλακίστηκε στα 33 του και αποφυλακίστηκε στα 58 του. Άνθρωποι σάπιζαν στις φυλακές για απίστευτα μεγάλα διαστήματα. Το καθεστώς ασκούσε ασφυκτικό έλεγχο στην κοινωνία και σε εκείνη τη γενιά χρειαζόταν μεγάλο θάρρος για να το αψηφήσει.

Όταν το 2000 ο Μπασάρ αλ Άσαντ κληρονόμησε την εξουσία από τον πατέρα του, το 11% του πληθυσμού ζούσε κάτω από το όριο της φτώχειας. Δέκα χρόνια μετά το ποσοστό είχε φτάσει το 33%. Αυτό σημαίνει ότι ο Μπασάρ αλ Ασαντ εφάρμοσε στην Συρία τις πιο ριζικές και τερατώδεις νεοφιλελεύθερες πολιτικές στην περιοχή· χειρότερες από εκείνες που εφαρμόστηκαν στο Μαρόκο, χειρότερες από της Αιγύπτου ακόμα και της Ιορδανίας. Εκτιμούσε ότι δεν θα υπάρχει καμιά αντιπολίτευση, καμιά αντίσταση. Πίστευε ότι είχε κληρονομήσει μια κοινωνία συντριμμένη. Ετσι εφάρμοσε πολιτικές που εκτόξευσαν το ποσοστό του πληθυσμού που ζει με δυο δολάρια ή και λιγότερο την ημέρα στο 50%.

Με ποιους τρόπους η επανάσταση άλλαξε το χαρακτήρα του καθεστώτος;

Ο πόλεμος, οι επεμβάσεις, η επανάσταση, οι δημογραφικές μεταβολές, όλα αυτά έχουν αλλάξει το χαρακτήρα του καθεστώτος. Δεν είναι πλέον τίποτα περισσότερο από μια ακόμα πολιτοφυλακή μιας οικογένειας και των συμμάχων της, μια παράταξη που αποτελεί τον σκληρό πυρήνα της συριακής αστικής τάξης, την πολιτοφυλακή μιας φατρίας σε πόλεμο με το λαό.

Είναι σωστό, όπως λένε κάποιοι, ότι η επανάσταση έχει πνιγεί μέσα στις εθνο-θρησκευτικές συγκρούσεις;

Μόνο εν μέρει. Ναι, από τη μια υπάρχουν ισλαμικές οργανώσεις που είναι αντιδραστικές-σεκταριστικές. Από την άλλη και το καθεστώς χρησιμοποιεί θρησκευτικές, σιιτικές, πολιτοφυλακές όπως την Χεσμπολάχ, αφγανικές και ιρανικές. Αυτό είναι πραγματικότητα. Όμως, όλοι μαζί είναι 100 με 200 χιλιάδες άνθρωποι. Τι ισχύει για τον συριακό

λαό συνολικά; Ας απαντήσω με τις εμπειρίες μου.

Αυτά τα χρόνια έχω βρεθεί κάμποσες φορές στην Συρία. Δεν έγινα δέκτης κανενός είδους μισαλλοδοξίας, θρησκευτικής ή άλλης. Επιπροσθέτως τους τελευταίους μήνες μια σειρά σύντροφοι έχουν έρθει από την Συρία. Για να το κατορθώσουν έπρεπε να διασχίσουν ζώνες που ελέγχονται από ισλαμιστές και κάποιοι απ' αυτούς τους συντρόφους προέρχονται από θρησκευτικές μειονότητες που δεν εγκρίνουν οι σουνίτες ισλαμιστές. Όμως, δεν παρεμποδίστηκαν. Δεν αποκεφαλίστηκαν. Ο πληθυσμός τους είπε: «Είστε αδέλφια μας». Ένας από αυτούς τους συντρόφους έζησε δυο μήνες σε αυτή τη ζώνη πριν καταφέρει να περάσει στην Τουρκία.

Η αλήθεια είναι ότι αν η σύγκρουση είχε αποκτήσει αυτό τον χαρακτήρα τότε θα γινόμασταν μάρτυρες αδιάκοπων τέτοιων σφαγών. Έχουν γίνει, πρώτα από το καθεστώς και κατόπιν από ισλαμιστικές ομάδες. Όμως, είναι σποραδικές και περιορισμένης κλίμακας Μέχρι στιγμής ο πόλεμος στην Συρία έχει κοστίσει 600 χιλιάδες νεκρούς. Ο αριθμός όσων έχουν σκοτωθεί σε σεκταριστικές συγκρούσεις ανέρχεται ίσως στους 1.100. Δεν έχουμε δει κανένα να σφάζει ένα ολόκληρο χωριό Αλεβιτών, να κόβει χιλιάδες λαιμούς, δεν έχουμε δει το αίμα να κυλάει με τον τρόπο που συνήθως εννοείται.[13] Έχουμε τέτοια περιστατικά. Όμως, η συνολική εικόνα δεν είναι αυτή και ο κόσμος δεν είναι αυθόρμητα μισαλλόδοξος. Στις περιοχές που ελέγχονται από το καθεστώς βρίσκονται άνθρωποι ξεριζωμένοι από όλες τις περιοχές της Συρίας. Μόνο στην Λαττάκεια είναι 1,5 εκατομμύρια, σουνίτες και μη, ζουν ανάμεσα στους Αλεβίτες σε μια περίοδο που αλεβίτες στρατιώτες σκοτώνονται καθημερινά. Έχετε, όμως, ακούσει για σφαγές σουνιτών εκεί; Όχι, επειδή δεν έχουν γίνει. Αν μιλάμε για τον γενικό πληθυσμό, μέχρι στιγμής οι άνθρωποι δεν έχουν μεταμορφωθεί σε μισαλλόδοξα τέρατα.

Ο ισχυρισμός ότι πρόκειται πλέον για μια σύγκρουση θρησκευτικής μισαλλοδοξίας είναι μια εύκολη δικαιολογία για παραίτηση από την ευθύνη αλληλεγγύης στον αγώνα του συριακού λαού. Όχι, όντως υπάρχει μια πτυχή θρησκευτικής μισαλλοδοξίας στις εξελίξεις, ανάμεσα στις άλλες πτυχές, αλλά η βαθύτερη τάση, το υπόβαθρο, είναι η λαϊκή επανάσταση, που έχει τα πάνω και τα κάτω της, τα σημεία καμπής, την ιμπεριαλιστική επέμβαση και την πολιτική καμένης γης του καθεστώτος, την υποχώρηση του μαζικού κινήματος, αλλά που δεν μπορούμε να πούμε ότι έχει τελειώσει.

Πρόσφυγες από τη Συρία στην Πορεία του Πολυτεχνείου με τη σημαία του Επαναστατικού Αριστερού Ρεύματος.

Τι συμβαίνει με τις δυνάμεις της επανάστασης και τις διάφορες ένοπλες ομάδες;

Καταρχήν, ο Ελεύθερος Συριακός Στρατός για τον οποίο τόσο πολλά ακούγονται. Πολλοί παρατηρητές κάνουν το λάθος να τον θεωρούν ως μια οργανωμένη οντότητα με σαφή δομή διοίκησης. Στην πραγματικότητα πρόκειται για μια γενική ταμπέλα που καλύπτει διαφορετικά φαινόμενα. Για να καταλάβουμε περί τίνος πρόκειται, θα πρέπει να εξετάσουμε τις αφετηρίες του. Από το δεύτερο μισό του 2011 και μετά, με την στρατιωτικοποίηση της εξέγερσης, αρχίσαμε να παρατηρούμε δυο φαινόμενα.

Από τη μια, κόσμος που κατέβαινε το δρόμο και οι στρατιώτες του καθεστώτος τον πυροβολούσαν σαν να ήταν πουλιά, άρχισε να εξοπλίζεται για να προστατευτεί. Διάφορα άτομα άρχισαν να φέρνουν όπλα για να προστατεύσουν τις διαδηλώσεις. Παράλληλα, ο στρατός μαστιζόταν από ένα κύμα λιποταξιών. Στα τέλη του 2011 και ιδιαίτερα το 2012 υπήρχαν 20 με 30 χιλιάδες στρατιώτες που λιποτάκτησαν παίρνοντας μαζί τον οπλισμό τους. Ο Ελεύθερος Συριακός Στρατός δημιουργήθηκε από αυτά τα φαινόμενα.

Έμοιαζε πολύ με αυτό που ονομάσαμε συντονισμούς. Σε κάθε γειτονιά, κάθε χωριό, κάθε καλύβα, ο κόσμος άρχισε να οργανώνεται, να συγκροτεί συντονισμούς που καλούσαν, διαδηλώσεις, αποφάσιζαν τη διαδρομή της, συμφωνούσαν στα συνθήματά τους, σχεδίαζαν οδούς διαφυγής σε περίπτωση επίθεσης των δυνάμεων καταστολής, οργάνωναν τη φροντίδα και την εκκένωση των τραυματισμένων. Ήταν ένα τοπικό φαινόμενο κι αυτό αποτελούσε τη δύναμη και την αδυναμία τους ταυτόχρονα. Αδυναμία, γιατί πάντοτε απουσίαζε ένα δίκτυο που θα εξασφάλιζε τον συντονισμό σε εθνική κλίμακα. Όμως, αυτός ο τοπικός χαρακτήρας βοήθησε τους συντονισμούς να επιβιώσουν περισσότερο· για το καθεστώς ήταν δύσκολο να συντρίψει ένα φαινόμενο τόσο εκτεταμένο και ριζωμένο σε τοπικό επίπεδο.

Παρόμοια ο Ελεύθερος Συριακός Στρατό ήταν στην πραγματικότητα ένας συνδυασμός λιποτακτών και απλών ανθρώπων που πήραν τα όπλα σε τοπικό επίπεδο. Ανάμεσά τους υπήρχε ελάχιστος συντονισμός. Οι περιφερειακές δυνάμεις αναμίχτηκαν και επηρέασαν διάφορα πράγματα, αλλά ήταν ένα πραγματικό λαϊκό φαινόμενο. Και πάλι, ο τοπικός χαρακτήρας αυτών των μονάδων ήταν η αδυναμία και η δύναμή τους ταυτόχρονα. Ακόμα και σήμερα υπάρχουν 3 χιλιάδες «ένοπλες ομάδες» στην Συρία, πέρα από τις μεγάλες ισλαμιστικές οργανώσεις -αυτές ήταν οι καλύτερα οργανωμένες- όμως το φαινόμενο ήταν πολύ ευρύτερο στην κορύφωσή του.

Ποιος έπρεπε να εκκενωθεί από το αλ-Ζαμπαντάνι;[14] Ακούσατε τίποτα γι' αυτούς; Ήταν απλοί άνθρωποι στην ύπαιθρο γύρω από τη Δαμασκό, ήταν ο Ελεύθερος Συριακός Στρατός, μικρές τοπικές ομάδες που αμύνονταν και έπεσαν στα χέρια της Τζαμπχάτ αλ Νούσρα. Το καθεστώς έκανε μια έξυπνη κίνηση ρίχνοντάς τους στην Αλ Κάιντα - έτσι μπόρεσε να ισχυρίζεται ότι οι μόνες δυνάμεις που το πολεμάνε είναι η Αλ Κάιντα και το ISIS που πρέπει να καταστραφούν.

Το φαινόμενο της λαϊκής αντίστασης δεν είχε καμιά βοήθεια από τις περιφερειακές δυνάμεις γιατί ο ένοπλος λαός είναι γι' αυτές ένα επικίνδυνο πράγμα. Ενισχύουν λίγες οργανώσεις, προσεχτικά επιλεγμένες που βρίσκονται στη δούλεψή τους.

Υπάρχουν επίσης οι κουρδικές δυνάμεις, το PYD και οι Δυνάμεις Λαϊκής Προστασίας, που έχουν εμπειρίες δεκαετιών στον ανταρτοπόλεμο στην Τουρκία και στα βουνά. Το PYD ήταν το μοναδικό κουρδικό κόμμα που διέθετε τη δικιά του ένοπλη δύναμη. Όταν το καθεστώς αποχώρησε από κάποιες περιοχές της βόρειας Συρίας το 2012 αυτές οι δυνάμεις -συνδεδεμένες με το PKK- τις κατέλαβαν αμέσως και εδραίωσαν την στρατιωτική τους παρουσία. Αυτό άρχισε να συμβαίνει από τον Ιούλη του 2012 και ως συνέχεια είχε μια δυναμική αυτοκυβέρνησης και τη δημιουργία των Γυναικείων Ομάδων Προστασίας. Πέρσι συμμάχησαν με κάποια τάγματα του Ελεύθερου Συριακού Στρατού για να συγκροτήσουν τη Δύναμη της Δημοκρατικής Συρίας, μια κουρδο-αραβική ή αραβο-κουρδική δύναμη στη βόρεια Συρία. Εχουμε αναπτύξει ένα αδελφικό διάλογο ιδιαίτερα με ένα κομμάτι αυτής της ομαδοποίησης, μια δημοκρατική εθνική συμμαχία που περιλαμβάνει Ασύριους, Τουρκμένους και Αραβες με παρουσία στα βόρεια και τα δυτικά του Χαλεπιού.[15]

Κατόπιν δρουν οι πιο ισχυρές ισλαμιστικές ομάδες. Αν αφήσουμε το ISIS - για μένα πρόκειται για ένα ξεχωριστό φαινόμενο- υπάρχουν δυο βασικές τέτοιες δυνάμεις. Η μια είναι η Αχράρ αλ Σαμ, μια ισλαμιστική πολιτοφυλακή που θέλει την εγκαθίδρυση ενός σαλαφιστικού, τζιχαντιστικού καθεστώτος, αλλά με αυτή τη διαφορά: δεν θέλει να επιβάλλει το ισλαμικό κράτος άμεσα αλλά κάποια στιγμή στο μέλλον και στο μεταξύ να κερδίσει τον πληθυσμό στην θρησκεία. Η Τζαμπχάτ Φατέχ αλ Σαμ είναι η πρώην αλ-Νούσρα. Είναι η μεγαλύτερη δύναμη, με σημαντική στρατιωτική παρουσία στα βόρεια του Χαλεπιού, στο ίδιο το Χαλέπι και στην Ιντλίμπ. Μέσα και γύρω από τη Δαμασκό δρα η Τζαϊς αλ Ισλάμ, ένα είδος προσωπικού φέουδου της οικογένειας του Ζαχράν Αλους που δολοφονήθηκε από τους Ρώσους το 2012.

Τι συμβαίνει στο νότο γύρω από την Νταράα;

Η περιοχή της Νταράα έχει μια ιδιαιτερότητα, η γεωγραφική της θέση την κάνει ποντικοπαγίδα. Για τις ομάδες που δρουν εκεί υπάρχουν δυο εναλλακτικές. Αν το ιορδανικό καθεστώς ανοίξει τα σύνορα θα μπορούν να αναπνεύσουν. Αν τα κλείσει θα πνιγούν ανάμεσα στο συριακό καθεστώς και την Ιορδανία. Η γεωγραφία κάνει αυτές τις ομάδες πολύ ευαίσθητες στις συνοριακές πολιτικές του ιορδανικού καθεστώτος.

Πολλά τάγματα του Ελεύθερου Συριακού Στρατού στην προσπάθειά τους να βρουν στήριξη, οπλισμό, πυρομαχικά και ιατρική βοήθεια για τους τραυματίες, έχουν αναγκαστεί να εξαρτώνται από την Ιορδανία. Μέχρι στιγμής η Ιορδανία δεν θέλει πόλεμο και έτσι κλείνει την στρόφιγγα. Οπότε αυτοί οι άνθρωποι δεν μπορούν να κάνουν πολλά αλλιώς θα συντριβούν.

Υπάρχουν ακόμα οι λαϊκές επιτροπές που συγκροτήθηκαν στη διάρκεια της επανάστασης; Κι αν ναι, τι κάνουν;

Το σημαντικό στοιχείο που χαρακτήρισε την συριακή επανάσταση ήταν ότι κατάφερε να δημιουργήσει -ή οι λαϊκές μάζες κατάφεραν να δημιουργήσουν- μορφές αυτοοργάνωσης. Ήταν οι τοπικοί συντονισμοί που ανέφερα παραπάνω και από το 2012 αυτό που ονομάστηκε συμβούλια πολιτών ή τοπικά συμβούλια, όργανα αυτοκυβέρνησης της καθημερινής ζωής. Το 2011, το 2012 ακόμα και σε μια περίοδο το 2013 ήταν ένα τεράστιο φαινόμενο. Όπου δεν είχε παρουσία το καθεστώς, ακόμα και σε περιοχές που είχε, δρούσαν αυτά τα δυο όργανα αυτοοργάνωσης και αυτοδιοίκησης.

Όμως, το 2013 σημαδεύτηκε από την ανάπτυξη του ISIS και των άλλων μισαλλόδοξων ισλαμιστικών ομάδων και από την άλλη από την άνευ προηγούμενου βία του καθεστώτος. Από κείνο το σημείο και μετά το καθεστώς άρχισε να διεξάγει ένα πόλεμο καμένης γης, να καταστρέφει κτίρια και υποδομές. Τότε ξεκίνησε πραγματικά το κύμα των προσφύγων, από το 2013 και μετά. Από τότε άρχισαν να εξασθενούν τα τοπικά συμβούλια και οι συντονισμοί, μιας και οι άνθρωποι που τα απάρτιζαν σκοτώθηκαν, έγιναν εσωτερικοί ή εξωτερικοί πρόσφυγες. Γι' αυτό μιλάμε για την ανάπτυξη της αντεπανάστασης και την υποχώρηση του λαϊκού κινήματος.

Όμως, υποχώρηση δεν σημαίνει εξαφάνιση. Σήμερα, μόλις μια ώρα πριν, στην πόλη Ζακιέν κοντά στη Δαμασκό έγινε μια μαζική διαδήλωση. Εξακολουθούν να υπάρχουν κάποιοι συντονισμοί παρόλο που έχουν εξασθενίσει. Το μαζικό κίνημα δεν είναι νεκρό. Κάθε φορά που τα όπλα σιωπούν προσωρινά, οι λαϊκές μάζες βγαίνουν ξανά στο προσκήνιο, αναγεννιώνται. Αυτό συμβαίνει παρά τον πόλεμο, τη σφαγή, παρόλο το ξεριζωμό και την έξοδο.

Το κίνημα υπάρχει ακόμα έστω κι αν είναι πολύ εξασθενημένο. Συνεχίζουμε να συμμετέχουμε σε κάποιες συντονιστικές επιτροπές, σε πολύ δύσκολες συνθήκες και κάποια τοπικά συμβούλια συνεχίζουν να λειτουργούν. Παρά το γεγονός ότι οι μαζικές οργανώσεις έχουν υποχωρήσει και έχουν εξασθενίσει σε μεγάλο βαθμό, συνεχίζουν να επιβιώνουν.

Αυτό είναι το μεγάλο ερώτημα: τι πρέπει να γίνει; Ποια είναι η στρατηγική της επαναστατικής αριστεράς στην Συρία;

Η βραχυχρόνια προοπτική που κινείται η επαναστατική σοσιαλιστική μας οργάνωση στην Συρία, το Επαναστατικό Αριστερό Ρεύμα, περιλαμβάνει διάφορα καθήκοντα. Πρέπει, φυσικά, να επιβιώσουμε, να διατηρήσουμε τη δύναμή μας και να στρατολογήσουμε νέους αγωνιστές. Επίσης, πρέπει να πάρουμε μέρος σε όλους τους αγώνες που εκτυλίσσονται, στους συντονισμούς και τα τοπικά συμβούλια που επιβιώνουν. Όπου υπάρχουν αγώνες, όποιες και αν είναι οι συνθήκες, πρέπει να είμαστε κομμάτι τους. Όσο δύσκολες κι αν είναι οι συνθήκες ο στόχος μας είναι να συμμετέχουμε στους αγώνες την ίδια στιγμή που χτίζουμε το κόμμα. Η εφημερίδα μας τυπώνεται μέσα στην Συρία. Όταν την κοιτάς βλέπεις τυπογραφικά λάθη, ανορθογραφίες, κακή γραμματική, και λοιπόν; Το σημαντικό είναι ότι αγωνιστές εκεί, όχι στην εξορία, είναι αυτοί που την τυπώνουν και την κυκλοφορούν.

Είναι μια διαδικασία μάθησης, σε συνθήκες όπου σπάνια υπάρχει ηλεκτρικό ρεύμα.[16]

Αυτή είναι η μια πλευρά. Η άλλη είναι η ανάγκη συγκρότησης ενός ενιαίου μετώπου, η συσπείρωση των δυνάμεων της Αριστεράς και των δημοκρατικών επαναστατικών δυνάμεων στην Συρία. Αυτό μπορεί να γίνει ένας εναλλακτικός πόλος συσπείρωσης, από την αστική αντιπολίτευση, το καθεστώς και τους συμμάχους του ή από τις ισλαμιστικές οργανώσεις. Εχουμε κάνει κάποια βήματα σ' αυτή την κατεύθυνση, παρά τις δυσκολίες. Ανακοινώσαμε μια συμφωνία συνεργασίας με τη Δημοκρατική Συμμαχία, στην οποία συμμετέχουν διάφορα κόμματα ανάμεσά τους και οι παλιοί κομμουνιστές. Χρειαζόμαστε ένα τέτοιο μέτωπο για να διαμορφώσουμε τις εξελίξεις, τόσο σήμερα όσο και πιο μακροπρόθεσμα. Για μας, είναι σημαντικό να προετοιμαστούμε για την περίοδο που έρχεται. Η παρούσα κατάσταση δεν μπορεί να κρατήσει για πάντα. Θα έρθει η στιγμή που θα σταματήσει ο πόλεμος και οι βομβαρδισμοί και τότε πρέπει να είμαστε έτοιμοι. Θα πρέπει να έχουμε τη δύναμη να ριζώσουμε στον πληθυσμό, στις λαϊκές τάξεις. Θα χρειαστεί να είμαστε μαζί τους για να εξασφαλίσουμε ότι το μέλλον της Συρίας δεν θα το αποφασίσουν οι περιφερειακές και οι ιμπεριαλιστικές δυνάμεις ή συριακή αστική τάξη.

Η διαμόρφωση αυτού του συσχετισμού δύναμης ξεκινάει από σήμερα. Οπότε αυτά είναι τα τρία «πόδια» που στέκεται η δουλειά μας: οι μαζικοί αγώνες, το χτίσιμο του κόμματος, η συγκρότηση ενός ενιαίου μετώπου των δημοκρατικών δυνάμενων. Φυσικά προβάλουμε τα συνθήματά μας: «Ούτε Ουάσιγκτον ούτε Μόσχα, ούτε Ριάντ ή Άγκυρα ούτε Τεχεράνη». Αυτό το κάνουμε για να εκπαιδεύσουμε τον κόσμο, να υπογραμμίσουμε ότι η λύση δεν θα έρθει από αυτές τις δυνάμεις αλλά ότι ο ίδιος ο συριακός λαός πρέπει να αποφασίσει για τη μοίρα του. Επίσης, για να ασκήσουμε πίεση στην αστική αντιπολίτευση ώστε να μην αποδεχτεί την συνέχιση του καθεστώτος με κάποια νέα στολίδια και μερικά πόστα για τον εαυτό της.

Χρειάζεται να δυναμώσουμε τους αγώνες του συριακού λαού για να πετύχουμε τη βαθύτερη, πιο δημοκρατική κοινωνική και πολιτική αλλαγή. Θα είναι μια μακρόχρονη μάχη, και γι' αυτό χρειάζεται να συγκροτήσουμε τις δυνάμεις μας και να συνεχίσουμε να παλεύουμε για ένα μακρόχρονο διάστημα.

Είσαι αισιόδοξος ή απαισιόδοξος;

Παρά το γενικό κλίμα είμαι πολύ αισιόδοξος. Η μάχη είναι σκληρή. Αλλά, κοιτάξτε, η επανάστασή μας συνεχίζεται επί έξι χρόνια. Τι μαθήματα έβγαλαν αυτά τα έξι χρόνια;

Πρώτον, ότι μπορούμε να ξεσηκωθούμε, ότι το καθεστώς δεν μπορεί απλά να τσακίσει τη θέληση του λαού, ότι μέσο και να χρησιμοποιεί κι όποιους συμμάχους κι αν επιστρατεύει. Κάτι έχει σπάσει σ' αυτό το καθεστώς, κάτι έχει τελειώσει. Αν οι Αμερικάνοι και οι Ρώσοι μας επιβάλλουν μια λύση όπου ο Μπασάρ αλ Ασαντ θα συνεχίσει να κυβερνά, τότε δεν θα μπορεί να κυβερνά όπως πριν.

Το καθεστώς επιβιώνει σε ένα λεγόμενο «νομιμόφρον» περιβάλλον, με δέκα εκατομμύρια ανθρώπους, σχεδόν το μισό πληθυσμό κάτω από τον έλεγχό του. Κι αυτοί οι άνθρωποι διακατέχονται από ένα μίσος, ένα πραγματικό μίσος για το καθεστώς. Η καθημερινή ζωή είναι μαρτύριο. Υπάρχουν μεγάλες διαδηλώσεις ενάντια στον Ασαντ και τη φαμίλια του. Μπροστά μας είναι μεγάλες εκρήξεις, και θα συμβούν εκεί. Εκεί που το καθεστώς πιστεύει ότι είναι πιο σταθερό, εκεί είναι η μεγαλύτερη αδυναμία του. Οι μέρες που κάποιος μπορούσε να κυβερνάει το συριακό λαό λέγοντας «βουλώστε το, θα γίνει ότι θέλω εγώ» έχουν περάσει.

Ύστερα, υπάρχουν τα μαθήματα της εμπειρίας. Παλιότερα, αν ήσουν ένας από τους «παλιούς» επαναστάτες σοσιαλιστές και ήθελες να μιλήσεις για σοσιαλισμό, μίλαγες για το εργατικό κράτος, το βασισμένο στα συμβούλια των εργατών και των αγροτών. Και στις ερωτήσεις θα απαντούσες να, αυτό συνέβη, έστω προσωρινά, στην Γερμανία, την Ουγγαρία και πιο σημαντικό από όλα στην Ρωσία. Μπορούσες να τα πεις όλα αυτά αλλά ήταν πολύ μακριά από τις εμπειρίες του κόσμου. Τώρα αυτή η προσπάθεια γίνεται πολύ πιο απλή. Η αυτοοργάνωση είναι κάτι κατανοητό από τον κόσμο, λόγω των συντονισμών. Ο συριακός λαός χωρίς να έχει διαβάσει Λένιν. Μαρξ ή Τρότσκι το έχει κάνει ήδη με τους αγώνες του. Έτσι όταν μιλάμε για συμβούλια εργατών και αγροτών το καταλαβαίνουν γιατί το έχουν κάνει, είναι κομμάτι της βιωμένης εμπειρίας τους.

Το τρίτο μάθημα αφορά τις ισλαμικές δυνάμεις. Πάντα έλεγαν ότι η λύση είναι το Ισλάμ. Αυτός ο ισχυρισμός έχει διαψευσθεί στην Συρία. Ο λαός έχει διαπιστώσει τι συμβαίνει όταν οι θρησκευτικές ισλαμιστικές ομάδες κάνουν πράξη το δικό τους μοντέλο διακυβέρνησης. Το επιχείρημα εφαρμόστηκε και απέτυχε.

Αυτό που έχει μείνει σαν επιλογή είναι ο σοσιαλισμός. Από μας εξαρτάται. Πιστεύουμε ότι είναι η μοναδική λύση, η πιο ανθρωπιστική και πιο ισότιμη, για το λαό της Συρίας και για όλους. Ο αγώνας συνεχίζεται. ■

Σημειώσεις

1. Ευχαριστίες στον Ντέηβιντ Σιούελ για την απομαγνητοφώνηση της συνέντευξης.
2. Η Τζαμπχάτ αλ Νούσρα ήταν αρχικά η συριακή οργάνωση της Αλ Κάιντα. Στη συνέχεια εγκατέλειψε τη μητρική οργάνωση και μετονομάστηκε σε Τζαμπχάτ Φατέχ αλ Σαμ αλ Ισλαμίγια. Η Αχράρ αλ Σαμ είναι μια άλλη ισλαμιστική πολιτοφυλακή, η οποία επί του παρόντος είναι σύμμαχος της Τζαμπχάτ Φατέχ αλ Σαμ.
3. Η Χεζμπολάχ είναι μια σιιτική πολιτοφυλακή και πολιτικό κόμμα στο Λίβανο.
4. Τον πόλεμο Ιράν-Ιράκ ανάμεσα στο 1980-88.
5. «Τακφίρι» είναι ένας μειωτικός αραβικός όρος για ένα μουσουλμάνο που κατηγορεί τους άλλους ως απίστους. Συχνά χρησιμοποιείται για να περιγραφούν ομάδες όπως το ISIS.
6. Το PYD (Partiya Yekîtiya Demokrat, Κόμμα Δημοκρατικής Ένωσης) είναι ένα κουρδικό κόμμα στη βόρεια Συρία σύμμαχος του PKK (Partiya Karkerên Kurdistanê, Εργατικό Κόμμα Κουρδιστάν), την κύρια κουρδική οργάνωση στην Τουρκία.
7. Ο Μπάρακ, πρώην πρωθυπουργός ήταν υπουργός Άμυνας από το 2007 έως το 2013.
8. Το κόμμα Μπάαθ, στο οποίο ανήκει ο πρόεδρος Μπασάρ αλ Άσαντ κυβερνάει την Συρία από το πραξικόπημα του 1963.
9. Αναφορά στη θεωρία της διαθλασμένης διαρκούς επανάστασης του Τόνι Κλιφ. Διατυπώθηκε το 1963 (βλέπε www.marxists.org/archive/cliff/works/1963/xx/permrev.htm) και η ομώνυμη μπροσούρα κυκλοφορεί από το Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο
10. Η Αν Αλεξάντερ έχει γράψει για τον Αιγύπτιο ηγέτη Γκαμάλ Αμπντέλ Νάσερ στο τεύχος 112 του περιοδικού International Socialism, http://isj.org.uk/suez-and-the-high-tide-of-arab-nationalism
11. Ο όρος βοναπαρτιστικό προέρχεται από τον Καρλ Μαρξ και την ανάλυσή του για το καθεστώς του Λουδοβίκου Βοναπάρτη στη Γαλλία, όταν κατάφερε να εγκαθιδρύσει την προσωπική του εξουσία με ένα πραξικόπημα ύστερα από την αμοιβαία εξάντληση των τάξεων που είχαν αντιπαρατεθεί στην επανάσταση του 1848.
12. Οι Δρούζοι είναι μια θρησκευτική μειονότητα που κατοικούν κυρίως στην Συρία, το Λίβανο και το Ισραήλ.
13. Οι Αλεβίτες είναι ένας κλάδος του σιιτικού ισλάμ. Συναντώνται κυρίως στην Συρία και την Τουρκία και ο Άσαντ προέρχεται από αυτούς.
14. Το αλ-Ζαμπαντάνι είναι μια μικρή πόλη στα σύνορα με το Λίβανο.
15. Οι Ασύριοι και οι Τουρκμένοι είναι μειονότητες στην Συρία.
16. Το Επαναστατικό Αριστερό Ρεύμα ιδρύθηκε στην Συρία τον Οκτώβρη του 2011 και κυκλοφορεί μια μηνιάτικη εφημερίδα, την Πρώτη Γραμμή.

Συναδέρφωση Ρώσων και Γερμανών φαντάρων στον Α’ Παγκόσμιο Πόλεμο.

Η αντίσταση στον πόλεμο και οι επαναστάσεις 1917-1918

100 χρόνια συμπληρώνονται φέτος από τη μεγάλη Οκτωβριανή Επανάσταση στη Ρωσία. Ο Κώστας Βλασόπουλος γράφει για την αντιπολεμική οργή που τροφοδότησε εκείνο το κίνημα επαναστάσεων.

Τον Ιούνιο του 1914 ένας Σέρβος φοιτητής δολοφόνησε στο Σεράγεβο τον Αυστριακό αρχιδούκα. Ελάχιστοι πίστευαν ότι αυτή η δολοφονία θα οδηγούσε σε ένα παγκόσμιο πόλεμο που θα διαρκούσε τέσσερα χρόνια και θα κόστιζε εκατομμύρια ζωές. Ο τελευταίος πόλεμος στην Ευρώπη είχε συμβεί το 1871, η τελευταία πανευρωπαϊκή σύρραξη το μακρινό 1814. Ο πόλεμος ήταν κάτι που συνέβαινε κάπου μακριά, και οι Μεγάλες Δυνάμεις φαινόταν να μπορούν να τα βρίσκουν στο τραπέζι της διπλωματίας. Ο Α’ Παγκόσμιος Πόλεμος δεν ήταν όμως ατύχημα: ήταν αποτέλεσμα της δομής του καπιταλισμού και των ενδοιμπεριαλιστικών συγκρούσεων για το μοίρασμα των αγορών και των σφαιρών επιρροής.[1]

Εξίσου μεγάλη έκπληξη όμως ήταν και η αντίδραση των κομμάτων της Αριστεράς στην έκρηξη του πολέμου. Η προπολεμική Σοσιαλδημοκρατία είχε ξεκάθαρα διακηρύξει την αντίθεση της στον πόλεμο και τον ιμπεριαλισμό. Ακόμα και στα τέλη Ιουλίου του 1914, το Γερμανικό Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα (SPD) διακήρυσσε: «*το ταξικά συνειδητοποιημένο Γερμανικό προλεταριάτο εγείρει πύρινη διαμαμαρτυρία ενάντια στις πολεμοκάπηλες δολοπλοκίες... Ούτε μια σταγόνα από το αίμα των Γερμανών φαντάρων δεν θα θυσιαστεί για τη δίψα για εξουσία της Αυστριακής άρχουσας τάξης, για τους ιμπεριαλιστές κερδοσκόπους*». *Μόλις δέκα μέρες μετά, το SPD αποφάσιζε την υποστήριξη της πολεμικής επιχείρησης της Γερμανίας: «για το λαό μας και την ειρηνική του ανάπτυξη, πολλά, αν όχι τα πάντα, διακυβεύονται στην περίπτωση νίκης του Ρωσικού δεσποτισμού... Το καθήκον μας είναι να αποσοβήσουμε αυτό τον κίνδυνο, να εξασφαλίσουμε τον πολιτισμό και την ανεξαρτησία της ίδιας μας της χώρας... Δεν θα αφήσουμε την πατρίδα ανυπεράσπιστη την ώρα του κινδύνου».*[2]

Όλα τα κόμματα της Β’ Διεθνούς, που όμνυαν στην επαναστατική κληρονομιά των Μαρξ και Ένγκελς, απαρνήθηκαν το διεθνισμό και σύρθηκαν ξεδιάντροπα στην υπεράσπιση της πολεμικής προσπάθειας των επιμέρους αρχουσών τάξεων.[3] Ακόμα χειρότερα, ένας εθνικιστικός πυρετός φαινόταν να έχει κυριεύσει την εργατική τάξη. Ο κόσμος στους δρόμους τραγουδούσε πολεμικά εμβατήρια, και όποιος τολμούσε να εκφράσει επιφυλάξεις για τον πόλεμο κινδύνευε με λιντσάρισμα. Απλοί άνθρωποι έσπευδαν να καταταγούν ως εθελο-

ντές μαζικά: μόνο στην Αγγλία μέχρι τα τέλη του 1914 ένα εκατομμύριο είχε καταταγεί εθελοντικά.[4]

Η έκρηξη του Α' Παγκόσμιου πολέμου και η αντίδραση των εργατών και των κομμάτων τους στις διάφορες ευρωπαϊκές χώρες ήταν μια πανωλεθρία για την επαναστατική αριστερά της εποχής. Μεγάλες επαναστάτριες όπως η Ρόζα Λούξεμπουργκ και η Κλάρα Τσέτκιν έφτασαν αρκετές φορές στα πρόθυρα της αυτοκτονίας. Κι όμως, μέσα σε τέσσερα χρόνια η απελπισία θα έδινε τη θέση της στην ελπίδα της επαναστατικής αλλαγής. Ο πόλεμος που ξεκίνησε με την εθνικιστική υστερία και την κατάρρευση της Αριστεράς θα τελείωνε με ένα επαναστατικό κύμα που σηματοδότησαν η Ρωσική επανάσταση του 1917 και η Γερμανική επανάσταση που ξέσπασε το Νοέμβρη του 1918. Οι εμπειρίες, η δράση και η αντίσταση των εργατών της Ευρώπης στη διάρκεια του πολέμου έπαιξαν καθοριστικό ρόλο σε αυτή τη δραματική αλλαγή.

Η φρίκη του πολέμου

Στο ξεκίνημα του πολέμου, τόσο οι κυβερνήσεις όσο και η συντριπτική πλειοψηφία των φαντάρων που έφευγαν για το μέτωπο, πίστευαν ότι η σύρραξη ήταν θέμα λίγων βδομάδων, ή το πολύ λίγων μηνών. Κανείς δεν υποψιαζόταν ότι ο πόλεμος θα κρατούσε τέσσερα ολόκληρα χρόνια, κι ότι θα κόστιζε τη ζωή εννιά εκατομμυρίων φαντάρων και αμάχων. Μπορεί οι καραβανάδες να φαντασιώνονταν μεγαλειώδεις προελάσεις, αλλά η κατάληξη ήταν ένας πόλεμος χαρακωμάτων, όπου εκατοντάδες χιλιάδες ζωές χάνονταν για τον έλεγχο λίγων τετραγωνικών μέτρων. Στη μάχη της Somme, που κράτησε από τον Ιούλιο μέχρι τον Νοέμβρη του 1916, ένα εκατομμύριο φαντάροι σκοτώθηκαν ή τραυματίστηκαν προκειμένου οι Αγγλο-Γάλλοι να προχωρήσουν μόλις 6 μίλια από την αρχική τους θέση. Σε ένα πόλεμο που διεξαγόταν για πρώτη φορά με σύγχρονα βιομηχανικά μέσα, οι απώλειες ήταν τρομακτικές: στη Γαλλία σκοτώθηκε το 20% των ανδρών στρατεύσιμης ηλικίας, ενώ στη Γερμανία το 13%. Δύσκολα θα έβρισκε κανείς οικογένεια που δεν είχε τουλάχιστον ένα νεκρό. Στους δρόμους των μεγάλων πόλεων έβλεπε κανείς εκατοντάδες χιλιάδες σακατεμένους φαντάρους, τυφλωμένους από τα δηλητηριώδη αέρια, καμμένους από τις φλόγες, ακρωτηριασμένους από τις σφαίρες και τις οβίδες.

Η εξέγερση των ναυτών στο Κίελο, 1918.

Αλλά εξίσου δραματικές ήταν και οι συνέπειες για τη ζωή των ανθρώπων στα μετόπισθεν. Μπορεί η εργατική τάξη να είχε καταφέρει με τους αγώνες της να βελτιώσει κάπως το βιοτικό της επίπεδο πριν το 1914, αλλά ο πόλεμος σήμαινε μια απότομη χειροτέρευση των συνθηκών. Τα περισσότερα εργατικά δικαιώματα πήγαν περίπατο. Σχεδόν σε όλες τις χώρες το ωράριο έφτασε να ξεπερνά τις 11 ώρες ημερησίως, ενώ σε κομβικούς τομείς όπως οι εργάτες της FIAT στην Ιταλία ή οι τορναδόροι του Βερολίνου ξεπέρασε τις 70 ώρες τη βδομάδα. Στην Αυστρία οι μισθοί μειώθηκαν κατά 63% στη διάρκεια του πολέμου, ενώ οι Γερμανίδες εργάτριες είδαν το μεροκάματο να κατρακυλάει από τα 128 στα 30 μάρκα.[5] Ο «χειμώνας των γογγυλιών» του 1916 στη Γερμανία είδε τους φτωχούς να αναγκάζονται να φτιάχνουν ψωμί, μαρμελάδα, ακόμα και καφέ από γογγύλια: εκατοντάδες χιλιάδες πέθαναν από την πείνα ως αποτέλεσμα.

Προκειμένου να εφαρμοστεί αυτή η βάρβαρη επίθεση πάνω στην εργατική τάξη, η μαζική καταστολή ήταν απαραίτητη. Στη Γερμανία στα τέλη του 1916 η κυβέρνηση έκανε υποχρεωτική την εργασία για όλους τους άνδρες μεταξύ 17 και 60, απαγόρευε στους εργάτες να αφήνουν τους εργοδότες τους, και σε περίπτωση απεργίας τους έθετε κάτω από τη δικαιοδοσία των στρατιωτικών δικαστηρίων. Στις περισσότερες χώρες οι βιομηχανίες που ήταν καθοριστικές για τη διεξαγωγή του πολέμου και οι νευραλγικές περιοχές τέθηκαν υπό στρατιωτικό νόμο. Όσοι διαμαρτύρονταν κατά του πολέμου ή απεργούσαν κινδύνευαν συχνά με φυλάκιση ή με αποστολή στο μέτωπο.

Εξίσου αναγκαία όμως ήταν και η συνεργασία των ηγεσιών των συνδικάτων και των σοσιαλδημοκρατικών κομμάτων με τις ιμπεριαλιστικές κυβερνήσεις. Στη Γερμανία η ηγεσία των συνδικάτων προχώρησε στην απαγόρευση της κήρυξης απεργιών στις 2 Αυγούστου 1914. Στη Γαλλία το Σοσιαλιστικό Κόμμα και η γενική συνομοσπονδία CGT ανακήρυξαν την «Ιερά Ένωση», μια διαταξική συμμαχία για την υποστήριξη του πολέμου, ενώ ανακωχή στην κήρυξη απεργιών ανακοίνωσαν τα συνδικάτα και στην Αυστρία.

Η αντίσταση της εργατικής τάξης

Η δραματική χειροτέρευση των βιοτικών συνθηκών πυροδότησε την εργατική αντίσταση. Ο πόλεμος είχε δραματικές συνέπειες για τη σύνθεση της εργατικής τάξης. Η μαζική επιστράτευση εξήντα εκατομμυρίων ανδρών σήμαινε τεράστιες ανάγκες σε εργατικά χέρια για τις οικονομίες των εμπόλεμων χωρών. Το αποτέλεσμα ήταν για πρώτη φορά η μαζική είσοδος των γυναικών στην αγορά εργασίας. Το 1916 η Γερμανική βιομηχανία έφτασε να απασχολεί 4.7 εκατομμύρια άνδρες και 4.3 εκατομμύρια γυναίκες· στην Ιταλία η πολεμική βιομηχανία απασχολούσε κατά 70% γυναίκες. Αρχικά η επιστράτευση εκατομμυρίων εργατών με συνδικαλιστική και πολιτική εμπειρία και η αντικατάσταση τους από γυναίκες εργάτριες που είχαν μικρή εμπειρία από απεργίες και συνδικαλισμό αποδυνάμωσε τα προπολεμικά συνδικάτα.

Όμως οι εργάτριες αντιμετώπιζαν

ταυτόχρονα τις βάρβαρες συνθήκες εργασίας και τα χαμηλά μεροκάματα στο εργοστάσιο, και τις ατελείωτες ουρές, την έλλειψη προϊόντων και την ακρίβεια στα συσσίτια και στις διανομές με δελτίο. Πολύ γρήγορα λοιπόν οι γυναίκες μπήκαν στην πρωτοπορία του εργατικού κινήματος, χωρίς να κουβαλούν τα βαρίδια του παρελθόντος: οι γυναίκες διέθεταν «την ενεργητικότητα των πρωτάρηδων». Οι εκθέσεις των χαφιέδων αναφέρουν ότι οι γυναίκες αποτελούσαν το 30% στις συγκεντρώσεις των Γάλλων μεταλλεργατών, ενώ ήδη από τα τέλη του 1916 αποτελούσαν την πλειοψηφία στις απεργίες ενάντια στην ακρίβεια, τις υπερωρίες και τους καταπιεστικούς επιστάτες. Στην Ιταλία το 1918 αποτελούσαν το 20% του εργατικού δυναμικού, αλλά το 45% των απεργών.[6]

Οι πρώτες απεργίες ξεκίνησαν ως τοπικές αυθόρμητες αντιδράσεις στην ακρίβεια ή στα χαμηλά μεροκάματα, χωρίς ευρύτερο συντονισμό. Τέτοιου είδους κινητοποιήσεις ήταν η απεργία το 1916 στο εργοστάσιο της Wilcox-Regnault, που ξέσπασε μετά τη συμφωνία του Υπουργείου Εργασίας με την εργοδοσία να μειωθούν τα μεροκάματα προκειμένου να καλυφθούν τα έξοδα για τον σταθμό για τα παιδιά των γυναικών που απασχολούσε σε μαζική κλίμακα η εταιρεία. Αντίστοιχα στο Βερολίνο του 1916 ήταν συχνό φαινόμενο οι συγκρούσεις με την αστυνομία λόγω έλλειψης τροφίμων, στις οποίες έπαιζαν πρωταγωνιστικό ρόλο οι γυναίκες και οι νέοι.

Ο πόλεμος όμως έπαιξε καταλυτικό ρόλο στο να αρχίζουν οι εργάτες να συνδέουν τα οικονομικά αιτήματα με τα πολιτικά και στη δραματική επέκταση της κλίμακας των κινητοποιήσεων. Ο πόλεμος δημιουργούσε εκατομμύρια νεκρούς στο μέτωπο και τραγικές συνθήκες φτώχειας, ακρίβειας και πείνας στα μετόπισθεν. Οι εργάτες που απεργούσαν για τα μεροκάματα και την ακρίβεια άρχιζαν να συνδέουν τα επιμέρους οικονομικά αιτήματα με τη βασική αιτία που είχε οδηγήσει στην καταρράκωση του βιοτικού τους επιπέδου: η σύνδεση των οικονομικών αιτημάτων με τα αιτήματα για να μπει τέλος στο σφαγείο του πολέμου άρχισε να βρίσκει μαζικά ακροατήρια. Μπορεί η μαζική κρατική καταστολή να έκανε την αντίσταση σαφώς πιο δύσκολη, αλλά ταυτόχρονα υποχρέωνε τους εργάτες να έρχονται σε άμεση σύγκρουση με το κράτος ακόμα και για τα πιο απλά οικονομικά αιτήματα. Η φρίκη του πολέμου οδηγούσε τους εργάτες σε ρήξη με τις κυβερνήσεις που επιδίωκαν την συνέχιση και επέκταση της φρίκης.

Την Πρωτομαγιά του 1915 το συνδικάτο των μεταλλωρύχων στη Γαλλία κατάφερε να ξεφύγει από τη λογοκρισία και να τυπώσει την εφημερίδα του με πρωτοσέλιδο *«αυτός ο πόλεμος δεν είναι δικός μας πόλεμος»*.[7] Την Πρωτομαγιά του 1916 οργανώθηκαν αντιπολεμικές διαδηλώσεις στην Δρέσδη, την Ιένα και το Βερολίνο, όπου συμμετείχαν 10.000 άτομα. Μετά τη σύλληψη και καταδίκη σε διετή φυλάκιση του επαναστάτη βουλευτή Καρλ Λήμπκνεχτ για συμμετοχή στις αντιπολεμικές διαδηλώσεις, ακολούθησε μια πολιτική απεργία 55.000 εργατών στο Βερολίνο με αίτημα την απελευθέρωση του. Τον Απρίλη του 1917 οι οργανώσεις βάσεις των μεταλλεργατών του Βερολίνου κάλεσαν σε απεργία. Οι στρατιωτικές αρχές απάντησαν με τη σύλληψη και αποστολή στο μέτωπο του Ρίχαρντ Μύλλερ, ενός από τους ηγέτες των απεργών. Την επόμενη μέρα η απεργία αγκάλιασε 300 εταιρείες και 300.000 απεργούς, με αίτημα ανάμεσα στα άλλα την απελευθέρωση του Μύλλερ. Την ίδια μέρα ξέσπαγε μια μαζική απεργία στη Λειψία, όπου σε μια συγκέντρωση 10.000 ατόμων υιοθετήθηκε μια πλατφόρμα έξι πολιτικών αιτημάτων, που περιλάμβαναν το καθολικό δικαίωμα ψήφου και την ειρήνη χωρίς προσαρτήσεις. Χρειάστηκε η απελευθέρωση του Μύλλερ αλλά και η επιβολή στρατιωτικού νόμου στα εργοστάσια προκειμένου να γυρίσουν οι εργάτες στις δουλειές τους.[8]

Στο Τορίνο τον Αύγουστο του 1917 η έκρηξη ξεκίνησε όταν 80 φούρνοι ανακοίνωσαν ότι είχαν μείνει από ψωμί, αν και διέθεταν αλεύρι για τα γλυκίσματα των πλουσίων. Οι εξοργισμένες γυναίκες ξεκίνησαν πορεία προς το δημαρχείο, για να τις ακολουθήσουν σύντομα 2.000 σιδηροδρομικοί που κατέβηκαν σε απεργία. Την επόμενη μέρα στην απεργία μπήκαν οι μεταλλεργάτες, και οι εργαζόμενοι στην αυτοκινητοβιομηχανία και την πολεμική βιομηχανία. Όταν το απόγευμα η κυβέρνηση έστειλε το στρατό και την αστυνομία να καταστείλουν τις κινητοποιήσεις, συνάντησαν οδοφράγματα στις εργατογειτονιές.

Στην αυτοκινητοβιομηχανία Diatto-Frejus οι εργάτες συγκεντρώθηκαν στην πύλη και φώναζαν «θέλουμε ψωμί». Τρομοκρατημένο το αφεντικό υποσχέθηκε να τηλεφωνήσει στις στρατιωτικές αρχές να στείλουν ένα φορτηγό με ψωμιά. Οι εργάτες έμειναν σιωπηλοί για λίγο, και μετά άρχισαν όλοι μαζί να φωνάζουν: «Χεστήκαμε για τα ψωμιά. Θέλουμε ειρήνη! Κάτω οι κερδοσκόποι! Κάτω ο πόλεμος!»[9] Δύσκολα θα μπορούσε να βρει κανείς καλύτερη απεικόνιση της θεωρίας της Λούξεμπουργκ για το πως οι οικονομικοί αγώνες των εργατών μετατρέπονται σε πολιτικούς.

Η σύγκρουση με τη Σοσιαλδημοκρατία και η εμφάνιση μιας νέας επαναστατικής αριστεράς

Η εμπειρία του πολέμου και η προδοσία της Σοσιαλδημοκρατίας είχαν ριζοσπαστικοποιήσει μεγάλα τμήματα της εργατικής τάξης, που έρχονταν σε ρήξη με τις ηγεσίες της Σοσιαλδημοκρατίας και των συνδικάτων, που υποστήριζαν τον πόλεμο, αντιτίθενταν στις απεργίες και προσπαθούσαν να κουκουλώσουν κάθε κινητοποίηση. Οι ηγεσίες είχαν προσπαθούσαν να πείσουν τους εργάτες να πάρουν το μέρος της δικής τους άρχουσας τάξης επειδή τάχα ανήκε στο πιο «προοδευτικό» στρατόπεδο και αντιμετώπιζε τις δυνάμεις του απολυταρχισμού. Οι εργάτες της Αγγλίας, της Γαλλίας και της Ρωσίας κινδύνευαν από τον Γερμανικό μιλιταρισμό· αντίστοιχα, οι εργάτες της Γερμανίας και της Αυστρίας κινδύνευαν από την Τσαρική απολυταρχία που θα διέλυε τις κατακτήσεις τους. Η εμπειρία του πολέμου έφερε τους έργατες σταδιακά σε σύγκρουση με αυτά τα επιχειρήματα. Οι μαζικές δολοφονίες στο μέτωπο με αέρια μουστάρδας έδειχναν ότι στη σύγκρουση δεν υπήρχε προοδευτική πλευρά. Οι φαντάροι αντιλαμβάνονταν ότι οι στρατηγοί τους έβλεπαν απλά σαν κρέας για τα κανόνια, και δε δίσταζαν να τους θυσιάζουν μαζικά σε ένα πόλεμο χαρακωμάτων χωρίς λογική. Οι περιπτώσεις που οι αντίπαλοι φαντάροι αρνούνταν να εκτελέσουν αυτοκτονικές εντολές και προσπαθούσαν να αποφύγουν να αλληλοσκοτωθούν ήταν συχνές. Στα μετόπισθεν τα γράμματα των φαντάρων έφερναν σε κάθε σπίτι τη φρίκη των χαρακωμάτων, και η ταξική εμπειρία του πολέμου έδειχνε που βρισκόταν ο πραγματικός εχθρός.

Αυτό το αντιπολεμικό ρεύμα άρχισε να γιγαντώνεται: αν τον Δεκέμβρη του 1914 ο Λήμπκνεχτ ήταν ο μόνος σοσιαλιστής βουλευτής στο γερμανικό κοινοβούλιο που είχε ψηφίσει ενάντια στις πολεμικές δαπάνες, το Δεκέμβρη του

1915 είκοσι σοσιαλιστές καταψήφισαν και εικοσιδύο απείχαν. Αλλά η φιλοπόλεμη ηγεσία της Σοσιαλδημοκρατίας δεν ήταν διατεθειμένη να ανεχτεί καμία κριτική. Το Μάιο του 1916 διαγράφτηκαν οι αντιπολεμικοί βουλευτές, ενώ το Γενάρη του 1917 το SPD διασπάστηκε, με τους διαγραμμένους να ιδρύουν το Ανεξάρτητο SPD (USPD).[10] Η αντίσταση στον πόλεμο είχε πια προκαλέσει και οργανωτική ρήξη στην καρδιά της προπολεμικής σοσιαλδημοκρατίας.

Αυτές οι εξελίξεις έθεταν κομβικά ζητήματα. Πως μπορούσαν οι σοσιαλιστές να σταματήσουν το φρίκη του πολέμου; Και τι μορφή οργάνωσης χρειάζονταν μετά την προδοσία των ηγεσιών της σοσιαλδημοκρατίας; Το πρώτο βήμα συντονισμού και αναζήτησης απαντήσεων έγινε το Σεπτέμβρη του 1915 στο Τσίμμερβαλντ της Ελβετίας, όπου συγκλήθηκε η πρώτη συνάντηση εκπροσώπων των αντιπολεμικών σοσιαλιστών. Ένα τμήμα της αντιπολεμικής αριστεράς πίστευε ότι ο πόλεμος ήταν ένα ατύχημα, και ότι η ειρήνη μπορούσε να έρθει αν επικρατούσαν οι πιο σώφρονες και ρεαλιστικές φωνές μέσα στις κυβερνήσεις. Στόχος του κινήματος θα έπρεπε να είναι η άσκηση πίεσης στις κυβερνήσεις προκειμένου να πρυτανεύσει η λογική, και να υπογραφεί μια «δίκαιη ειρήνη».

Απέναντι σε αυτές τις αντιλήψεις, άρχισε να σφυρηλατείται πανευρωπαϊκά ένα επαναστατικό ρεύμα. Οι Μπολσεβίκοι ήταν το μόνο μεγάλο σοσιαλιστικό κόμμα που είχε ταχθεί εξαρχής κατά του πολέμου: στις υπόλοιπες χώρες υπήρχαν μικρές ομάδες επαναστατών που συμμερίζονταν τις ίδιες αντιλήψεις, όπως ο Καρλ Λήμπκνεχτ και η Ρόζα Λούξεμπουργκ στη Γερμανία.[11] Οι αναλύσεις του Λένιν έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στις αναζητήσεις της επαναστατικής πτέρυγας του αντιπολεμικού κινήματος. Για τον Λένιν ο πόλεμος δεν ήταν ένα ατύχημα: ήταν αποτέλεσμα της φύσης του καπιταλισμού ως παγκόσμιου συστήματος και των ιμπεριαλιστικών ανταγωνισμών για το μοίρασμα του κόσμου. Ο Λήμπκνεχτ είχε διακηρύξει ότι «ο εχθρός βρίσκεται στην ίδια μας τη χώρα». Το σύνθημα αυτό χάρασσε μια στρατηγική που συνέδεε την οικονομική πάλη των εργατών με την πολιτική πάλη ενάντια στον πόλεμο: το τέλος του πολέμου μπορούσε να έρθει μόνο μέσα από την επανάσταση, με τη μετατροπή του ιμπεριαλιστικού πολέμου σε ταξικό πόλεμο και τη διεθνιστική αλληλεγγύη των εργατών.

Αυτό το καθήκον δεν μπορούσε να προωθηθεί όσο οι επαναστάτες συνυπήρχαν οργανωτικά σε κόμματα που οι ηγεσίες τους είχαν ξεδιάντροπα συνθηκολογήσει με την αστική τάξη. Οι επαναστάτες έπρεπε να δημιουργήσουν ανεξάρτητα επαναστατικά κόμματα, που θα προσπαθούσαν να τραβήξουν τα πιο πρωτοπόρα κομμάτια του εργατικού και αντιπολεμικού κινήματος: η χρεωκοπία της Β΄ Διεθνούς και η ανάγκη συντονισμού και διεθνιστικής αλληλεγγύης απαιτούσαν τη δημιουργία μιας νέας, επαναστατικής Διεθνούς.

Αυτή η στρατηγική βρήκε δραματική επιβεβαίωση από τα γεγονότα. Το Φλεβάρη του 1917 στη Ρωσία μια αυθόρμητη διαδήλωση των γυναικών για το ψωμί οδήγησε σε εξέγερση των εργατών. Η προσπάθεια του Τσάρου να τσακίσει στρατιωτικά την επανάσταση τινάχτηκε στον αέρα όταν οι φαντάροι αρνήθηκαν να υπακούσουν στις εντολές και προσχώρησαν με τη μεριά της επανάστασης. Μπορεί οι εξεγερμένοι να εναπόθεσαν αρχικά τις ελπίδες τους στην Προσωρινή κυβέρνηση των αστών, αλλά αυτή συνέχισε τη σφαγή στα χαρακώματα. Ο Λένιν υποστήριζε ότι χρειαζόταν μια δεύτερη επανάσταση που θα ανέτρεπε την αστική τάξη, θα πέρναγε την εξουσία στα συμβούλια των εργατών και στρατιωτών, και θα κήρυσσε την άμεση και μονομερή κατάπαυση του πολέμου, καλώντας ταυτόχρονα διεθνιστικά τους εργάτες των άλλων χωρών της Ευρώπης να ανατρέψουν τις κυβερνήσεις τους και να δώσουν τέλος στη φρίκη του πολέμου και του καπιταλισμού. Το κόμμα των μπολσεβίκων κατάφερε να κερδίσει την πλειοψηφία των εργατών σε αυτή την προοπτική, και τον Οκτώβρη του 1917 πήραν την εξουσία.

Η μονομερής κατάπαυση του πολέμου σήμαινε ότι οι μπολσεβίκοι αναγκάστηκαν να κάνουν τεράστιες εδαφικές παραχωρήσεις στους Γερμανούς προκειμένου να λήξει ο πόλεμος. Αυτό φαινόταν απλά να ενισχύει τη Γερμανία, που μπορούσε να μεταφέρει τα όλα τα στρατεύματα του ανατολικού μετώπου στο δυτικό και να κερδίσει τον πόλεμο. Στο Μπρεστ-Λιτόφσκ, όπου υπογράφηκε η συνθηκολόγηση με τη Γερμανία, οι Γερμανοί στρατηγοί έβλεπαν έκπληκτοι τον εκπρόσωπο των μπολσεβίκων Ράντεκ να τους προσπερνάει και να μοιράζει προκηρύξεις στους Γερμανούς φαντάρους. Αυτή η διεθνιστική απεύθυνση των μπολσεβίκων έδειχνε ποιά ήταν η δύναμη που μπορούσε να σταματήσει τον πόλεμο· ο σπόρος έμελλε να ριζώσει σύντομα.

Το Νοέμβρη του 1918 το Γερμανικό επιτελείο έδωσε εντολή στο στόλο να συγκρουστεί με το Αγγλικό ναυτικό. Οι ναύτες γνώριζαν ότι επρόκειτο για αποστολή αυτοκτονίας. Τα πρώτα περιστατικά ανυπακοής έγιναν γρήγορα κύμα. Μέσα σε λίγες μέρες οι Γερμανοί φαντάροι εξεγείρονταν και ανέτρεπαν τον Κάιζερ. Παντού ξεφύτρωναν συμβούλια στρατιωτών και εργατών, όπως τα σοβιέτ στη Ρωσία. Η Γερμανική επανάσταση ήταν πια πραγματικότητα, και η κατάπαυση των εχθροπραξιών ακολούθησε λίγο αργότερα.

Η στρατηγική του Λένιν για τη μετατροπή του ιμπεριαλιστικού πολέμου σε ταξικό είχε πετύχει, και το αποτέλεσμα ήταν μια σειρά επαναστάσεις που συγκλόνισαν την Ευρώπη τα επόμενα χρόνια. Η εργατική αντίσταση και το μαζικό αντιπολεμικό κίνημα είχαν δημιουργήσει ένα τεράστιο ακροατήριο για τις επαναστατικές ιδέες. Το κρίσιμο ερώτημα της περιόδου 1917-1923 ήταν αν στις άλλες ευρωπαϊκές χώρες θα δημιουργούνταν κόμματα όπως αυτό των μπολσεβίκων, που θα μπορούσαν να οδηγήσουν τους ριζοσπαστικοποιημένους εργάτες στη νίκη. Το στοίχημα αυτό τελικά χάθηκε· αλλά η εμπειρία της εργατικής αντίστασης τον πόλεμο και τον ιμπεριαλισμό και της δημιουργίας ενός μαζικού επαναστατικού ρεύματος είναι μια πολύτιμη κληρονομιά για την εποχή μας, που οι ιμπεριαλιστικές συγκρούσεις, η καπιταλιστική κρίση και η εργατική αντίσταση έχουν επιστρέψει στην ημερήσια διάταξη. ■

Σημειώσεις

1. Σ. Κοντογιάννης, «1914: Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος», Σοσιαλισμός από τα κάτω, 104, 2014, http://socialismfrombelow.gr/article.php?id=139.
2. C. Harman, The Lost Revolution: Germany 1918 to 1923, Λονδίνο, 1997, 23.
3. Κ. Βλασόπουλος, «Η σοσιαλδημοκρατία πριν το 1914», Σοσιαλισμός από τα κάτω, 106, 2014, http://socialismfrombelow.gr/article.php?id=398.
4. Σ. Κοντογιάννης, «Από τα χαρακώματα στην επανάσταση», Σοσιαλισμός από τα κάτω, 105, 2014, http://socialismfrombelow.gr/article.php?id=145.
5. C. Fuller, ‘The mass strike in the First World War’, International Socialism, 145, 2015, http://isj.org.uk/the-mass-strike-in-the-first-world-war/.
6. Fuller, ο.π.
7. G. Paizis, Marcel Martinet: Poet of the Revolution, Λονδίνο, 2007, 40.
8. Harman, ο.π., 27-9.
9. Fuller, ο.π.
10. P. Brouet, The German Revolution, 1917-1923, Σικάγο, 2006, 73-87.
11. Λ. Μπόλαρης, «Ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος και η γέννηση της επαναστατικής αριστεράς», Σοσιαλισμός από τα κάτω, 105, 2014, http://socialismfrombelow.gr/article.php?id=147.

Συνεδρίαση του Σοβιετ στην Πετρούπολη

Ο Λέανδρος Μπόλαρης εξηγεί πώς οι εργάτες και οι Μπολσεβίκοι έφτασαν βήμα-βήμα να κάνουν την επανάσταση νικηφόρα.

Ρωσία 1917
Νά τι σημαίνει εργατική επανάσταση

«Η ιστορία της επανάστασης είναι για μας πριν απ' όλα η ιστόρηση της βίαιης εισβολής των μαζών στην περιοχή όπου ρυθμίζονται τα δικά τους πεπρωμένα», έγραφε ο Λέον Τρότσκι στον Πρόλογο της μνημειώδους πλέον Ιστορίας της Ρώσικης Επανάστασης.[1] Το 1917 η εργατική τάξη της Ρωσίας έκανε μια τέτοια «ορμητική είσοδο» που συγκλόνισε τον κόσμο ολόκληρο. Πήρε την εξουσία για λογαριασμό της και μαζί με τον εαυτό της απελευθέρωσε όλη την κοινωνία.

Εκατό χρόνια μετά, η Ρώσικη Επανάσταση είναι το αξεπέραστο, μέχρι τώρα, παράδειγμα για το πως αλλάζει η κοινωνία: όχι «από τα πάνω», από κυβερνήσεις και κάθε είδους «σωτήρες» αλλά «από τα κάτω» από τη δράση των εργατών και όλων των καταπιεσμένων. Σήμερα, μετά την εμπειρία της κατάντιας της αριστερής κυβέρνησης του ΣΥΡΙΖΑ, αυτή η συζήτηση αποκτάει μια επείγουσα επικαιρότητα.. Αν κάτι αποδεικνύεται και σήμερα ξεπερασμένο είναι οι αυταπάτες του κοινοβουλευτικού δρόμου, όχι η επανάσταση.

Ταυτόχρονα, όμως, η Ρώσικη Επανάσταση δίνει τα πιο μεγάλα μαθήματα για το πως οι επαναστάτες μπορούν να παρέμβουν σε ένα γιγάντιο κίνημα και να το κερδίσουν στη συνειδητή επιλογή της επαναστατικής επιτροπής. Το 1917 που επιτάχυνε τη διαμόρφωση της επαναστατικής Αριστεράς (των κομμουνιστικών κομμάτων) της εποχής κόντρα στην αριστερά του ρεφορμισμού. Η σημερινή επαναστατική Αριστερά που διαμορφώνεται σε όλο τον κόσμο έχει να αξιοποιήσει αυτά τα μαθήματα στη δική της προσπάθεια.

Το ξεκίνημα της επανάστασης

Όταν τον Φλεβάρη οι εργάτες και οι φαντάροι της Πετρούπολης ανέτρεψαν τον Τσάρο και την κυβέρνησή του, το νέο έκανε αστραπιαία το γύρο του κόσμου. Ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος μαινόταν επί 31 μήνες, έχοντας ήδη κοστίσει εκατομμύρια νεκρούς και απίστευτες στερήσεις για τους εργάτες και τους φτωχούς. Σε όλη την Ευρώπη (κι όχι μόνο) η αρχική «εθνική ομοψυχία» έδινε τη θέση της στην ταξική πόλωση, την αντιπολεμική δυσαρέσκεια και στους αγώνες που άρχισαν να ξεσπάνε.

Από πού θα ερχόταν η ελπίδα; Από «πάνω», από την επικράτηση των «διαλλακτικών» φωνών στις άρχουσες τάξεις, από τις διπλωματικές πρωτοβουλίες; Ή από τα «κάτω»; Οι εργάτες και εργάτριες της Πετρούπολης έδωσαν μια εκκωφαντική απάντηση.

Στις 23 Φλεβάρη χιλιάδες εργάτριες εξοργισμένες με τις ελλείψεις σε ψωμί βγήκαν να διαδηλώσουν στους δρόμους της Πετρούπολης. Την επόμενη μέρα απεργούσαν διακόσιες χιλιάδες εργάτες και εργάτριες. Δεν ήταν ένα «ξέσπασμα». Από τα τέλη του 1915 οι απεργίες είχαν αρχίσει να πληθαίνουν. Τον Γενάρη του 1917 είχαν ξεπεράσει σε αριθμό απεργών και «χαμένες» ώρες το απεργιακό κύμα των αρχών του 1914 που είχε πάρει επαναστατικές διαστάσεις στην Πετρούπολη.

Κι όλο και περισσότερο δίπλα στα οικονομικά αιτήματα πρόβαλαν και πολιτικά, ενάντια στην καταστολή, ενάντια στον πόλεμο. Συνολικά *«στους έξι μήνες από τον Σεπτέμβρη του 1916 μέχρι το ξεκίνημα της επανάστασης, στην Πετρούπολη 'χάθηκαν' κάτι παραπάνω από ένα εκατομμύριο εργατοημέρες σε απεργίες, τα ¾ των οποίων ήταν πολιτικές απεργίες».*[2]

Στις 25 Φλεβάρη ολόκληρα συντάγματα της φρουράς της πρωτεύουσας άρχισαν να περνάνε με το μέρος των απεργών και των διαδηλωτών. Η μεγάλη πλειοψηφία των στρατιωτών ήταν αγρότες που είχαν επιστρατευθεί. Στα χωριά η εχθρότητα ενάντια στον πόλεμο εντεινόταν μήνα το μήνα και σε συνδυασμό με το μίσος για τους γαιοκτήμονες γεννούσε ένα εκρηκτικό μείγμα. Κι όπως έγραφε ο Τρότσκι: *«Οι στρατιώτες δεν ξεχνούσαν τη γη -τουλάχιστον όποτε δεν σκέφτονταν το θάνατο- και στα χαρακώματα οι σκέψεις του μουζίκου για το μέλλον αποκτούσαν το άρωμα του μπαρουτιού».*

Την ίδια μέρα τα μέλη της Δούμας, της ψευτο-βουλής του Τσάρου, αρνήθηκαν να υπακούσουν στη διαταγή για διάλυσή της και σχημάτισαν μια Προσωρινή Επιτροπή που σύντομα μετονομάστηκε σε Προσωρινή Κυβέρνηση. Τις ίδιες ώρες αντιπρόσωποι από τα εργοστάσια και τους στρατώνες συνέρρεαν σε ένα άλλο κτίριο για να συγκροτήσουν το σοβιέτ της Πετρούπολης.

Το πρώτο σοβιέτ είχε κάνει την εμφάνισή του στην Πετρούπολη στην πρώτη Ρωσική Επανάσταση του 1905. Το 1917 επανεμφανίστηκαν σε τεράστια κλίμακα. Ήταν μια καινούργια μορφή εξουσίας, όπου οι αντιπρόσωποι ήταν άμεσα ανακλητοί, η βάση της εκλογής τους ήταν κυρίως οι χώροι δουλειάς, και ήταν «εργαζόμενα σώματα», δηλαδή νομοθετούσαν και εκτελούσαν ταυτόχρονα τις αποφάσεις τους. Ήταν δηλαδή μια μορφή εξουσίας σκάλες ανώτερη από την αστική δημοκρατία όπου τις ουσιαστικές αποφάσεις τις παίρνουν μηχανισμοί που δεν ελέγχονται από κανέναν, ξεκινώντας από τις πιο βασικές, αυτές που αφορούν την οικονομία.

Στις 28 Φλεβάρη το τσαρικό καθεστώς κατέρρευσε ολοκληρωτικά. Ήταν η απαρχή της κατάστασης «δυαδικής εξουσίας» που θα κρατούσε μέχρι τον Οκτώβρη του 1917, όταν οι μπολσεβίκοι, που είχαν πάρει την πλειοψηφία στα σοβιέτ, τα οδήγησαν στην κατάληψη της εξουσίας.

Κόμμα και τάξη

Αυτό δεν ήταν μια ευθύγραμμη και απλή διαδικασία, κατά την οποία οι μπολσεβίκοι ανακάλυψαν τα συνθήματα που «έπιασαν» στις ανταριασμένες «μάζες». Χρειάστηκαν δυο στοιχεία. Η ίδια η εμπειρία των μηνών της επανάστασης, τα μαθήματα που η εργατική τάξη και οι φαντάροι χώνευαν τόσο από τη δράση τους όσο και από την αντίδραση των «από πάνω». Όλη η περίοδος από τον Φλεβάρη μέχρι τον Οκτώβρη ήταν μια τέτοια «εκπαιδευτική» εμπειρία. Το δεύτερο στοιχείο ήταν η παρέμβαση των μπολσεβίκων, του επαναστατικού κόμματος σε αυτή τη διαδικασία. Η παρομοίωση του Τρότσκι είναι εύστοχη: *«Χωρίς διευθυντική οργάνωση η ενέργεια των μαζών θα διασκορπιζόταν όπως ο ατμός που δεν είναι κλεισμένος μέσα σ' ένα κύλινδρο με έμβολο. Ωστόσο η κίνηση δεν προέρχεται ούτε από τον κύλινδρο ούτε από το έμβολο, μα από τον ατμό».*

Η ανατροπή του Τσάρου σήμαινε μια τεράστια έκρηξη των από κάτω. *«Με τον ίδιο τρόπο που οι εκπρόσωποι της απολυταρχίας εκδιώκονταν από τα αστυνομικά τμήματα και τα κυβερνητικά γραφεία, οι εργάτες ξεκίνησαν να εκδιώκουν όσους είχαν ταυτιστεί με την καταπιεστική διεύθυνση μέσα στα εργοστάσια... Στο εργοστάσιο Πουτίλοφ περίπου σαράντα στελέχη της διοίκησης εκδιώχτηκαν τις τρεις πρώτες 'μέρες της ελευθερίας'».* Οι εργάτες έπιασαν τον αρχηγό των Μαύρων Εκατονταρχιών (των τσαρικών συμμοριών που επιδίδονταν σε αντισημιτικά πογκρόμ) ένα εργοδηγό ονόματι Πουζάνοφ, τον περιέλουσαν με κόκκινο μολύβι, τον φόρτωσαν σε ένα καρότσι και τον πέταξαν σε ένα διπλανό κανάλι.[3]

Ο Τζον Ρηντ στο κλασσικό του βιβλίο «Δέκα Μέρες που Συγκλόνισαν τον Κόσμο» περιγράφει ειρωνικά τα παράπονα των αστών κυριών γιατί οι «δούλες» τους αρνιόταν να περιμένουν στις ουρές για το ψωμί για να μη φθείρουν τα παπούτσια τους. Τα γκαρσόνια της Πετρούπολης οργανώθηκαν, κατέβηκαν σε απεργία, και το πανό τους έγραφε «κάτω το φιλοδώρημα-είμαστε εργαζόμενοι». Στο στρατό, οι φαντάροι ξήλωναν τις επωμίδες των αξιωματικών, εκλέγανε επιτροπές και συζητούσαν για τα μεγάλα ζητήματα του πολέμου, της ειρήνης, της γης.

Ο Α. Γκουτσκόφ, μεγαλο-επιχειρηματίας και από τους ηγέτες του κόμματος των Οκτωβριστών[4] έγραφε στις αρχές Μάρτη: *«Το Σοβιέτ* [της Πετρούπολης] *ελέγχει τα πιο σημαντικά στοιχεία πραγματικής εξουσίας, όπως τον στρατό, τους σιδηροδρόμους, τα ταχυδρομεία και τον τηλέγραφο...Τώρα είναι δυνατό να δοθούν μόνο εκείνες οι διαταγές που δεν συγκρούονται ριζικά με τις διαταγές του προαναφερθέντος Σοβιέτ».*[5]

Κι όμως, το Σοβιέτ αποφάσισε να στηρίξει την αστική Προσωρινή Κυβέρνηση που σχηματίστηκε. Τα κόμματα που πλειοψηφούσαν στο σοβιέτ, οι μενσεβίκοι και οι εσέροι, πίστευαν ότι η κατάληψη της εξουσίας από την εργατική τάξη θα ήταν τυχοδιωκτισμός σε μια χώρα όπως η Ρωσία. Η επανάσταση είναι αστική και δημοκρατική έλεγαν, και ο ρόλος μας είναι να «επιβλέπουμε» την Προσωρινή Κυβέρνηση. Τελικά, έφτασαν να είναι κομμάτι μιας κυβέρνησης που ανέβαλλε συνεχώς το μοίρασμα της γης στους αγρότες και άλλα μέτρα του «αστικοδημοκρατικού σταδίου» επειδή έπρεπε να συνεχιστεί ο πόλεμος.

Αρχικά, η πολιτική των εσέρων και των μενσεβίκων είχε την υποστήριξη του κόσμου που έκανε την επανάσταση. Εκατομμύρια άνθρωποι που δεν είχαν ασχοληθεί καλά-καλά με την πολιτική «ξύπνησαν» με την ανατροπή του καθεστώτος, διατηρώντας όμως κάθε λογής αυταπάτες. Τα προγράμματα και οι περασμένες επιλογές των αριστερών κομμάτων τους ήταν σε μεγάλο βαθμό άγνωστα, ή δεν έβλεπαν μεγάλες διαφορές.

Δεν ήταν μόνο οι ιδέες μπερδεμένες. Η Ρωσία έγινε μέσα σε μια βδομάδα η «πιο ελεύθερη χώρα στον κόσμο» όπως

Μόσχα Νοέμβρης 1919: Ο Λένιν μαζί με τον Τρότσκι στην Κόκκινη Πλατεία στη δεύτερη επέτειο της Επανάστασης

διαπίστωνε ο Λένιν. Το οχτάωρο ήταν ένα βασικό αίτημα του εργατικού κινήματος από το 1905. Τον Μάρτη του 1917 μόλις οι εργοστασιακές επιτροπές άρχισαν να το εφαρμόζουν μονομερώς σε εργοστάσια της Πετρούπολης, ο σύνδεσμος των εργοστασιαρχών συναίνεσε με τη μεσολάβηση του Σοβιέτ. Ο συμβιβασμός έμοιαζε να λειτουργεί.

Όμως, η αστική τάξη έκανε βήματα πίσω, για να μπορέσει να περάσει στην αντεπίθεση στην συνέχεια. Ο πόλεμος ήταν μισητός, αλλά η Προσωρινή Κυβέρνηση ήταν αποφασισμένη να τον συνεχίσει, γιατί αυτό επέβαλαν τα συμφέροντα των καπιταλιστών. Σ' αυτή την επιμονή είχε τις πλάτες των ιμπεριαλιστών της Αντάντ που θεωρούσαν ότι μια «δημοκρατική» Ρωσία θα συμμετείχε πιο αποτελεσματικά στον πόλεμο. Ο πόλεμος θα συνεχιζόταν, το μοίρασμα της γης θα έπρεπε να αναβληθεί και οι εργάτες θα έπρεπε να περιορίσουν τις διεκδικήσεις τους. Κι όταν το κίνημα άρχισε να συγκρούεται με αυτές τις επιλογές, επιστρατεύτηκε το οικονομικό σαμποτάζ και η αποδιοργάνωση. Το «σκελετωμένο χέρι της πείνας» είπε ένας βιομήχανος και πολιτικός, ο Π. Ριαμπουσίνσκι, θα «λογίκευε» τα «ριζοσπαστικά στοιχεία».

Οι μπολσεβίκοι έπρεπε να προσανατολιστούν σε αυτήν την κατάσταση. Χρειάστηκε να ξεκαθαρίσουν την στρατηγική τους. Ο Λένιν έδωσε αυτή τη μάχη με τις «Θέσεις του Απρίλη». Η εργατική τάξη μπορεί να πάρει την εξουσία για λογαριασμό της και να δημιουργήσει ένα εργατικό κράτος «τύπου Κομμούνας» του 1871. Η εργατική τάξη θα στεκόταν ως απελευθερωτής απέναντι σε όλα τα καταπιεσμένα στρώματα της κοινωνίας, θα σταματούσε τον πόλεμο, θα έδινε τη γη στους αγρότες, ελευθερία για τα καταπιεσμένα έθνη. Από δω πήγαζε το σύνθημα «Κάτω η Προσωρινή Κυβέρνηση – Όλη εξουσία στα σοβιέτ». Ήταν ρήξη με όλη τη λογική των «σταδίων» που κυριαρχούσε στα μυαλά πολλών παλιών μπολσεβίκων και που θα βασάνιζε τις επόμενες δεκαετίες την Αριστερά διεθνώς.[6]

Όμως, ταυτόχρονα, οι μπολσεβίκοι χρειάστηκε να «εξηγούν υπομονετικά» (φράση του Λένιν) να αποφύγουν τους πειρασμούς των σεκταριστικών τελεσιγράφων. Δεν επέλεξαν, για παράδειγμα, να αποχωρήσουν από τα σοβιέτ παρόλο που η ηγεσία τους γινόταν υπουργοί στην αστική Προσωρινή Κυβέρνηση. Ούτε περιορίστηκαν απλά στην καταγγελία των ξεπουλημάτων τους.

Τον Απρίλη του 1917, μια δήλωση από τον υπουργό Εξωτερικών Μιλιούκοφ (του αστικού κόμματος των καντέτων) για τους σκοπούς της συνέχισης του πολέμου, πυροδότησε διαδηλώσεις και τον ανασχηματισμό της κυβέρνησης με την είσοδο σ' αυτήν έξι υπουργών από τα σοσιαλιστικά κόμματα. Στις 9 Ιούνη οι μπολσεβίκοι κάλεσαν σε διαδήλωση, αλλά την ακύρωσαν ύστερα από απόφαση του σοβιέτ.

Δέκα μέρες μετά, συμμετείχαν στην «επίσημη» διαδήλωση που κάλεσε η Εκτελεστική Επιτροπή του Σοβιέτ της Πετρούπολης. Τα συνθήματά τους, που κυριάρχησαν, ήταν προσεκτικά διατυπωμένα: «Κάτω οι δέκα καπιταλιστές υπουργοί!» «Όχι νέα επίθεση στο μέτωπο», «Όλη η εξουσία στα σοβιέτ». Το αίτημα να φύγουν οι «δέκα καπιταλιστές υπουργοί» σήμαινε να σχηματίσουν κυβέρνηση οι ρεφορμιστές. Οι μπολσεβίκοι λέγανε στους εργάτες και τους φαντάρους να διαπιστώσουν στην πράξη πόσο ανίκανοι είναι οι ρεφορμιστές να έρθουν σε ρήξη με τους αστούς.

Αυτή την στάση –«παλεύουμε μαζί, εξηγούμε υπομονετικά» την εφάρμοσαν οι μπολσεβίκοι σε όλες τις μάχες, «μικρές» και μεγάλες. Το εργοστάσιο Πουτίλοφ έχει περάσει στην εικονογραφία

της επανάστασης ως «μπολσεβίκικο κάστρο». Οι μπολσεβίκοι είχαν παρουσία στην επιχείρηση πριν ακόμα την επανάσταση, αλλά στους πρώτους μήνες μετά τον Φλεβάρη δεν ήταν «κάστρο τους». Άρχισε να γίνεται το καλοκαίρι του 1917, όταν οι εργάτες τους άρχισαν να διεκδικούν αυξήσεις και να εξοργίζονται με τις σπασμένες υποσχέσεις της κυβέρνησης και της ηγεσίας των σοβιέτ.

Στη διαδήλωση της 18 Ιούνη κατέβηκαν με ένα μεγάλο πανό που έγραφε: «μας εξαπάτησαν!». Όμως, οι μπολσεβίκοι δεν αρκέστηκαν στην στήριξη, επιχειρηματολόγησαν ότι για το πως πρέπει να κλιμακώσουν τον αγώνα (όχι αποσπασματικές απεργίες) και υπέρ της συνολικής εναλλακτικής. Τον Ιούνη μια σύσκεψη στο Πουτίλοφ συσπείρωσε 82 εργοστασιακές επιτροπές εκφράσανε την αλληλεγγύη τους στους εργάτες του και διακήρυξε ότι ακόμα και να κερδίσουν αυξήσεις η πραγματική λύση είναι ο εργατικός έλεγχος της παραγωγής και το πέρασμα της εξουσίας στα σοβιέτ.[7]

Αυτή η πορεία είχε μεγάλες καμπές, «σταυροδρόμια». Οι Μέρες του Ιούλη όπου οι μπολσεβίκοι έπρεπε ταυτόχρονα να ηγηθούν του κινήματος των εργατών και των φαντάρων της Πετρούπολης αλλά ταυτόχρονα να το συγκρατήσουν πριν φτάσει σε μια πρόωρη εξέγερση ήταν μια από αυτές. Η συντριβή της απόπειρας πραξικοπήματος του στρατηγού Κορνίλοφ ήταν η πιο κρίσιμη.

Πίσω από τον στρατηγό είχε συνασπιστεί οι βιομήχανοι, οι τραπεζίτες, οι γαιοκτήμονες, το γενικό επιτελείο, οι ξένες πρεσβείες, όλη η «καλή κοινωνία», ακόμα και ο πρωθυπουργός Κερένσκι είχε υπόγειες συνεννοήσεις μαζί του. Όμως, το πραξικόπημα απέτυχε μετά από μια συγκλονιστική κινητοποίηση των σοβιέτ στην οποία πρωτοστάτησαν οι μπολσεβίκοι. Υπερασπίστηκαν την κυβέρνηση που τους έβαζε φυλακή μερικές βδομάδες πριν, αλλά χωρίς να της δίνουν καμιά πολιτική υποστήριξη. Συνεργάστηκαν με τους μενσεβίκους, τους εσέρους, σε αυτή τη μάχη, χωρίς να υποστείλουν την κριτική τους. «Χτυπάμε μαζί, βαδίζουμε χωριστά» ήταν η φράση του Λένιν που συμπύκνωσε την τακτική τους.

Το μπολσεβίκικο κόμμα μπόρεσε να παίξει αυτό το ρόλο γιατί ήταν ριζωμένο στην πρωτοπορία της εργατικής τάξης. Αρχικά ήταν μικρό αριθμητικά. Όταν ξέσπασε η επανάσταση είχε κάτι παραπάνω από δυο χιλιάδες μέλη στην Πετρούπολη. Αλλά αυτός ο αριθμός είναι παραπλανητικός. Ένα μεγάλο μέρος αυτών των μελών ζούσε και δούλευε στη συνοικία του Βίμποργκ όπου ήταν συγκεντρωμένα πολλά μεγάλα εργοστάσια με παράδοση οικονομικών και πολιτικών αγώνων. Οι μεταλλεργάτες του Βίμποργκ ήταν η πρωτοπορία της τάξης, και εκεί οι μπολσεβίκοι είχαν πολύ γρήγορα τη δυνατότητα να καθορίζουν τις πολιτικές μάχες. Τον Απρίλη υπήρχαν 16.000 μέλη του μπολσεβίκικου κόμματος στην Πετρούπολη, τον Ιούνη 32.000 και άλλες δυο χιλιάδες στην στρατιωτική οργάνωση (δηλαδή στα συντάγματα της φρουράς).[8]

Συνολικά το μπολσεβίκικο κόμμα γνώρισε μια εκρηκτική οργανωτική ανάπτυξη εκείνους τους μήνες, με τα μέλη του να φτάνουν κοντά στις 300.000 στις παραμονές του Οκτώβρη. Ένα κεντρικό ρόλο στο συντονισμό και τη διαπαιδαγώγηση αυτού του νέου δυναμικού έπαιζαν οι εφημερίδες και τα περιοδικά και η διακίνησή τους. *«Στις αρχές του Ιούλη το μπολσεβίκικο κόμμα εξέδιδε 41 εφημερίδες και περιοδικά, 27 στα ρώσικα και τα υπόλοιπα στις γλώσσες διαφόρων μειονοτήτων. Ο συνολικός αριθμός των αντιτύπων ήταν 320.000 την ημέρα. Ο τύπος έπαιξε κεντρικό ρόλο στην καθοδήγηση των κομματικών επιτροπών και των κομματικών μελών. Δεν υπήρχε κομματική επιτροπή πόλης που να μη λάμβανε ένα δέμα αντιτύπων της Πράβδα»*.[9]

Ειρήνη, γη, αυτοδιάθεση

Οι μπολσεβίκοι είχαν ήδη κατακτήσει την πλειοψηφία στα σοβιέτ της Πετρούπολης και της Μόσχας από τον Σεπτέμβρη. Όταν στις 25 Οκτώβρη συνήλθε το Δεύτερο Πανρωσικό Συνέδριο των Σοβιέτ, οι συσχετισμοί ήταν συντριπτικοί υπέρ της κατάληψης της εξουσίας. Βέβαια δεν αρκούσε η απόφαση ενός συνεδρίου: οι μπολσεβίκοι, μέσω της Στρατιωτικής Επαναστατικής Επιτροπής του Σοβιέτ της Πετρούπολης την οποί καθοδηγούσε ο πρόεδρός του, ο Τρότσκι, είχαν ήδη ξεκινήσει τις επιχειρήσεις που η συμβολική τους εικόνα είναι η «έφοδος στα Χειμερινά Ανάκτορα» (έδρα της κυβέρνησης). Το συνέδριο εξέλεξε την Εκτελεστική του Επιτροπή και τη νέα κυβέρνηση, το Συμβούλιο των Επιτρόπων του Λαού.

Αυτή η νέα εξουσία, έκανε άμεσα αποφασιστικά βήματα στα τρία καυτά ζητήματα: της ειρήνης, της γης και για το «δικαίωμα των λαών στην αυτοδιάθεση» δηλαδή το δικαίωμα των καταπιεσμένων εθνών να αποσχιστούν από το ρωσικό κράτος.

Το Διάταγμα για την Ειρήνη όχι μόνο διακήρυξε ότι η νέα Ρωσία ζητάει άμεσα τρίμηνη ανακωχή και διαπραγματεύσεις για ειρήνη «χωρίς προσαρτήσεις και αποζημιώσεις», αλλά έδειξε και στην πράξη ότι αυτά δεν ήταν λόγια του αέρα, «προεκλογικές υποσχέσεις» που θα λέγαμε σήμερα. Καταρχήν ζητούσε οι όποιοι όροι για τη συνθήκη ειρήνης να εγκριθούν σε λαϊκές συνελεύσεις και συνέδρια σε όλες τις εμπόλεμες χώρες. Δηλαδή έκανε έκκληση πάνω από τα κεφάλια των κυβερνήσεων και των διπλωματών τους στους εργάτες των άλλων χωρών να ακολουθήσουν το δρόμο της επανάστασης.

Αυτό το είπε ευθέως ο Τρότσκι, που θα αναλάβανε το Επιτροπάτο των Εξωτερικών: *«Είναι σαφές ότι δεν περιμένουμε να επηρεάσουμε τις ιμπεριαλιστικές κυβερνήσεις με τις διακηρύξεις μας, αλλά όσο υπάρχουν δεν μπορούμε να τις αγνοούμε. Στηρίζουμε όλες μας τις ελπίδες στο ότι η επανάστασή μας θα εξαπολύσει την ευρωπαϊκή επανάσταση»*.[10]

Επίσης στο Διάταγμα προβλεπόταν η δημοσίευση όλων των μυστικών συνθηκών του Τσάρου και των κυβερνήσεων από το Φλεβάρη μέχρι τον Οκτώβρη, όπως και έγινε σε μια σειρά δημοσιεύσεων τους επόμενους δυο μήνες. Έτσι έγινε γνωστή για παράδειγμα η Συμφωνία Σάικς-Πικό ανάμεσα στην Γαλλία και την Βρετανία (με την συμμετοχή της τσαρικής Ρωσίας) για το μοίρασμα μεταξύ τους της σημερινής Τουρκίας και Μέσης Ανατολής.

Το δεύτερο ήταν το Διάταγμα για τη Γη. Με λίγες φράσεις δηλωνόταν ότι η γη: *«θα απαλλοτριωθεί χωρίς αποζημίωση θα γίνει περιουσία όλου του λαού και θα περάσει στη χρήση αυτών που την καλλιεργούν... Η κατοχή της γης θα γίνει στη βάση της ισότητας, δηλαδή η γη θα μοιραστεί στον εργαζόμενο λαό σύμφωνα με ένα κριτήριο εργασίας ή ανάλογα με ένα κριτήριο επιβίωσης ανάλογα με τις τοπικές συνθήκες»*.

Τις τοπικές συνθήκες τις γνώριζαν οι Επιτροπές Γης που είχαν εκλεγεί στην αρχή της επανάστασης και μάταια περίμεναν από την Προσωρινή Κυβέρνηση να ικανοποιήσει τα αιτήματά τους. Αυτές ανέλαβαν την εφαρμογή του Διατάγματος. Το εντυπωσιακό ήταν ότι αυτό το Διάταγμα δεν αντανακλούσε το πρόγραμμα των μπολσεβίκων για το αγροτικό ζήτημα. Ήταν σχεδόν κατά λέξη

«κλεμμένο» από το πρόγραμμα των εσέρων που αρνιόταν να το εφαρμόσουν όσο ήταν στην κυβέρνηση.

Το Διάταγμα για την Αυτοδιάθεση πρόβλεπε την *«κατάργηση όλων των εθνικών και εθνικοθρησκευτικών προνομίων, ελεύθερη ανάπτυξη όλων των εθνικών μειονοτήτων και εθνικών ομάδων που κατοικούν στην Ρωσία»* και *«δικαίωμα στην ελεύθερη αυτοδιάθεση εως και την απόσχιση και τη δημιουργία ανεξάρτητου κράτους».* [11]

Όλες οι κυβερνήσεις μιλούσαν για ελευθερία και αυτοδιάθεση, αλλά αυτό το δικαίωμα το επιφύλασσαν μόνο για τους λαούς που βρίσκονταν στο αντίπαλο στρατόπεδο ήταν δηλαδή μια υποκριτική προπαγάνδα. Οι μπολσεβίκοι ξεκίνησαν στην «ίδια τους τη χώρα», απελευθερώνοντας δεκάδες εκατομμύρια από τα δεσμά της εθνικής καταπίεσης.

Εργατικός έλεγχος, τράπεζες και χρέος

Λίγες μέρες μετά δημοσιεύτηκε το Διάταγμα για τον Εργατικό έλεγχο. Δεν επρόκειτο για κάποιο εγκεφαλικό κατασκεύασμα. Σε μεγάλο βαθμό ήταν η τυπική επικύρωση των κατακτήσεων των αγώνων στα εργοστάσια και των οργανώσεων που είχαν γεννήσει.

Στους προηγούμενους μήνες είχε αναπτυχθεί ένα πανίσχυρο κίνημα εργοστασιακών επιτροπών οι οποίες εκλέγονταν από όλους τους εργάτες/τριες ειδικευμένους κι ανειδίκευτους, μέλη των συνδικάτων και μη-μέλη. Οι εργοστασιακές επιτροπές ξεκίνησαν με αιτήματα γύρω από τους μισθούς και την εργοδοτική αυθαιρεσία αλλά όσο περνούσαν οι μήνες ο έλεγχό τους γινόταν πιο ριζοσπαστικός όσο εξαπλωνόταν το οικονομικό χάος και το σαμποτάζ των καπιταλιστών.

Το αίτημα για εργατικό έλεγχο -που επιβαλλόταν με σκληρές μάχες στα εργοστάσια- πήγαινε χέρι-χέρι με το αίτημα για το πέρασμα όλης της εξουσίας στα σοβιέτ. Οι μπολσεβίκοι είχαν πάρει από νωρίς την πλειοψηφία σε αυτές τις επιτροπές κι απέναντι στους μενσεβίκους που στήριζαν την προοπτική της «κρατικής ρύθμισης της οικονομίας» πρόβαλαν την προοπτική του εργατικού ελέγχου.

Το διάταγμα που εκδόθηκε στις 14 Νοέμβρη ήταν προϊόν των συζητήσεων ανάμεσα στο Συμβούλιο των Επιτρόπων του Λαού, του Κεντρικού Συμβουλίου των Εργοστασιακών Επιτροπών και του Κεντρικού Συμβουλίου των Συνδικάτων. Τελικά όπως επισημαίνει μια μελέτη του εργατικού κινήματος της Πετρούπολης:

«Αυτό το διάταγμα αποπνέει ένα ελευθεριακό πνεύμα το οποίο αντανακλάει τη βαθιά πίστη του Λένιν στη δημιουργικότητα των μαζών. Αναγνωρίζει το δικαίωμα των εργατών σε όλες τις βιομηχανικές επιχειρήσεις οποιουδήποτε μεγέθους να ελέγχουν όλες τις πτυχές της παραγωγής, να έχουν πλήρη πρόσβαση σε όλες τις σφαίρες της διοίκησης, της οικονομικής συμπεριλαμβανομένης, και, τέλος, το δικαίωμα των κατώτερων οργάνων εργατικού ελέγχου να δεσμεύουν τους εργοδότες με τις αποφάσεις τους.

Το προσχέδιο του Λένιν ήταν η βάση για το Διάταγμα του εργατικού ελέγχου. Αυτό το άβολο γεγονός αποδεικνύει πόσο ανόητοι είναι οι ισχυρισμοί της Δυτικής ιστοριογραφίας ότι απ' την στιγμή της κατάληψης της εξουσίας ο συγκεντρωτικός Λένιν που δεν σταματούσε σε τίποτα έβαλε μπρος την συντριβή των 'αναρχοσυνδικαλιστικών' εργοστασιακών επιτροπών».[12]

Αλλά πώς θα έβρισκαν κονδύλια για να πάρουν τις απαραίτητες για τη λειτουργία τους πρώτες ύλες; Πώς θα πληρώνονταν οι μισθοί; Οι τραπεζίτες είχαν προλάβει να πάρουν τεράστια ποσά από την Κρατική Τράπεζα. Τώρα τα χρησιμοποιούσαν για να χρηματοδοτήσουν την αντεπανάσταση. Την ίδια στιγμή το δημόσιο χρέος ήταν θηλιά στο λαιμό της νέας εξουσίας των εργατών. Τα δάνεια που είχε πάρει το τσαρικό καθεστώς απορροφούσαν ήδη το μισό του εισοδήματος.

Στις 14 Δεκέμβρη 1917 οι μπολσεβίκοι έκοψαν τη θηλιά με μια κίνηση. Το πρωί εκείνης της ημέρας η Κόκκινη Φρουρά (η εργατική πολιτοφυλακή) κατέλαβε όλες τις τράπεζες. Αργότερα την ίδια μέρα δημοσιεύτηκε το Διάταγμα για την κρατικοποίησή τους και την συγχώνευσή τους στη Κρατική Τράπεζα, χωρίς αποζημίωση για τους μεγαλο-μετόχους. Αλλά επίσης πρόβλεπε ότι «τα συμφέροντα των μικροομολογιούχων προστατεύονται ολοκληρωτικά». Το άρθρο 3 ήταν μια φράση λίγων λέξεων που έκανε τους καπιταλιστές όλου του κόσμου να βγάλουν αφρούς λύσσας: *«τα κρατικά δάνεια, εσωτερικά και εξωτερικά ακυρώνονται (σβήνονται)».*[13]

Ένα δεύτερο διάταγμα προέβλεπε το άνοιγμα όλων των τραπεζοθυρίδων, την καταγραφή του περιεχομένου τους και την κατάσχεση του χρυσού που είχαν καταχωνιάσει εκεί οι πλούσιοι, οι αριστοκράτες, οι καπιταλιστές. Όσα διευθυντικά στελέχη αρνήθηκαν να δώσουν τα «κλειδιά» και τα στοιχεία, πήγαν σηκωτοί από τους Κοκκινοφρουρούς στη φυλακή.

Την ίδια μέρα στην συνεδρίαση της Πανρωσικής Εκτελεστικής Επιτροπής των Σοβιέτ, ο Λένιν αντιμετώπιζε τις αντιρρήσεις ενός αριστερού μενσεβίκου, τον Ανβίλοφ. Ο τελευταίος τασσόταν «επί της αρχής» υπέρ του μέτρου. Αλλά υποστήριζε ότι αυτό το μέτρο ήταν πρόωρο και τυχοδιωκτικό στις δεδομένες συνθήκες και συσχετισμούς: οι τραπεζικές υποθέσεις είναι περίπλοκες, χρειαζόμαστε την συνεργασία αυτών που τις γνωρίζουν από τα μέσα (δηλαδή των τραπεζιτών), το μόνο που θα καταφέρει αυτή η «μονομερής» ενέργεια θα είναι να ρίξει την αξία του ρουβλιού, θα υπάρξει χάος. Στο κάτω-κάτω σύντομα οι ιδιωτικές τράπεζες θα ξέμεναν από ρευστό και θα εξαρτιόταν από την Κρατική Τράπεζα. Δεν υπήρχε λόγος για τέτοιες «εθνικοποιήσεις μέσω των Κοκκινοφρουρών».

Ο Λένιν απάντησε με δυο επιχειρήματα. Το πρώτο ήταν ότι ο Ανβίλοφ δεχόταν στα λόγια τα πάντα, μέχρι και τη δικτατορία του προλεταριάτου, αλλά όταν έφτανε η ώρα της πράξης έβρισκε ένα σωρό δικαιολογίες. *«Λέτε ότι ο μηχανισμός είναι περίπλοκος, εύθραυστος, ότι το ζήτημα είναι μπερδεμένο – αυτή είναι μια στοιχειώδης αλήθεια και την ξέρει όλος ο κόσμος. Αν η αλήθεια αυτή χρησιμοποιείται μόνο σαν τροχοπέδη για κάθε σοσιαλιστικό μέτρο, λέμε ότι όποιος παίρνει αυτό το δρόμο είναι δημαγωγός και δημαγωγός επιζήμιος».*

Το δεύτερο επιχείρημα ήταν: *«Ξέρουμε πως αυτό είναι ένα μέτρο περίπλοκο. Κανείς από μας, ακόμη κι' αυτοί που έχουν σπουδάσει τα οικονομικά, δεν θα αναλάβει την εφαρμογή του. Θα καλέσουμε ειδικούς που ασχολούνται μ' αυτή τη δουλειά, μα μόνο όταν τα κλειδιά θα βρίσκονται στα χέρια μας. Όποιος θέλει να δουλέψει – ας κοπιάσει, αρκεί να μη μετατρέπει κάθε επαναστατική πρωτοβουλία σε νεκρό γράμμα...».*[14]

Απελευθέρωση

Εργατική τάξη στην εξουσία σημαίνει χτύπημα κάθε μορφής καταπίεσης και διάκρισης. Όλοι οι νόμοι που διαιώνιζαν την καταπίεση των γυναικών, καταργήθηκαν με μια μονοκονδυλιά. Αυτόματο διαζύγιο, νομιμοποίηση πολιτικού γάμου και έκτρωσης, υποχρέωση του πατέρα να αναλαμβάνει τη φροντί-

δα του παιδιού οποιαδήποτε μορφή συμβίωσης και αν είχε το ζευγάρι. Το ίδιο και οι νόμοι που θεσμοθετούσαν τις διακρίσεις εις βάρος των ομοφυλόφιλων -λίγα χρόνια μετά σοβιετικά δικαστήρια γνωμοδοτούσαν υπέρ του (πολιτικού) γάμου ανάμεσα σε ομόφυλα ζευγάρια.

Η νομική ισότητα ήταν η αρχή, ξεκίνησε μια ολόκληρη προσπάθεια να απαλλαγεί η εργαζόμενη από τη «*δουλεία του νοικοκυριού*» με παιδικούς, σταθμούς, συλλογικές κουζίνες, πλυντήρια. «*Τούτη τη στιγμή πραγματοποιείται κάτω από τα μάτια μας μία επανάσταση στην καθημερινή ζωή. Κάθε μέρα κερδίζει σε έκταση και βάθος και μαζί της βλέπουμε να μπαίνει στη ζωή μας, στην πρακτική της καθημερινότητας, η απελευθέρωση της γυναίκας*», γράφει η Αλεξάνδρα Κολλοντάι στο βιβλίο «Οικονομική και σεξουαλική απελευθέρωση της γυναίκας».

Στην εκπαίδευση ξεκίνησε ένα τεράστιο «ελευθεριακό» πείραμα. Οι εξετάσεις για την εισαγωγή στα πανεπιστήμια καταργήθηκαν, το ίδιο και οι βαθμοί στα σχολεία, η διδακτική ύλη και το ωρολόγιο πρόγραμμα γινόταν υπόθεση των συμβουλίων διδασκόντων και διδασκομένων. Μέσα σε τρία χρόνια φτιάχνονται 12.000 περισσότερα σχολεία με 1.500.000 περισσότερους μαθητές και δημιουργούνται 11 νέα πανεπιστήμια. Το αποτέλεσμα είναι να μειωθεί ραγδαία ο αναλφαβητισμός και η εκπαίδευση να γίνει προσιτή σε εκατομμύρια εργάτες και αγρότες.

Οι μουσουλμάνοι της Τσαρικής Αυτοκρατορίας ήταν στόχος των πιο σκληρών διακρίσεων. Ένα από τα πρώτα -και πιο άγνωστα- διατάγματα της νέας επαναστατικής εξουσίας τον Νοέμβρη του 1917 απευθυνόταν στους μουσουλμάνους:

«*Μουσουλμάνοι της Ρωσίας...όλοι εσείς που έχετε δει τα τζαμιά και τους τόπους λατρείας σας να καταστρέφονται, που τα έθιμα και οι πεποιθήσεις σας τσαλαπατήθηκαν από τους Τσάρους και τους εκμεταλλευτές της Ρωσίας: τα έθιμα και οι πεποιθήσεις σας, οι πολιτιστικοί και εθνικοί θεσμοί σας είναι για πάντα ελεύθεροι και απαραβίαστοι. Να ξέρετε ότι τα δικαιώματα σας, όπως και όλων των λαών της Ρωσίας, βρίσκονται κάτω από τη πανίσχυρη προστασία της επανάστασης*». *Ένα μήνα μετά, τον Δεκέμβρη του 1917, γινόταν στην Πετρούπολη το Δεύτερο Συνέδριο των Μουσουλμάνων της Ρωσίας κι η επαναστατική κυβέρνηση του επέστρεψε συμβολικά το Ιερό Κοράνι του Οσμάν που είχαν αρπάξει οι Τσάροι. Η Παρασκευή κηρύχτηκε μέρα αργίας σε όλη την Κεντρική Ασία*» (τότε ονομαζόταν Τουρκεστάν).[15]

Η εικόνα δεν ήταν ειδυλλιακή. Πολλά από αυτά τα πειράματα έμειναν ακριβώς εκεί, πειράματα. Η Ρωσία ήταν μια φτωχή χώρα, καταστραμμένη από τον πόλεμο. Η υλική βάση για το χτίσιμο μιας σοσιαλιστικής κοινωνίας ήταν απίστευτα αδύνατη. Η Αλεξάνδρα Κολοντάι, η πρωτοπόρα αγωνίστρια των μπολσεβίκων για τη γυναικεία απελευθέρωση, σχολίαζε με μαύρο χιούμορ ότι: «*έχουμε την ελευθερία να διαλέγουμε ανάμεσα σε μια πηχτή και μια νερουλή λαχανόσουπα*».

Διεθνισμός

Τον Ιούλη του 1917 οι εργάτες του εργοστασίου μάζεψαν σε ένα έρανο πέντε χιλιάδες ρούβλια για την κατασκευή ενός μεγάλου κόκκινου λαβάρου για να το δωρίσουν στους φαντάρους του συντάγματος Παβλόφ. Στο λάβαρο υπήρχε μια επιγραφή: «*Ορκιζόμαστε να πετύχουμε την αδελφότητα των λαών. Ζήτω η Ρώσικη Επανάσταση πρόλογος της Σοσιαλιστικής Επανάστασης στην Ευρώπη!*»[16]

Η μοίρα της Ρωσικής Επανάστασης ήταν δεμένη με την εξάπλωσή της. Αυτό ήταν ξεκάθαρο για όλους τους μπολσεβίκους. Ο διεθνισμός ήταν η καρδιά της κοσμοθεωρίας τους κι ήταν ζυμωμένος με τις μαζικές μαχητικές πρωτοπορίες των εργατών όπως δείχνει και το χαρακτηριστικό επεισόδιο του Πουτίλοφ. Οι μπολσεβίκοι αντιμετώπιζαν την επανάσταση στην Ρωσία σαν το πρώτο επεισόδιο της παγκόσμιας σοσιαλιστικής επανάστασης -και αυτήν σαν τη μοναδική οριστική σωτηρία της πρώτης. Η άποψη ότι ο σοσιαλισμός μπορεί να χτιστεί «σε μια μόνο χώρα» τους ήταν άγνωστη.

Με αυτή την προοπτική ρίχτηκαν στις μάχες από τον Φλεβάρη μέχρι τον Οκτώβρη αλλά και στη συνέχεια. Ήδη τον Γενάρη του 1917 ο Λένιν υποστήριζε:

«*Η Ευρώπη εγκυμονεί την επανάσταση. Οι τερατώδεις φρικαλεότητες του ιμπεριαλιστικού πολέμου, τα βάσανα από την ακρίβεια, γεννούν παντού επαναστατικές διαθέσεις, και οι κυρίαρχες τάξεις, δηλ. η αστική τάξη και τα τσιράκια της δηλ. οι κυβερνήσεις, πέφτουν ολοένα και περισσότερο σε αδιέξοδο, απ' όπου δεν μπορούν να βρουν γενικά διέξοδο χωρίς τους πιο μεγάλους κλονισμούς.*

... στην Ευρώπη τα ερχόμενα χρόνια, σε σύνδεση ακριβώς μ' αυτόν τον αρπακτικό πόλεμο, θα οδηγήσουν σε λαϊκές εξεγέρσεις κάτω από την καθοδήγηση του προλεταριάτου ενάντια στην εξουσία του χρηματιστικού κεφαλαίου, ενάντια στις μεγάλες τράπεζες, ενάντια στους καπιταλιστές, και οι κλονισμοί αυτοί δεν μπορούν να καταλήξουν παρά μόνο στην απαλλοτρίωση της αστικής τάξης, στη νίκη του σοσιαλισμού».[17]

Οι επαναστάσεις και τα μεγάλα κινήματα ήρθαν, στην Γερμανία, την Αυστροουγγαρία, την Ιταλία. Όμως έχασαν, γιατί πουθενά δεν υπήρχε ένα μαζικό και έμπειρο κόμμα όπως των Μπολσεβίκων να τις οδηγήσει στη νίκη. Και η απομόνωση της Ρώσικης Επανάστασης ήταν ο παράγοντας που οδήγησε στην ανάδυση της γραφειοκρατίας η οποία στο τέλος την στραγγάλισε.

Όσες αντεπαναστάσεις κι αν μεσολάβησαν από τότε, η Ρώσικη Επανάσταση παραμένει η πηγή έμπνευσης για όλους και όλες που αγωνίζονται να αλλάξουν τον κόσμο. ■

Σημειώσεις

1. Λέον Τρότσκι, Ιστορία της Ρώσικης Επανάστασης, Αλλαγή 1983, Τόμος Πρώτος, σελ...
2. David Mandel, The Petrograd Workers and the Fall of the Old Regime, Macmillan 1990, σελ. 80.
3. S.A Smith, Red Petrograd Revolution in the Factories 1917-18, Cambridge University Press 1985, σ.σ 54-55.
4. Το κόμμα των Οκτωβριστών πήρε το όνομά του από το ψευτο-Σύνταγμα που υποσχέθηκε ο Τσάρος τον Οκτώβρη του 1905.
5. Τόνι Κλιφ, Λένιν-Όλη η Εξουσία στα Σοβιέτ, Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο 1997, σελ. 121.
6. Για μια σύντομη παρουσίαση βλέπε Λένα Βερδέ, «ΛΕΝΙΝ - Οι επιλογές της νίκης: 'σταδιακή' ή σοσιαλιστική επανάσταση», Εργατική Αλληλεγγύη 1251, http://ergatiki.gr/article.php?issue=1251&id=14764
7. S.A Smith, οπ, σ.σ. 123-124.
8. Alexander Rabinowitch, The Bolsheviks Come to Power, Haymarket Books 2009, Εισαγωγή, σ.σ. xxix, xxx
9. Τ. Κλιφ, οπ, σ.σ. 189-190.
10. Alexander Rabinowitch, The Bolsheviks in power. The first year of Soviet rule in Petrograd, Indiana University Press 2008, σελ. 18.
11. Τόνι Κλιφ, Λένιν – Πολιορκημένη Επανάσταση, Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο 2000, σ.σ. 27-28.
12. S.A Smith, Red Petrograd, σ.σ. 209-10.
13. Β.Ι Λένιν. Άπαντα, Σύγχρονη Εποχή, Τόμος 35, σελ. 175.
14. Β.Ι Λένιν, οπ, σ.σ. 171 και 173.
15. Λ. Μπόλαρης, «Μπολσεβίκοι και Ισλάμ», Σοσιαλισμός από τα Κάτω 59, http://socialismfrombelow.gr/article.php?id=97
16. David Mandel, οπ, σελ. 35.
17. Β.Ι Λένιν, Άπαντα, Σύγχρονη Εποχή, Τόμος 30, σ. 327. Πρόκειται για τη «Διάλεξη για την Επανάσταση του 1905» που παρουσίασε σε εκδήλωση της σοσιαλιστικής νεολαίας της Ζυρίχης.

Οι ΗΠΑ μετά την εκλογή του Ντόναλντ Τραμπ

Ο Σωτήρης Κοντογιάννης αναλύει τις αντιφάσεις της ανάδειξης του Τραμπ στην προεδρία των ΗΠΑ.

Διαδήλωση κατά του Τραμπ στο Λος Άντζελες, αμέσως μετά τις εκλογές.

Πριν ακόμα συνέλθει από το σοκ της νίκης του Ντόναλντ Τραμπ στις προεδρικές εκλογές του Νοεμβρίου η φιλελεύθερη διανόηση έτρεξε να ρίξει τις ευθύνες σε αυτούς που θα πληρώσουν πιο ακριβά απ' όλους την "επιτυχία" αυτή: την αμερικάνικη εργατική τάξη. Αυτοί που έφεραν τον Τραμπ στον Λευκό Οίκο, λένε, είναι οι ψήφοι των λευκών εργατών της "Ζώνης της Σκουριάς" -όπως ονομάζονται οι βορειοανατολικές πολιτείες, τα παλαιά προπύργια της αμερικανικής βαριάς βιομηχανίας που μαστίζονται τώρα από την ανεργία, την ραγδαία μείωση του πληθυσμού, την εγκατάλειψη και τη φτώχεια.

Οι Ρεπουμπλικάνοι, είναι αλήθεια, κατάφεραν στις εκλογές του 2016 να κερδίσουν τις περισσότερες από τις 11 "επίμαχες πολιτείες" (swing states), ανάμεσά τους και το Οχάιο, την Πενσιλβανία και το Μίσιγκαν -τρεις πολιτείες της "ζώνης της Σκουριάς". Ο Μπάρακ Ομπάμα είχε κερδίσει όχι μόνο το 2008 αλλά και το 2012 και τις τρεις. Το Μίσιγκαν, η πολιτεία του Ντιτρόιτ, της "πατρίδας" της Τζένεραλ Μότορς, θεωρείτο μέχρι τώρα ένα από τα προπύργια του Δημοκρατικού Κόμματος: η τελευταία φορά που το είχαν πάρει οι Ρεπουμπλικάνοι ήταν το 1984, την εποχή του Ρόναλντ Ρέιγκαν. Τον Νοέμβρη το Μίσιγκαν ψήφισε, με μια οριακή πλειοψηφία, τον Ντόναλντ Τραμπ.

Για την φιλελεύθερη διανόηση το συμπέρασμα ήταν σχεδόν αυτόματο: οι λευκοί εργάτες της χτυπημένης από την κρίση "Ζώνης της Σκουριάς" έλκονται από τον αντιδραστικό, ρατσιστικό, σεξιστικό λαϊκισμό του Τραμπ. Και εξίσου αυτόματοι ήταν οι παραλληλισμοί με την κατάσταση στην Ευρώπη -την επικράτηση του Brexit στη Βρετανία, την άνοδο του Εθνικού Μετώπου της Μαρίν Λεπέν στη Γαλλία, το "όχι" στο δημοψήφισμα για τη συνταγματική μεταρρύθμιση στην Ιταλία, την παραλίγο επικράτηση του Νόρμπερτ Χόφερ, ενός νεοναζί, στις προεδρικές εκλογές στην Αυστρία.

Η νίκη του Ντόναλντ Τραμπ, όμως, ούτε οφείλεται στην εργατική τάξη (λευκή ή μη) ούτε, πολύ περισσότερο, αποδεικνύει την υποταγή της στην αντιδραστική του ατζέντα. Ίσα-ίσα ακριβώς το αντίθετο συμβαίνει. Αυτή τη στιγμή κανένας δεν ξέρει ούτε μπορεί να προβλέψει πόσα και ποια από όλα αυτά τα μέτρα που είχε υποσχεθεί προεκλογικά ο Τραμπ θα τολμήσει να αποπειραθεί να υλοποιήσει. Αυτό που είναι βέβαιο, όμως, είναι ότι τα σχέδιά του δεν πρόκειται να περάσουν χωρίς αντιστάσεις. Οι διαδηλώσεις που «υποδέχτηκαν» τη νίκη του είναι ένα μόνο μικρό δείγμα από αυτά που έρχονται.

Η αμερικάνικη εργατική τάξη, πέρα από τα στερεότυπα, έχει πίσω της μια μεγάλη και ηρωική παράδοση αγώνων. Αν αυτή η παράδοση παραμένει άγνωστη αυτό οφείλεται κύρια στην ανυπαρξία, ουσιαστικά, μιας -έστω και ρεφορμιστικής- αριστεράς.

Οι ΗΠΑ μπαίνουν σε μια περίοδο πολιτικών ανακατατάξεων και κρίσεων με την εγκατάσταση του Τραμπ στον Λευκό Οίκο. Για την εργατική τάξη, τους μετανάστες, τις γυναίκες, τους φτωχούς θα είναι μια περίοδος επιθέσεων και αναμετρήσεων και αγώνων. Ταυτόχρονα, όμως, θα είναι μια περίοδος αυξημένων ευκαιριών για την αριστερά. Αν καταφέρει να τις αξιοποιήσει, το μέλλον θα είναι πολύ διαφορετικό στις ΗΠΑ από αυτό που προβλέπουν τώρα οι κάθε απόχρωσης θεωρίες που χρεώνουν τον Τραμπ στους εργάτες.

Ποιος έφερε τον Ντόναλντ Τραμπ στον Λευκό Οίκο;

Ο πρώτος υπεύθυνος για τη νίκη των Ρεπουμπλικάνων στις εκλογές του Νοέμβρη είναι το αμερικανικό εκλογικό σύστημα. Ο Ντόναλντ Τραμπ δεν κέρδι-

σε τις εκλογές. Η Χίλαρι Κλίντον ήρθε πρώτη με ένα 46% των ψήφων. Ο Τραμπ ήρθε, με ένα 44% δεύτερος. Η διαφορά, αυτό το 2%, μεταφράζεται σε τρία περίπου εκατομμύρια ψήφους.

Ο Τραμπ κέρδισε, όμως, με μεγάλη διαφορά την πλειοψηφία στο Συμβούλιο των Εκλεκτόρων. Τυπικά το Συμβούλιο των Εκλεκτόρων υποτίθεται ότι είναι μια εγγύηση ότι άνθρωποι σαν αυτόν δεν θα καταλάβουν ποτέ το ανώτατο αξίωμα των Ηνωμένων Πολιτειών. Στις ημέρες πριν από την τελική ψηφοφορία πολλοί είχαν εναποθέσει τις ελπίδες τους στην κρίση των εκλεκτόρων, καλώντας τους να αποτρέψουν τελικά το κακό. Φυσικά έπεσαν -όπως όλοι όσοι στηρίζουν τις ελπίδες τους στους θεσμούς της αστικής δημοκρατίας- οικτρά έξω. Στην τελική ψηφοφορία που έγινε στις 20 Δεκέμβρη από τους 538 εκλέκτορες οι 304 ψήφισαν τον Τραμπ ενώ μόνο 227 ψήφισαν την Κλίντον. Από τους 6 "αποστάτες" (ψήφισαν άλλους) οι 4 προέρχονταν από το στρατόπεδο των δημοκρατικών και οι 2 από των ρεπουμπλικάνων.

Στην ουσία το σύστημα των εκλεκτόρων είναι ένα ακόμα "φίλτρο" απέναντι στη λαϊκή ετυμηγορία. Το σύστημα είναι πλειοψηφικό (με μια μικρή ασήμαντη εξαίρεση σε δυο πολιτείες): ο υποψήφιος που κερδίζει την πλειοψηφία σε κάθε πολιτεία παίρνει και όλους τους εκλέκτορές της. Η Κλίντον νίκησε με μια διαφορά 30 μονάδων τον Τραμπ στην Καλιφόρνια, την μεγαλύτερη πολιτεία των ΗΠΑ και πήρε και τους 55 της εκλέκτορες. Ο Τραμπ, όμως, πήρε τους 29 εκλέκτορες της Φλόριντα -με μια διαφορά όλη και όλη 1.2%.[1] Και πήρε δεκάδες άλλες μικρές και μεγάλες πολιτείες με τον ίδιο ακριβώς τρόπο.

Ο Τραμπ είναι ο πέμπτος πρόεδρος στην ιστορία των ΗΠΑ που εκλέγεται παρόλο που έχει χάσει την λαϊκή ψήφο. Από τους πέντε μόνο ένας, ο Τζον Κουίνσι Άνταμς, ο έκτος πρόεδρος στην ιστορία των ΗΠΑ που κυβέρνησε από το 1825 μέχρι το 1829 είχε εκλεγεί με μικρότερο ποσοστό από ότι σήμερα ο Τραμπ.

Το εκλογικό σύστημα, βέβαια, δεν στάθηκε εμπόδιο στην εκλογή, το 2008, του Μπάρακ Ομπάμα, ενός Αφροαμερικανού, στην προεδρία των ΗΠΑ. Ούτε στην επανεκλογή του το 2012. Ο δεύτερος παράγοντας για την εκλογή του Τραμπ ήταν η υποψήφια των Δημοκρατικών: η Χίλαρι Κλίντον.

Ο Τραμπ, ένας δισεκατομμυριούχος που χρωστάει την αμύθητη περιουσία τους στην κερδοσκοπία της γης, έτρεξε την προεκλογική του εκστρατεία σαν "αουτσάιντερ". Τα συνθήματα του στρέφονταν συνεχώς ενάντια στο "κατεστημένο": "Drain the swamp", "στραγγίστε τον βάλτο" έλεγε αναφερόμενος στους παλιούς πολιτικούς. Οι επιθέσεις στους μετανάστες και τους μουσουλμάνους, οι προσβολές απέναντι στις γυναίκες κλπ ήταν η μια μόνο όψη της καμπάνιας του. Η άλλη ήταν μια δημαγωγική "αντισυστημικότητα": υποσχόταν να δώσει μια νέα πνοή στην αμερικανική βιομηχανία, να φέρει ξανά τις δουλειές που "έχουν φύγει" (στην Κίνα, το Μεξικό, την Ινδία κλπ) πίσω. Για το Ντιτρόιτ, την ερειπωμένη (το κέντρο της πόλης έχει καεί από πυρκαγιά και δεν έχει αποκατασταθεί) πρώην πρωτεύουσα της αμερικανικής αυτοκινητοβιομηχανίας, υπεύθυνη ήταν η παγκοσμιοποίηση. Το μήνυμά του -προστατευτισμός, απομόνωση, κατάργηση των συμφωνιών ελεύθερου εμπορίου κλπ- απευθυνόταν πρώτα και κύρια στους φτωχούς και τους άνεργους.

Η Χίλαρι Κλίντον, από την άλλη, είναι το πρόσωπο του κατεστημένου: πρώην "Πρώτη Κυρία", πρώην υπουργός Εξωτερικών, γερουσιαστής με στενές σχέσεις με την "καλή κοινωνία", τις επιχειρήσεις και τις τράπεζες -και ιδιαίτερα την διαβόητη Goldman Sachs που την χρυσοπλήρωνε κυριολεκτικά για να δίνει διαλέξεις στις εκδηλώσεις της. Στο σύνθημα του Τραμπ "να κάνουμε την Αμερική ξανά μεγάλη" απαντούσε, με σοβινιστική έπαρση, "η Αμερική είναι ήδη μεγάλη".

Και το πρόβλημα δεν ήταν μόνο η ρητορεία. Ο Μπάρακ Ομπάμα εκλέχτηκε για πρώτη φορά το 2008 με μεγάλα ποσοστά και με ακόμα μεγαλύτερες προσδοκίες από τους φτωχούς. Τι έκανε; απολύτως τίποτα. Σήμερα ο μέσος μισθός στις ΗΠΑ έχει πέσει σε πραγματικές τιμές (δηλαδή χωρίς τον πληθωρισμό) κάτω από τα επίπεδα του 1972. Η ανισότητα έχει φτάσει στα ουράνια: με βάση τα στοιχεία του 2014 τα ετήσια εισοδήματα του πλουσιότερου 10% του πληθυσμού ήταν σχεδόν δέκα φορές μεγαλύτερα από τα αντίστοιχα εισοδήματα του υπόλοιπου 90%. Όσο για τους πραγματικά πλούσιους, το 0.1% της κοινωνίας, το μέσο του εισόδημα είναι σχεδόν 200 φορές μεγαλύτερο από της μέσης αμερικανικής οικογένειας. Ιστορικά θα πρέπει να γυρίσει κανείς σχεδόν έναν αιώνα πίσω, στα χρόνια πριν από το μεγάλο κραχ του 1929 για να βρει παρόμοια επίπεδα ανισότητας.[2] Πάνω από 40 εκατομμύρια Αμερικάνοι ζούνε κάτω από το όριο της φτώχειας[3] ενώ εκατομμύρια στερούνται ακόμα και τη στοιχειώδη ιατροφαρμακευτική ασφάλιση.[4]

Το πιο χαρακτηριστικό, ίσως, παράδειγμα της προδοσίας και της απογοήτευσης που αισθάνεται σήμερα η Αμερική από την οκταετία του Ομπάμα είναι το ζήτημα των δολοφονιών Αφροαμερικανών από την αστυνομία: η περίοδος της προεδρίας του πρώτου μη λευκού προέδρου στην ιστορία των ΗΠΑ ήταν μια από τις πιο μαύρες για τους Αφροαμερικάνους. Σύμφωνα με τα στοιχεία του κινήματος "Black lives matter" οι δολοφονίες Αφροαμερικανών από αστυνομικούς ξεπέρασαν την εποχή του Ομπάμα τις δολοφονίες και τα λιντσαρίσματα "νέγρων" την εποχή του Τζιμ Κρόου (των θεσμοθετημένων φυλετικών διακρίσεων).

Η Κλίντον στήριξε την προεκλογική της εκστρατεία στη δαιμονοποίηση του Τραμπ, στην καλλιέργεια του φόβου απέναντι στην προοπτική της προεδρίας του. Η Κλίντον κατήγγειλε συστηματικά τον Τραμπ για τις προσβολές του απέναντι στις γυναίκες ή το ρατσισμό του απέναντι στους Μετανάστες ή τη χυδαιότητά του απέναντι στους ομοφυλόφιλους. Όσο για το τι θα έκανε η ίδια αν εκλεγόταν, η απάντηση ήταν απλή: τίποτα απολύτως, η Αμερική είναι έτσι και αλλιώς ήδη μεγάλη. Σε μια εποχή που βοά για αλλαγή, οι Δημοκρατικοί επέλεξαν την πιο συστημική υποψήφια που θα μπορούσαν να βρουν. Το αποτέλεσμα ήταν ένα μεγάλο κομμάτι των φτωχών ψηφοφόρων που είχαν στηρίξει τον Ομπάμα το 2008 και ξανά το 2012 να μην πάει καν να ψηφίσει. Ένα μικρότερο κομμάτι (ανάμεσά τους και πολλοί Ισπανόφωνοι) ψήφισε, παρά τον ρατσισμό του, τον Τραμπ. Τώρα το στρατόπεδο των δημοκρατικών προσπαθεί να φορτώσει τις ευθύνες για την αποτυχία του στον Ρωσικό δάκτυλο, (τις "ύποπτες" αποκαλύψεις για τα email της) και την ίδια την εργατική τάξη.

Είναι ο Τραμπ φασίστας;

Ο κατάλογος των μελών του νέου υπουργικού συμβουλίου του Τραμπ είναι απλά εφιαλτικός. Το παρακάτω απόσπασμα από το "σημείωμα του εκδότη" της φιλελεύθερης βρετανικής εφημερίδας The Guardian είναι χαρακτηριστικό:

"Η ιδέα ότι ο Ντόναλντ Τραμπ μπορεί να γίνει ένας 'κανονικός' Αμερικανός πρόεδρος όταν μετακομίσει στον Λευκό Οίκο ήταν ανέκαθεν γελοία. Η αναμέ-

Χιλιάδες βγήκαν στους δρόμους ενάντια στις ρατσιστικές δολοφονίες της Αστυνομίας.

τρηση του 2016 ήταν μια ανώμαλη εκλογική μάχη που κερδήθηκε από ένα ανώμαλο πολιτικό... Τώρα συγκεντρώνει μια κυβερνητική ομάδα η οποία, χωρίς σχεδόν καμιά εξαίρεση, μαρτυρεί αυτή την πραγματικότητα. Αυτοί οι διορισμοί επιβεβαιώνουν ότι δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί σαν ένα πρόεδρος σαν όλους τους άλλους...

Ο νέος υπουργός Εξωτερικών, ο Ρεξ Τίλερσον, είναι ένας από τους μεγαλύτερους μεγιστάνες πετρελαίου του πλανήτη, το αφεντικό της ExonMobil, φίλος του Βλαντιμίρ Πούτιν και των πετρελαιοκρατών της Μέσης Ανατολής. Ο νέος υπουργός Ενέργειας, ο Ρικ Πέρι, είναι άνθρωπος των πετρελαίων και αρνητής της κλιματικής αλλαγής.

Και για τους τραπεζίτες της Γουόλ Στριτ ανοίγει, πολιτικά, η εποχή των χριστουγεννιάτικων δώρων. Ο νέος υπουργός Οικονομικών, ο Στήβεν Μνιούχιν, είναι ένας πρώην τραπεζίτης επενδύσεων της Γκόλντμαν Σαχς...".[5]

Και τα πράγματα είναι εξίσου -αν όχι και περισσότερο- σκοτεινά στα ζητήματα του στρατού και του πολέμου. Ο αριθμός και ο ρόλος των στρατηγών στη νέα κυβέρνηση ώθησε τον επικεφαλής του Παρατηρητηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Human Rights Watch) να δηλώσει ότι υπάρχει μια "οσμή στρατιωτικής χούντας" στη νέα κυβέρνηση.

"Δεν υπάρχει τίποτα το ομαλό σε όλα αυτά", συνεχίζει η Guardian. *"Όπως δεν υπάρχει και τίποτα το ομαλό στον διορισμό του Τζεφ Σέσιονς, του γερουσιαστή από την Αλαμπάμα που έχει αφιερώσει τη ζωή του στην προσπάθεια να αφαιρέσει και πάλι το δικαίωμα ψήφου από τους Αφροαμερικάνους, στη κορυφή του υπουργείου Δικαιοσύνης".*[6]

Το πιο προκλητικό απ' όλα, όμως, ήταν ο διορισμός του Στιβ Μπάνον στη θέση του κορυφαίου συμβούλου του προέδρου. Ο Μπάνον είναι στέλεχος του ακροδεξιού ειδησεογραφικού "πρακτορείου" Breitbart News και ένα άτομο με δηλωμένες στενές σχέσεις με τις ρατσιστικές οργανώσεις της "Λευκής Ανωτερότητας". Ο Μπάνον (και αυτός πρώην στέλεχος της Γκόλντμαν) ήταν ο επικεφαλής της προεκλογικής εκστρατείας του Τραμπ.[7] Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης στις ΗΠΑ τον συνέκριναν συχνά με τον Γκέμπελς, τον διαβόητο υπουργό Προπαγάνδας του Χιτλερικού καθεστώτος της Γερμανίας της εποχής του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Διόλου παράξενο, ανάμεσα στους υποστηρικτές του Τραμπ ήταν και η διαβόητη εγκληματική ρατσιστική συμμορία Κου Κλουξ Κλαν(ΚΚΚ). Η ΚΚΚ οργάνωσε πορεία θριάμβου στη Νότια Καρολίνα μόλις έγινε γνωστό το αποτέλεσμα των εκλογών. Μέσα στις πρώτες 48ώρες από την ανακοίνωση της νίκης του Τραμπ σημειώθηκαν εκατοντάδες κρούσματα ρατσιστικής βίας από μέλη νεοναζιστικών οργανώσεων ενώ σβάστικες και φασιστικά συνθήματα εμφανίστηκαν στους δρόμους δεκάδων πόλεων.

Ο Τραμπ είναι ρατσιστής και σεξιστής -για αυτό δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία. Σε προσωπικό επίπεδο δεν αποκλείεται καθόλου να είναι και θαυμαστής του Χίτλερ -αν και δεν έχουμε καμιά ένδειξη για κάτι τέτοιο. Η Προεδρία Τραμπ, όμως, δεν έχει καμιά σχέση με επικράτηση του φασισμού. Ο Τραμπ ούτε ανέβηκε, ούτε προσπάθησε να ανέβει στην εξουσία με τη βία: δεν είναι ο Φύρερ μιας συμμορίας που έσπερνε τον τρόμο στις εργατογειτονιές αλλά ο υποψήφιος των Ρεπουμπλικάνων, του ενός από τα δυο κόμματα της αμερικάνικης άρχουσας τάξης.

Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν θα προσπαθήσει να βάλει σε εφαρμογή τα ρατσιστικά του σχέδια. Θα προσπαθήσει. Αλλά απέναντί του δεν θα έχει μια συντετριμμένη, αποδιοργανωμένη και διαλυμένη από τα τάγματα εφόδου εργατική τάξη. Απέναντί του θα έχει τη γενιά του Σιάτλ. Απέναντί του θα έχει τους Ινδιάνους Σιου του "Όρθιου Βράχου" που βγήκαν, ύστερα από έναν άγριο αγώνα μηνών, νικητές από την αναμέτρησή τους με τις μεγάλες πολυεθνικές για τον αγωγό πετρελαίου. Απέναντί του θα έχει τη νεολαία της Αμερικής που στήριξε με ενθουσιασμό τον Μπέρνι Σάντερς, για το χρίσμα των Δημοκρατικών, τον πρώτο "επίσημο" πολιτικό των ΗΠΑ που τόλμησε να αναφερθεί στον σοσιαλισμό από την εποχή του Μακάρθι.

Ποιος μπορεί να σταματήσει τον Τραμπ;

Χιλιάδες Αμερικάνοι πλημμύρισαν τους δρόμους όλων σχεδόν των μεγάλων πόλεων των ΗΠΑ μόλις έγινε γνωστό το αποτέλεσμα των εκλογών για να δηλώσουν "Δεν είναι ο Δικός μας πρόεδρος". Όπως έγραφε στην Εργατική Αλληλεγγύη στην ανταπόκρισή του από τη Νέα Υόρκη ο Γιάννης Δελατόλας,

"Χτες (Σάββατο 12 Νοέμβρη) οι διαδηλώσεις στη Νέα Υόρκη και το Λος Άντζελες ήταν οι μεγαλύτερες από την εκλογή του Τραμπ την περασμένη Τρίτη. Δεκάδες χιλιάδες κατέλαβαν τους δρόμους στις μεγαλύτερες πορείες μέχρι αυτή τη στιγμή. Ένα τεράστιο πλήθος στη Νέα Υόρκη, 50.000 περίπου διαδηλωτών βάδισαν την πέμπτη λεωφόρο ως το Πύργο του Τραμπ... Μαζικές διαδηλώσεις έχουν γίνει σε όλες τις μεγάλες πόλεις της χώρας με ένα πολύ κα-

θαρό και οργισμένο μήνυμα. "Δεν είναι ο δικός μας Πρόεδρος", "Γαμήστε τον Τραμπ", "Σεξιστές πίσω στις τρύπες σας", "Ρατσιστής, σεξιστής, ομοφοβικός, Ντόναλντ Τραμπ φύγε", "Γαμήστε τον πύργο του, γαμήστε το τείχος του" και "Πρόσφυγες καλοδεχούμενοι", είναι μερικά από τα συνθήματα που ακούστηκαν στις μεγάλες και οργισμένες διαδηλώσεις...

Το Δημοκρατικό Κόμμα προσπαθεί να αποθαρρύνει τους διαδηλωτές, αλλά το κίνημα εναντίον του μεγαλώνει γρήγορα. Μεγάλες διαδηλώσεις επίσης οργανώνονται από τώρα για τις 20 Γενάρη, την ημέρα ορκωμοσίας του νέου προέδρου στην Ουάσιγκτον".[8]

Το πιο χαρακτηριστικό, ίσως, παράδειγμα για αυτά που έρχονται μέσα στους επόμενους μήνες και χρόνια ήρθε αυτές τις μέρες από το Λας Βέγγας. Όπως έγραφε η αμερικανική εφημερίδα Huffington Post στις 21 Δεκέμβρη,

"ΟΥΑΣΙΓΚΤΟΝ - Οι ξενοδοχοϋπάλληλοι που πάλευαν εδώ και δυο χρόνια ενάντια στον νεοεκλεγμένο πρόεδρο Ντόναλντ Τραμπ στο Λας Βέγκας βγήκαν νικητές την Τετάρτη, με μια υπογεγραμμένη συλλογική σύμβαση που θα ανοίξει το δρόμο του συνδικαλισμού και για τους συναδέλφους τους στο νέο ξενοδοχείο του Τραμπ στην Ουάσιγκτον. Σύμφωνα με το σωματείο, Unite Here, η ξενοδοχειακή εταιρεία Trump International Las Vegas συμφώνησε να υπογράψει μια τετραετή συμφωνία που κλείνει μια άσχημη επίθεση για την οποία οι ομοσπονδιακές αρχές είχαν κατηγορήσει την ομάδα του Τραμπ για απόπειρα διάλυσης του συνδικάτου. Χωρίς να δώσει λεπτομέρειες, το σωματείο είπε ότι η σύμβαση που υπέγραψαν περιλαμβάνει αυξήσεις, συνταξιοδοτικές εισφορές και οικογενειακά επιδόματα υγείας για τους εκατοντάδες εργαζόμενους... στο Λας Βέγκας".[9]

Η εκλογή του Τραμπ, όμως, δεν ήταν σοκ μόνο για τους εργάτες, τους μετανάστες, τις γυναίκες και τους φτωχούς. Ήταν ταυτόχρονα μια "βόμβα" για την ίδια την άρχουσα τάξη. Ο Τραμπ υφάρπαξε, στην ουσία, την υποψηφιότητα των Ρεπουμπλικάνων -σε ευθεία αντιπαράθεση όχι μόνο με τη γραφειοκρατία του κόμματος αλλά και με τους πιο γνωστούς και διάσημους ηγέτες του. Ο Κόλιν Πάουελ, ο αρχηγός των αμερικανικών δυνάμεων στο Ιράκ και μετέπειτα υπουργός της κυβέρνησης Μπους τάχθηκε ανοιχτά και δημόσια υπέρ της Χίλαρι Κλίντον. Ο Τζορτζ Μπους ο νεότερος δήλωσε ότι δεν θα πάει να ψηφίσει. Το ίδιο και ο πατέρας του και ο αδελφός του ο Τζεφ. Ο Μιτ Ρόμνει, ο υποψήφιος των Ρεπουμπλικάνων στις εκλογές του 2012 δήλωσε ότι "ο χαρακτήρας και το ταμπεραμέντο του Τραμπ δείχνουν έναν άνθρωπο που είναι ακατάλληλος για ηγέτης του ελεύθερου κόσμου". Παρόμοιες δηλώσεις έκαναν τα περισσότερα στελέχη του ρεπουμπλικανικού κόμματος.

Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης όχι μόνο στήριξαν με πάθος την υποψηφιότητα της Κλίντον αλλά και -μετατρέποντας την επιθυμία τους σε πραγματικότητα- προέβλεπαν και τη "σίγουρη" νίκη της στις εκλογές του Νοέμβρη. Από τις 70 περίπου μαζικής κυκλοφορίας εφημερίδες των ΗΠΑ οι 60 υιοθέτησαν την Κλίντον και μόνο οι 10 τον Τραμπ.

«Ο Τραμπ εγκαταλείφθηκε από την ηγεσία των Ρεπουμπλικάνων», έγραφε λίγες μέρες μετά τις εκλογές ο Άλεξ Καλλίνικος στην εφημερίδα του Λονδίνου Socialist Worker. Και εξηγούσε το γιατί:

«Ο Τραμπ επιχειρηματολογούσε ενάντια στην φιλελεύθερη, παγκόσμια καπιταλιστική τάξη την οποία έχει κατασκευάσει και διατηρήσει ο αμερικάνικος Ιμπεριαλισμός από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο μέχρι σήμερα. Με άλλα λόγια ενάντια στο σύστημα του ελεύθερου εμπορίου και της ελεύθερης κίνησης των κεφαλαίων κάτω από την προστασία της αμερικανικής στρατιωτικής ισχύος. Κατήγγειλε τους διάφορους γύρους εμπορικής απελευθέρωσης τις οποίες θεωρούσε υπεύθυνες για την παρακμή των βασικών βιομηχανιών των ΗΠΑ».[10]

Ο Τραμπ υποσχόταν, για παράδειγμα, να "επαναδιαπραγματευτεί" τη NAFTA, τη συμφωνία για το ελεύθερο εμπόριο ανάμεσα στις ΗΠΑ, το Μεξικό και τον Καναδά -μια συμφωνία που έχει την ίδια περίπου βαρύτητα που είχε η δημιουργία της ΕΟΚ για τις χώρες της Ευρώπης.

Από τη στιγμή, όμως, που εκλέχτηκε οι τόνοι έπεσαν κατακόρυφα. Η Χίλαρι Κλίντον παραδέχτηκε την ήττα της -παρά το προβάδισμα των 3 εκατομμυρίων ψήφων. Όσο για τα στελέχη του επιτελείου της, δηλαδή την ηγεσία του Δημοκρατικού Κόμματος, αυτά έτρεξαν το ένα μετά το άλλο να συμβιβαστούν με το νέο πρόεδρο. "Πρέπει να του δώσουμε χρόνο" απαντούσαν (και απαντάνε) σε όλους αυτούς που κατέβαιναν στους για να διαδηλώσουν, ενάντιά του. Ο Τραμπ είναι ότι χειρότερο θα μπορούσε να έχει ευχηθεί για ηγέτη του το αστικό στρατόπεδο. Αλλά ένας κακός αρχιστράτηγος δεν σημαίνει ότι θα πάνε και με την άλλη πλευρά.

Τον Τραμπ δεν πρόκειται να τον σταματήσει η άρχουσα τάξη παρά τις εσωτερικές διαφωνίες που έχουν αναδειχθεί. Ούτε οι θεσμοί της δημοκρατίας. Ούτε οι καταγγελίες και η αντιπάθεια των μέσων μαζικής ενημέρωσης. Ο μόνος που μπορεί να τον σταματήσει είναι το κίνημα. Οι μεγάλες διαδηλώσεις που συνόδεψαν τη νίκη του ήταν μια πολύ καλή αρχή. Δεκάδες οργανώσεις έχουν καλέσει σε διαδηλώσεις διαμαρτυρίας στην Ουάσιγκτον στις 21 Γενάρη, την πρώτη ημέρα της προεδρίας του.

Οι προβλέψεις των οικονομολόγων για την πορεία της Αμερικανικής οικονομίας είναι σκοτεινές. Ο Τραμπ δεν πρόκειται να κάνει την "Αμερική ξανά μεγάλη". Αυτό σημαίνει ότι θα έρθει πολύ γρήγορα σε σύγκρουση όχι μόνο με αυτούς που δεν τον ψήφισαν -τη νεολαία, το κίνημα Black Lives Matter, τους Ινδιάνους του "Όρθιου Βράχου", τις γυναίκες, τα συνδικάτα, αλλά και με αυτούς που πίστεψαν τις δημαγωγίες του.

Η αριστερά στις ΗΠΑ θα βρεθεί πολύ γρήγορα αντιμέτωπη όχι μόνο με νέες προκλήσεις αλλά και με νέες ευκαιρίες. Το στοίχημα είναι να καταφέρει να συνενώσει την πολιτική διαμαρτυρία της νεολαίας με τα ξεσπάσματα της εργατικής τάξης -από τη "ζώνη της Σκουριάς" μέχρι το Σιατλ, την πρωτεύουσα της υψηλής τεχνολογίας. Αν τα καταφέρει, το μέλλον θα είναι πολύ διαφορετικό, όχι μόνο στις ίδιες της ΗΠΑ αλλά και σε ολόκληρο τον κόσμο.

Σημειώσεις

1. Η Κλίντον κέρδισε την Καλιφόρνια με 8.7 εκατομμύρια ψήφους (61.7%) έναντι 4.5 εκατομμυρίων ψήφων (31.6%) του Τραμπ. Στην Φλόριντα ο Τραμπ πήρε 4.6 εκατομμύρια ψήφους (49.0%) και η Κλίντον 4.5 εκατομμύρια (47.8%)
2. http://inequality.org/income-inequality/
3. Σύμφωνα με τον επίσημο ορισμό, αυτό σημαίνει εισοδήματα κάτω από τις 24,250 δολάρια το χρόνο για μια τετραμελή οικογένεια, https://talkpoverty.org/basics/
4. Στο ίδιο
5. The Guardian view on Donald Trump's teamQ not the new normal, The Guardian 14.12.2016
6. Στο ίδιο
7. Μια γεύση για το ποιόν του Μπάνον υπάρχει στο http://www.wsj.com/articles/who-is-steve-bannon-1479254631
8. Εργατική Αλληλεγγύη 1249, 14.11.2016, http://ergatiki.gr/article.php?issue=1249&id=14689
9. Donald Trump's Fight With Hotel Workers In Las Vegas Comes To An End, Huffington Post, 21.12.2016.
10. https://socialistworker.co.uk/art/43681/We+dont+want+Trump+but+neither+do+the+bosses

Καμμένος, Βίτσας και βουλευτές του ΣΥΡΙΖΑ παρέα με τον Κασιδιάρη.

Δυο χρόνια κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ

Ο Θανάσης Καμπαγιάννης παρεμβαίνει στη συζήτηση για τις αιτίες της συνθηκολόγησης του ΣΥΡΙΖΑ.

Τον Ιανουάριο του 2017 κλείνουν δύο χρόνια από την άνοδο του ΣΥΡΙΖΑ στην κυβέρνηση. Η εικόνα του Τσίπρα να πηγαίνει στην Καισαριανή, ως νεοεκλεγμένος πρωθυπουργός, για να τιμήσει τους κομμουνιστές που δολοφονήθηκαν από τους ναζί, αλλά και οι απανωτές δηλώσεις των υπουργών της πρώτης "κυβέρνησης της Αριστεράς" που εξήγγελλαν στις εκδηλώσεις παράδοσης-παραλαβής την υλοποίηση των αιτημάτων του κινήματος, μοιάζουν σήμερα τόσο μακρινές. Η πρόσφατη διαφωνία με τους "θεσμούς" για τη διανομή του πλεονάσματος, με τη μορφή εφάπαξ επιδόματος στους συνταξιούχους, μοιάζει με φάρσα μπροστά στις υποσχέσεις του ΣΥΡΙΖΑ στις εκλογές του Ιανουαρίου του 2015 για κατάργηση των μνημονίων.

Το ερώτημα του τί έφταιξε για τη συνθηκολόγηση του ΣΥΡΙΖΑ απασχόλησε και απασχολεί χιλιάδες αγωνίστριες και αγωνιστές. Το καλοκαίρι του 2015, μέσα στη ζέση του δημοψηφίσματος και της στροφής του Τσίπρα στην υπογραφή του 3ου Μνημονίου, οι αναλύσεις έμεναν περισσότερο στη συγκυρία και τους άμεσους χειρισμούς: πολλοί, ιδίως μέσα στον ΣΥΡΙΖΑ, θεωρούσαν ότι κάποιοι διαφορετικοί χειρισμοί – είτε από την πλευρά του Τσίπρα είτε από την εσωκομματική αντιπολίτευση – θα μπορούσαν να αλλάξουν τη ροή των πραγμάτων. Μετά όμως από τις εκλογές του Σεπτέμβρη, που σημαδεύτηκαν όχι μόνο από την εκ νέου επικράτηση του ΣΥΡΙΖΑ αλλά και από την αποτυχία της ΛΑΕ να μπει στη Βουλή, οι αναλύσεις γίνονται πιο κριτικές.

Σήμερα, έχει γίνει κοινός τόπος – και ορθά – ότι η συνθηκολόγηση της ηγεσίας του ΣΥΡΙΖΑ δεν κρίθηκε το καλοκαίρι του 2015. Δεν κρίθηκε καν τον Φλεβάρη του 2015, με την υπογραφή από τον Βαρουφάκη της ενδιάμεσης συμφωνίας, όπου η ελληνική κυβέρνηση αποδέχτηκε το χρέος, το μνημόνιο και τις δανειακές συμφωνίες. Ο κοινός τόπος – και μάλιστα ανάμεσα στους τότε εσωκομματικούς πρωταγωνιστές του ΣΥΡΙΖΑ – είναι πλέον ότι η αναμέτρηση κρίθηκε τα προηγούμενα χρόνια, με διαφορετικές εμφάσεις ανάλογα με τον γράφοντα: άλλοι δίνουν έμφαση στην πίεση για κυβερνησιμότητα της περιόδου 2013-2014, άλλοι εντοπίζουν την τομή λίγο μετά τις εκλογές του Ιούνη του 2012 ή λίγο πριν και ούτω καθεξής. Πρόκειται για αναμφισβήτητο προχώρημα. Προχώρημα, όμως, ανεπαρκές.

Αντιπολιτεύσεις

Μέσα στον ΣΥΡΙΖΑ εκδηλώθηκαν δύο είδους αντιπολιτεύσεις στην ηγεσία Τσίπρα. Τα στελέχη που σήμερα αποτιμούν κριτικά την πορεία του προέρχονται είτε από το κομμάτι της προεδρικής πλειοψηφίας που αποχώρησε προς διάφορες κατευθύνσεις είτε απο το κομμάτι της Αριστερής Πλατφόρμας που κατά βάση συγκροτεί σήμερα τη Λαϊκή Ενότητα (ΛΑΕ).

Ο Γιάννης Μηλιός, που προέρχεται από το μπλοκ της πάλαι ποτέ προεδρικής πλειοψηφίας και στη συνέχεια αποχώρησε από τον ΣΥΡΙΖΑ, έχει δώσει τη δική του αποτίμηση αυτής της πορείας στο περιοδικό Θέσεις.[1] Ο Μηλιός περιγράφει τον ΣΥΡΙΖΑ σαν αποτέλεσμα μιας "αριστερής στροφής" του Συνασπισμού και μιας ανασύνθεσης του χώρου της ριζοσπαστικής αριστεράς που ξεκινάει από το 2004 και φτάνει μέχρι το 2012-2013. Την περίοδο αυτή, ο ΣΥΡΙΖΑ, σύμφωνα με τον Μηλιό, αποκτά κα-

θαρά αριστερό και αντικαπιταλιστικό στίγμα που είναι και ο λόγος της εκλογικής του επιτυχίας. Από τα τέλη όμως του 2012 μέχρι το 2014, η ηγεσία του ΣΥΡΙΖΑ αντικαθιστά τις ταξικές αιχμές που την ανέδειξαν, με κυβερνητικές πολιτικές υπέρ μιας εθνικής καπιταλιστικής "ανάπτυξης", στα πλαίσια μιας "βίαιης ωρίμανσης" σύμφωνα με την περίφημη διατύπωση του Γιάννη Δραγασάκη. (Ως άλλη όψη αυτής της πολιτικής αντιμετωπίζει ο Μηλιός και τις θεωρίες εξάρτησης και παραγωγικής ανασυγκρότησης της αριστερής πτέρυγας του κόμματος).

Είναι χαρακτηριστικό ότι ο Μηλιός θεωρεί πως η διαδικασία της "μετάλλαξης" του ΣΥΡΙΖΑ έχει "ολοκληρωθεί" τον Μάιο του 2014, στις περιφερειακές και ευρωπαϊκές εκλογές. Ωστόσο, *"παρά τη μετάλλαξη που περιγράψαμε, δινόταν η εντύπωση σε όσους αντιλαμβανόμασταν αυτή τη μετάλλαξη αλλά και επιδιώκαμε να την αντιστρέψουμε, ότι κάποια ενδεχόμενα παρέμεναν ανοικτά"*. Έτσι όμως, και με την πίεση της προσέγγισης της κυβερνητικής εξουσίας να μεγαλώνει στην πορεία προς το τέλος του 2014, η ηγεσία του ΣΥΡΙΖΑ κατόρθωσε να κατασιγάσει την εσωκομματική αμφισβήτηση και να μετατρέψει σε ουρά της ένα ολόκληρο δυναμικό αγωνιστριών και αγωνιστών που "αντιλαμβανόταν" την κυβερνητική του "μετάλλαξη". Η πορεία που περιγράφει ο Μηλιός από εκεί κει πέρα ήταν προδιαγεγραμμένη και δυστυχώς καθόλου "ανοικτή", ακόμα και αν μεσολάβησε ένα γεγονός κολοσσιαίας ταξικής πόλωσης όπως ήταν το 62% του ΟΧΙ στο δημοψήφισμα του Ιούλη του 2015.

Ο Μηλιός, όπως και άλλοι αναλυτές από την ίδια εσωκομματική δεξαμενή, δεν θεωρεί πρωτεύουσα την ανυπαρξία "Plan B" απέναντι στην αδιαλλαξία των δανειστών, καθώς πιστεύει ότι το "Plan A", το πρόγραμμα δηλαδή του ΣΥΡΙΖΑ, ποτέ δεν δοκιμάστηκε. Είναι αλήθεια ότι η κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ δεν προχώρησε ποτέ στη νομοθέτηση των περιορισμένων υποσχέσεων του "προγράμματος της Θεσσαλονίκης", ούτε καν των ρυθμίσεων για τις εργασιακές σχέσεις, την επαναφορά των συλλογικών συμβάσεων, κλπ. Ωστόσο, το πρόβλημα του ΣΥΡΙΖΑ δεν ήταν ότι έχασε τα κοινωνικά του ερείσματα κατά το πρώτο εξάμηνο της διακυβέρνησης λόγω της πολιτικής του παράλυσης (αυτο φάνηκε πανηγυρικά στο δημοψήφισμα). Αν η κυβέρνηση νομοθετούσε, τότε η σύγκρουση με τους δανειστές θα ερχόταν απλώς μιαν ώρα αρχύτερα, αντί να σέρνεται μέχρι την εξάντληση των αποθεματικών των δημόσιων ταμείων. Και τότε, θα ανέκυπταν πάλι τα ίδια διλήμματα, της σύγκρουσης δηλαδή με την Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ευρωζώνη, που ανέκυψαν το καλοκαίρι του 2015.

Στο σημείο όμως αυτό, η αντιπολίτευση εντός της προεδρικής πλειοψηφίας του ΣΥΡΙΖΑ όχι μόνο δεν βοήθησε στη μάχη ενάντια στην προσαρμογή του, αλλά ουσιαστικά την συγκάλυψε υπονομεύοντας την προγραμματική θωράκιση του κόμματος στη θέση του για το ευρώ. Οι εξισορροπιστικές διατυπώσεις του τύπου "καμία θυσία για το ευρώ, καμία αυταπάτη για τη δραχμή" ήταν βούτυρο στο ψωμί της ηγεσίας, προκειμένου αυτή να αποφύγει το ξεκαθάρισμα της αναγκαιότητας ρήξης στην επερχόμενη σύγκρουση. Έτσι, η σωστή έμφαση στην ανάγκη ταξικών αιχμών και διεθνιστικής προοπτικής έγινε προκάλυμμα για αποδοχή του ευρωενωσιακού πλαισίου, που το πρώτο εξάμηνο του 2015 δεν ήταν τίποτα άλλο από την μοναδική υπαρκτή άμυνα της ελληνικής άρχουσας τάξης μετά την κατάρρευση της κυβέρνησης Σαμαρά-Βενιζέλου. Ακόμα και στη σημερινή αποτίμησή του, ο Μηλιός δείχνει να υποτιμά την ανάγκη ρήξης με την ευρωζώνη, επιμένοντας ότι οι δανειστές δεν θα τη διακινδύνευαν αν η κυβέρνηση επέμενε στο πρόγραμμά της.

Η κριτική της Αριστερής Πλατφόρμας

Από αυτή την άποψη, η εσωκομματική αντιπολίτευση που συσπειρωνόταν στην Αριστερή Πλατφόρμα (μια διευρυμένη εκδοχή του Αριστερού Ρεύματος του Παναγιώτη Λαφαζάνη) φάνταζε πολύ πιο προετοιμασμένη για τις αναγκαιότητες της επερχόμενης σύγκρουσης, κάτι που φάνηκε εξάλλου και από τη συγκρότηση της ΛΑΕ μετά τη συνθηκολόγηση Τσίπρα. Η επιμονή της Αριστερής Πλατφόρμας στην ανάγκη σύγκρουσης και εν τέλει ρήξης με το ευρώ ήταν απαραίτητη συνθήκη οποιασδήποτε νικηφόρας στρατηγικής στη σύγκρουση με τους δανειστές. Δεν ήταν όμως από μόνη της ικανή.

Ο Στάθης Κουβελάκης, πανεπιστημιακός και μέλος της Κεντρικής Επιτροπής του ΣΥΡΙΖΑ με το Αριστερό Ρεύμα, έχει δώσει τη δική του αποτίμηση αυτής της πορείας σε πλήθος κειμένων και συνεντεύξεων.[2] Ο Κουβελάκης έχει δώσει μια παρόμοια περιγραφή με αυτή του Μηλιού όσον αφορά τη συγκρότηση του ΣΥΡΙΖΑ. Όμως η ενθουσιώδης υποστήριξη του ΣΥΡΙΖΑ (τον οποίο ο Κουβελάκης είχε χαρακτηρίσει κατα καιρούς κόμμα "αντικαπιταλιστικό" και "στρατηγικά ανοιχτό") συνοδευόταν πάντα από συγκεκριμένες προϋποθέσεις. Σε ένα χαρακτηριστικό κείμενό του το 2012, με σκοπό την υποστήριξη του ΣΥΡΙΖΑ στις εκλογές του Ιούνη, ο Κουβελάκης έγραφε:

"Είναι αλήθεια ότι ο ΣΥΡΙΖΑ είναι κατά της εξόδου από την ευρωζώνη, αν και σημαντικά ρεύματα εντός τόσο του Συνασπισμού όσο και άλλες συνιστώσες του πολιτικού μετώπου (που, μάλιστα, αποτελούν πολλές σημαντικές οργανώσεις της ελληνικής άκρας αριστεράς, ιδίως με μαοϊκές και τροτσκιστικές καταβολές) είναι υπέρ μιας τέτοιας εξόδου... Μια κυβέρνηση του ΣΥΡΙΖΑ άμεσα, ως "ιδρυτική της πράξη" όπως ο Αλέξης Τσίπρας συνεχώς επαναλαμβάνει, θα καταργούσε με μια ψηφοφορία στο Κοινοβούλιο όλο το πλαίσιο των διαβόητων Μνημονίων... Αν η απαίτηση για επαναδιαπραγμάτευση του χρέους απορριφθεί, τότε η Ελλάδα θα σταματήσει την αποπληρωμή του... Ο ΣΥΡΙΖΑ λέει ότι αυτές οι κινήσεις δεν συνεπάγονται μια έξοδο από την ευρωζώνη... Είναι όμως αλήθεια ότι μοιάζει εξαιρετικά απίθανο πως η ΕΕ... δεν θα αντιδράσει σε μια μονομερή έξοδο από το πλαίσιο της μνημονιακής λιτότητας... Κάτι τέτοιο θα επιβεβαιώσει ένα αρκετά συχνό ιστορικό μοτίβο στις διαδικασίες της κοινωνικής και πολιτικής αλλαγής, όπου η δυναμική της κατάστασης, σπρωγμένη φυσικά και από την πίεση της λαϊκής κινητοποίησης, ωθεί τα υποκείμενα (ή τουλάχιστον κάποια από αυτά) πέραν από τις αρχικές τους προθέσεις".[3]

Επρόκειτο για μια πολιτική γραμμή που υποκαθιστούσε την αναγκαία στρατηγική καθαρότητα της δικής μας πλευράς, με έναν συνδυασμό αδιαλλαξίας του ταξικού αντιπάλου και λαϊκής κινητοποίησης, που θα ωθούσε "θέλοντας και μη" την ηγεσία του ΣΥΡΙΖΑ πέρα από τον πολιτικό και στρατηγικό της ορίζοντα. Στο όνομα μάλιστα της κατάκτησης της κυβερνητικής εξουσίας και της προσέγγισης του συμβάντος της ρήξης, η αριστερή πτέρυγα του ΣΥΡΙΖΑ προσπέρασε (όταν δεν δικαιολόγησε) εντυπωσιακές υποχωρήσεις της ηγεσίας του τα έτη 2012-2014 που προϊδέαζαν για το τι θα επακολουθούσε: η πιο ακριβής προσομοίωση της σύγκρουσης του καλοκαιριού του 2015 δεν ήταν άλλη

Μπλοκ της ΑΝΤΑΡΣΥΑ στην πορεία του Πολυτεχνείου, 17 Νοέμβρη 2016.

από την μεγάλη απεργία των καθηγητών το 2013, όταν στο κλαδικό "δημοψήφισμα" η πλειοψηφία στήριξε την προοπτική της απεργίας διαρκείας για να δει την ηγεσία του κλάδου να αντιστρέφει σε μια νύχτα την απόφαση και να αναστέλλει την απεργιακή δράση.

Η εξέλιξη των πραγμάτων έδειξε πόσο εσφαλμένη ήταν η εγκατάλειψη της αυτοτελούς πολιτικής και οργανωτικής οικοδόμησης της αντικαπιταλιστικής Αριστεράς στο όνομα της αναμονής μιας απροσδιόριστης "δυναμικής" της ρήξης. Παρά τα αντιθέτως λεγόμενα, η επαναστατική Αριστερά, και ιδιαίτερα η πλέον οργανωμενη έκφρασή της, η ΑΝΤΑΡΣΥΑ, αποδείχτηκε πολύ πιο συγκεκριμένη τόσο στις εκτιμήσεις όσο και τα καθήκοντα που έθετε. Ποιά είναι όμως η βαθύτερη αιτία τόσο της συνθηκολόγησης του ΣΥΡΙΖΑ όσο και των αδυναμιών των αναλύσεων που την κριτικάρουν;

Στρατηγική

Η διαιρετική τομή ανάμεσα στην μεταρρυθμιστική και την επαναστατική στρατηγική έχει ιστορία μεγαλύτερη του ενός αιώνα μέσα στο εργατικό κίνημα και την Αριστερά. Ωστόσο ο τρόπος που εμφανίζεται έχει κάθε φορά τη δική του ιστορία. Ο ΣΥΡΙΖΑ ήταν γέννημα της αντινεοφιλελεύθερης στρατηγικής των αρχών της δεκαετίας του 2000, πατώντας πάνω στο κίνημα κατά της καπιταλιστικής παγκοσμιοποίησης του Σιάτλ και της Γένοβας. Στις ιδεολογικές αντιπαραθέσεις ανάμεσα στον αντικαπιταλισμό και τον αντινεοφιλελευθερισμό, που εκφράστηκαν τόσο στο μαζικό κίνημα στους δρόμους όσο και στις μεγάλες συζητήσεις στα Ευρωπαϊκά Κοινωνικά Φόρουμ, προτάθηκε η στρατηγική οικοδόμησης αριστερών πολιτικών κομμάτων με βάση τον αντινεοφιλελεύθερο "μέσο όρο".

Ο Συνασπισμός, με ηγεσία τον Νίκο Κωνσταντόπουλο, προσέφερε την πολιτική και οργανωτική ραχοκοκκαλιά για αυτού του τύπου την ανασύνθεση στην Ελλάδα: έτσι οι πιο δεξιές τάσεις της ανανεωτικής πτέρυγας του Συνασπισμού (που μετέπειτα συγκρότησαν τη ΔΗΜΑΡ) συνυπήρχαν επί χρόνια με οργανώσεις της άκρας αριστεράς με αναφορά στον επαναστατικό μαρξισμό. Η "αριστερή στροφή" της ηγεσίας Αλαβάνου και μετέπειτα Τσίπρα μπορεί να απομόνωσε τις πιο δεξιές φωνές συνεργασίας με την Κεντροαριστερά, δεν έδωσε όμως ποτέ διαφορετικές απαντήσεις στα βασικά ζητήματα στρατηγικής από αυτές ενός αριστερού ρεφορμισμού με ευρωκομμουνιστικές καταβολές. Αυτές ήταν: η αποδοχή του αστικού κράτους ως εργαλείου που μπορεί να χρησιμοποιηθεί φιλολαϊκά μετά την κατάκτηση της κυβέρνησης από ένα αριστερό κόμμα, ο αποχαιρετισμός της κεντρικότητας της εργατικής τάξης στο όνομα πλατιών, διαταξικών, αντιμνημονιακών μετώπων, η προτεραιοποίηση του έθνους (και μαζί της "εθνικής οικονομίας", του "εθνικού συμφέροντος" κλπ) σε σχέση με την κοινωνική τάξη, η αποδοχή του ιμπεριαλιστικού πλαισίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωζώνης παρόλες τις κριτικές για τον "αντιλαϊκό" τους χαρακτήρα, κοκ.

Ο Μηλιός έχει δίκιο όταν λέει ότι ο ΣΥΡΙΖΑ κατόρθωσε να εκτοξευτεί στο κέντρο του πολιτικού σκηνικού, εξαιτίας της αριστερής του στροφής και της απόρριψης εκ μέρους του της παλιότερης κεντροαριστερής στρατηγικής. Ήταν ο ριζοσπαστισμός των εργατικών αγώνων ενάντια στα Μνημονια το 2010-2015 που μετέτρεψε ένα κόμμα του 4% σε πολιτική επιλογή της πλειοψηφίας της εργατικής τάξης. Ωστόσο, όταν η κυβερνητική προοπτική ξεπρόβαλε, η στρατηγική της ηγεσίας του ΣΥΡΙΖΑ ήταν εκ των προτέρων να στομώσει και να συμβιβάσει αυτόν τον ριζοσπαστισμό. Ο ΣΥΡΙΖΑ δεν "μεταλλάχθηκε", όπως ομονοούν συνήθως οι αναλύσεις των πρώην εσωκομματικών πρωταγωνιστών του. Η στρατηγική του δοκιμάστηκε και εφαρμόστηκε, με τα γνωστά σε όλους αποτελέσματα.

Η συνέχεια του κράτους

Αντίθετα μάλιστα από τα γραφόμενα, η ίδια η συγκρότηση της κυβέρνησης τον Γενάρη του 2015 ήταν η μεγαλύτερη επιβεβαίωση ότι η ηγεσία του ΣΥΡΙΖΑ δεν πρόκειται να έρθει σε ρήξη με τους δανειστές. Η πολιτική συμμαχία με τους ΑΝΕΛ ήταν η πρώτη ψυχρολουσία για τους ψηφοφόρους της Αριστεράς και τα μέλη του ΣΥΡΙΖΑ την επομένη των εκλογών, δικαιολογήθηκε ωστόσο ως κίνηση εξαναγκασμένη από την μη επίτευξη απόλυτης κοινοβουλευτικής πλειοψηφίας και την ανάγκη να σχηματιστεί σταθερή κυβέρνηση.

Όμως η συνεργασία με τους ΑΝΕΛ ήταν αποτέλεσμα μιας βαθύτερης στρατηγικής της ηγεσίας Τσίπρα. Αυτό φάνηκε εμφατικά με την απόδοση όλων των κρίσιμων υπουργείων για τον έλεγχο του κρατικού μηχανισμού σε πολιτικούς αυστηρά έξω από τον κομματικό μηχανισμό του ΣΥΡΙΖΑ: Καμμένος στο Υπουργείο Άμυνας (στρατός), Πανούσης στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη (αστυνομία), Κοτζιάς στο Υπουργείο Εξωτερικών (διπλωματία). Ήταν ένα μήνυμα ταξικής συνδιαλλαγής της ηγεσίας Τσίπρα προς το βαθύ κράτος ότι η συνέχειά του δεν θα θιγεί από την κυβέρνηση της "πρώτης φοράς Αριστερά".

Φυσικά σε αυτή την πρώτη φάση της κυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ, η παρουσία μέσα στο κυβερνητικό σχήμα υπουργών τόσο από την Αριστερή Πλατφόρμα όσο και από όλες τις πτέρυγες της προεδρικής πλειοψηφίας του ΣΥΡΙΖΑ, σε συνδυασμό με την διαπραγμάτευση Βαρουφάκη, θόλωνε το μήνυμα της συνδιαλλαγής και επέτρεπε την αίσθηση μιας "ανοικτής" ακόμα δια-

δικασίας. Η θεώρηση της σύγκρουσης με τους δανειστές ως διαδικασίας κατά βάση εθνικής ("η Ελλάδα ενάντια στους ξένους") και όχι ταξικής (η εργατική τάξη και η Αριστερά ενάντια στην ελληνική κυρίαρχη τάξη και τους διεθνείς της συμμάχους) τιθάσευε τις εσωκομματικές αντιδράσεις και απέκρυβε την επερχόμενη συνθηκολόγηση. Όταν αυτή συνέβη, παρά το συντριπτικό ΟΧΙ του δημοψηφίσματος που αποκάλυψε την απόλυτη ταξική πόλωση που διατρέχει την ελληνική κοινωνία, ο Τσίπρας έτρεξε να επισφραγίσει τον συμβιβασμό με μια νέα εκλογική αναμέτρηση, αξιοποιώντας το κλίμα της "σκληρής διαπραγμάτευσης" και την έλλειψη προετοιμασίας των εσωκομματικών του αντιπάλων.

Από τις εκλογές του Σεπτέμβρη 2015 μέχρι σήμερα

Τρία είναι τα σημαντικότερα στοιχεία για την αποτίμηση της πορείας του ΣΥΡΙΖΑ από τις δεύτερες εκλογές του Σεπτέμβρη του 2015 μέχρι σήμερα.

Το πρώτο είναι ότι ο ΣΥΡΙΖΑ κατόρθωσε να ξανακερδίσει την εργατική και λαϊκή ψήφο, έστω και μειωμένη, παρά την υπογραφή του τρίτου Μνημονίου. Στις εκλογές του Σεπτέμβρη θα ψηφίσουν 600.000 λιγότεροι ψηφοφόροι από ό,τι στο δημοψήφισμα και ο ΣΥΡΙΖΑ θα υποστεί μείωση περίπου 320.000 ψήφων.[4] Ωστόσο, η πολιτική εκπροσώπηση της πλειοψηφίας των εργατικών και λαϊκών στρωμάτων από τον ΣΥΡΙΖΑ και η κοινωνική πόλωση στα αποτελέσματα ΣΥΡΙΖΑ και Νέας Δημοκρατίας εξακολουθούν να είναι πέρα από κάθε αμφισβήτηση. Ο ΣΥΡΙΖΑ κέρδισε εκ νέου την πλειοψηφία της εργατικής τάξης με το φωτοστέφανο της σκληρής διαπραγμάτευσης και με την υπόσχεση ότι θα λειάνει τις επιπτώσεις του τρίτου Μνημονίου με ένα δικό του "παράλληλο πρόγραμμα". Στην επιτυχία του αυτή, ήταν κρίσιμη η συγκράτηση στελεχών της "αριστερής πτέρυγας" της προεδρικής πλειοψηφίας, των περίφημων "53+", και η υπόσχεση ότι η εφαρμογή του Μνημονίου δεν θα σταματήσει την κυβέρνηση από την νομοθέτηση δημοκρατικών μεταρρυθμίσεων και αριστερών πολιτικών σε πεδία όπως είναι το προσφυγικό, τα δικαιώματα, η εκπαίδευση και ούτω καθεξής.

Το δεύτερο στοιχείο είναι η αποτυχία της στρατηγικής (ή καλύτερα της αφήγησης) του παράλληλου προγράμματος. Η εφαρμογή του Μνημονίου αποδεικνύεται αδυσώπητη και αφαιρεί κάθε αριστερό πρόσχημα από την κυβέρνηση: από το ξεπούλημα των δημόσιων αγαθών (ακόμα και του νερού), την διάλυση των δημόσιων υπηρεσιών (βλ. νοσοκομεία) λόγω υποχρηματοδότησης και τις ιδιωτικοποιήσεις μέχρι τη νέα μείωση των συντάξεων και την απόλυτη απορρύθμιση των εργασιακών σχέσεων. Το "παράλληλο πρόγραμμα", από οικονομικές πολιτικές "ανακούφισης" των λαϊκών στρωμάτων, μετατράπησε ταχύτατα στο θεατρικό δρώμενο της αντι-διαπλοκής με κέντρο τις τηλεοπτικές άδειες και τις σχετικές πρωτοβουλίες του Παππά. Αλλά η κρατική εξουσία στάθηκε αμείλικτη ακόμα και σε αυτό το πεδίο: η κυβέρνηση υπέστη δεινή ήττα μετά την απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας για την αντισυνταγματικότητα του διαγωνισμού για τις άδειες και η βασικότερη "αντισυστημική" πρωτοβουλία της κυβέρνησης είναι σήμερα στις καλένδες.

Το τελευταίο στοιχείο που καθορίζει τη σημερινή πολιτική συγκυρία είναι ο τελευταίος ανασχηματισμός. Η ηγεσία Τσίπρα εγκαταλείπει σήμερα όλο και περισσότερο την αφήγηση ότι η πολιτική που ασκεί είναι αποτέλεσμα "εξαναγκασμού των δανειστών" και διεκδικεί την "ιδιοκτησία" του προγράμματος. Αυτό συνεπάγεται όλο και μεγαλύτερη ευθυγράμμιση με τις ορέξεις της κυρίαρχης τάξης να αρθούν τα "πολιτικά εμπόδια" για να έρθουν οι περιβόητες επενδύσεις. Αποτέλεσμα αυτής της στροφής είναι ότι ο Τσίπρας απομάκρυνε από την κυβέρνηση πολλά από τα αριστερά άλλοθι που του προσέφεραν νομιμοποίηση είτε εκδιώκοντας υπουργούς (Δρίτσας, Παρασκευόπουλος, Φίλης, Αναγνωστοπούλου) είτε αφαιρώντας τους κρίσιμα χαρτοφυλάκια (Κατρούγκαλος, Σκουρλέτης, Κοντονής).

Το γεγονός αυτό απονομιμοποιεί περαιτέρω την κυβέρνηση στα μάτια των ψηφοφόρων της, ιδίως των αριστερών που επέλεξαν να της δώσουν "κριτική ψήφο" τον Σεπτέμβρη του 2015 παρά την μνημονιακή συνθηκολόγηση, με την ελπίδα (ή την αυταπάτη) ότι αυτή δεν θα επηρέασει την αριστερή ή δικαιωματική ατζέντα. Η αποπομπή Φίλη μετά τη συνέντευξη του Ιερώνυμου που ζήτησε την κεφαλή του "επί πίνακι" ήταν σοκ για αυτού του τύπου τις απόψεις. Γράφει ο Δημήτρης Ψαρράς στην ΕφΣυν: *"Αυτό που διακυβεύτηκε με τον πρόσφατο ανασχηματισμό δεν είναι η αλλαγή ενός προσώπου... Το επίδικο ζήτημα υπήρξε σε ποιο βαθμό μια κυβέρνηση και ένας πρωθυπουργός είναι υποχρεωμένοι να «συγκυβερνούν» με θεσμούς (ή, καλύτερα, μηχανισμούς) όπως η Εκκλησία (και άλλες φορές ο Στρατός ή η Δικαιοσύνη) οι οποίοι δεν αντλούν τη νομιμοποίησή τους από την ψήφο των πολιτών αλλά από την ιστορική διαπλοκή τους με το κράτος... Και αυτή τη φορά δεν τηρήθηκαν ούτε τα προσχήματα... Μας αρκούσε, νομίζω, ο κ. Καμμένος. Δεν χρειαζόταν να μπει στον «πρωινό καφέ» και ο κ. Ιερώνυμος".*[5]

Η εμπειρία της κυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ υπήρξε έτσι όχι μόνο πικρή, αλλά και πολλαπλά χρήσιμη για την στρατηγική συζήτηση στο εσωτερικό της Αριστεράς και του εργατικού κινήματος. Απέδειξε την ανάγκη μιας σύγχρονης αντικαπιταλιστικής στρατηγικής για να προασπιστούν τα συμφέροντα και οι κατακτήσεις της εργατικής τάξης, όχι μόνο στο οικονομικό, αλλά και στο πολιτικό πεδίο.

Μπορεί οι εχθροί της Αριστεράς να χρησιμοποιούν σήμερα την αποτυχία του ΣΥΡΙΖΑ για να δυσφημήσουν κάθε αριστερό εγχείρημα. Ωστόσο, το εργατικό κίνημα δεν έπαψε να δίνει μάχες ανεξάρτητα – και πλέον ενάντια στην κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ. Η Ελλάδα είναι η χώρα όπου ένα κόμμα της ριζοσπαστικής Αριστεράς κατέλαβε την εξουσία. Είναι όμως και η χώρα όπου η αριστερή αντιπολίτευση εκτός κυβέρνησης είναι μια υπαρκτή πολιτική και κοινωνική δύναμη. Η άντληση των σωστών διδαγμάτων από την εμπειρία της κυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ μπορεί να δυναμώσει το εργατικό κίνημα και να αποτελέσει σταθμό στην εμφάνιση μιας μαζικής αντικαπιταλιστικής αριστεράς. ■

Σημειώσεις

1. Γιάννης Μηλιός, "ΣΥΡΙΖΑ 2004-2015: Από την «Ανατροπή» στο Μνημόνιο-3", Θέσεις, Τεύχος 134, Ιανουάριος - Μάρτιος 2016.
2. Μια πλήρης αποτίμηση από πλευράς του στο: Stathis Kouvelakis, "Syriza's rise and fall", New Left Review, vol. 97, January-February 2016.
3. Stathis Kouvelakis, An open letter regarding the greek Left, Socialist Worker (UK), issue 2305, 29 May 2012. Η επιστολή στάλθηκε σε απάντηση συνέντευξης του Πάνου Γκαργκάνα, διευθυντή της εφημερίδας Εργατική Αλληλεγγύη, στο προηγούμενο τεύχος του Socialist Worker.
4. Γιάννης Μαυρής, "Άνοδος και Πτώση. Η εκλογική επιρροή του ΣΥΡΙΖΑ πριν και μετά το Δημοψήφισμα της 5ης Ιουλίου 2015", Τετράδια, τεύχος 66-67, Φθινόπωρο-Χειμώνας 2016-17.
5. Δημήτρης Ψαρράς, "Ποιος (συν)κυβερνά αυτόν τον τόπο;", ΕφΣυν, 8/11/2016.

Βιβλιοκριτική

Η αντίσταση της "εκφυλισμένης" μουσικής

Θωμάς Σλιώμης

Η τέχνη απέναντι στον ναζισμό

Τιμή 8.7€, 200 σελίδες

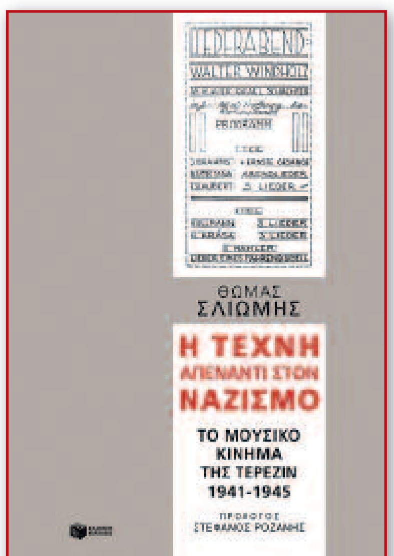
Εκδόσεις Πατάκη, 2016

Η Τερέζιενσταντ ή Τερεζίν είναι μια μικρή πόλη της Τσεχίας στα βόρεια της Πράγας. Έχει γίνει γνωστή για το ομώνυμο στρατόπεδο συγκέντρωσης – γκέτο, που εγκατέστησαν οι ναζί κατακτητές της Τσεχοσλοβακίας και φυλάκισαν σε αυτό τον Εβραϊκό πληθυσμό της χώρας και αργότερα και άλλων ευρωπαϊκών περιοχών, αφού εκκένωσαν τους κατοίκους της. Το Τερεζίν δεν ήταν κυρίως στρατόπεδο εξόντωσης, αλλά καταναγκαστικής εργασίας. Στην πραγματικότητα υπήρξε ένας ενδιάμεσος σταθμός για χιλιάδες Εβραίους, πριν οδηγηθούν στην «τελική λύση», στους θαλάμους αερίων του Άουσβιτς και του Μπιρκεναου.

Όμως το Τερεζίν υπήρξε αντικείμενο και μιας διαφορετικής συζήτησης: Οι ναζί το παρουσίαζαν σαν ένα υποδειγματικό στρατόπεδο, σαν «το χωριό που ετοίμασε ο φύρερ για τους Εβραίους», με ανθρώπινες συνθήκες διαβίωσης και εργασίας, ψυχαγωγία και καλλιτεχνική δημιουργικότητα. Μάλιστα γύρισαν ένα φιλμ το 1944 λίγο μετά από επίσκεψη του Ερυθρού Σταυρού (προοριζόταν για ταινια προπαγάνδας, χωρίς να ολοκληρωθεί ποτέ), που δείχνει έναν τακτοποιημένο χώρο, φρεσκοβαμμένα κτήρια και κρατούμενους να συμμετέχουν μαζικά σε μουσικές παραστάσεις. Η αλήθεια είναι τελείως διαφορετική. Στην Τερεζίν στιβάζονταν δεκάδες χιλιάδες άνθρωποι, διαχωρισμένοι ανά φύλο και ηλικία, σε οριακές συνθήκες κρύου και στερήσεων και δούλευαν εντατικά στον ανεφοδιασμό των ναζιστικών στρατευμάτων. Από τους 144.000 που πέρασαν, 33.000 πέθαναν μέσα στο στρατόπεδο από τις κακουχίες και αρρώστιες (ξέσπασε ακόμη και επιδημία τύφου από το μολυσμένο νερό), 90.000 μεταφέρθηκαν σε στρατόπεδα εξόντωσης, ενώ επέζησαν 17.200.

Αυτό που διαφοροποιεί το Τερεζίν από τα άλλα στρατόπεδα δεν είναι η το μέγεθος της ναζιστικής θηριωδίας αλλά το καλλιτεχνικό κίνημα που αναπτύχθηκε μέσα στο στρατόπεδο με κύριο άξονα τη μουσική σαν μορφή αντίστασης στη βαρβαρότητα.Το βιβλίο του μουσικολόγου και συγγραφέα Θωμά Σλιώμη «Η τέχνη απέναντι στον ναζισμό» που πρόσφατα κυκλοφόρησε αφηγείται αυτή τη συγκλονιστική ιστορία.

Το πρώτο μέρος του βιβλίου ασχολείται με την άνοδο του ναζιστικού φαινομένου σαν κομμάτι της κρίσης των κυριαρχων αστικών πολιτικών στην Ευρώπη. Ο συγγραφέας χτυπάει τις επιφανειακές θεωρίες που θεωρούν τον ναζισμό σαν μια ακραία παραφωνία στην ομαλή εξέλιξη της ιστορίας του μεσοπολέμου αλλά και την μονοδιάστατη ντετερμινιστική αντίληψη ότι επρόκειτο για αναπόφευκτη εξέλιξη. Ήταν μια υπόθεση που κρίθηκε και χάθηκε πολιτικά. Αναφέρεται στις ρατσιστικές διακρίσεις, τον εγκλεισμό και την ευγονική ενάντια στις «κατώτερες» φυλές σαν κεντρικά στοιχεία της ναζιστικής πολιτικής αλλά όχι σαν επινοήσεις του ναζισμού. Οι απόψεις αυτές κυριαρχούσαν ευρύτατα στην σκέψη διαφορων αστών θεωρητικών και στις πολιτικές πολλών καθεστώτων της Δύσης, με αποκορύφωμα την ιδεολογική στήριξη της αποικιοκρατίας κατά τον 19ο-20ο αιώνα.

Ακολουθεί αναφορά στην πολιτική του ναζισμού απέναντι στον πολιτισμό. Οι ναζί παράθεταν την κουλτούρα με την έννοια της παράδοσης, των άγραφων νόμων και μύθων της προμοντερνικής κοινότητας και του γοτθικού μυστικισμού απέναντι στον πολιτισμό σαν εποικοδόμημα του βιομηχανικού κόσμου που τότε εκφραζόταν από το καλλιτεχνικό ρεύμα του μοντερνισμού. Πατώντας σε θεωρητικές αναλύσεις που έβλεπαν με πεσιμισμό την απώλεια αυτής της παράδοσης μέσα στο χωνευτήρι των πόλεων και της καπιταλιστικής παραγωγής μετέτρεψαν τον «ρομαντικό αντικαπιταλισμό» σε διωγμό όχι βέβαια του καπιταλιστικού συστήματος αλλά των πολιτιστικών συμβόλων του: Της οικουμενικότητας, του μοντερνισμού, του κοσμοπολιτισμού, που υποτίθεται ότι διαρρήγνυαν την οργανική ενότητα της (άριας) φυλής. Οι Εβραίοι ήταν ο τέλειος αποδιοπομπαίος τράγος αυτής της θεωρίας και απόληξή της ο θεσμοποιημένος ρατσισμός με αποκορύφωμα το Ολοκάυτωμα. Όλα αυτά συνδυάστηκαν με θεαματικές επιθετικές κινήσεις όπως η απαγόρευση της «εκφυλισμένης τέχνης» και η καύση των «παρακμιακών» έργων, η θεατρικοποίηση των δημόσιων ομιλιών του Χίτλερ, το σινεμά της Λένι Ρίφενσταλ, η εθνικιστική Γερμανική μουσική.

Μετά από αυτή την πολύ χρήσιμη ανάλυση αναδεικνύεται η τεράστια σημασία των καλλιτεχνικών κινήσεων που αναπτύχθηκαν μέσα στο στρατόπεδο και που περιγράφονται στο δεύτερο μέρος του βιβλίου. Ξεκινώντας με συναντήσεις όπου τραγουδούσαν

παραδοσιακά τσέχικα τραγούδια και τραγούδια καμπαρέ (δημοφιλές είδος ψυχαγωγίας), οι κρατούμενοι πέρασαν σε πιο οργανωμένες δραστηριότητες, όπου ορχήστρες και μουσικά σύνολα ερμήνευαν από όπερες μέχρι έργα κλασικής, σουίνγκ και τζαζ, δάσκαλοι οργάνωναν χορωδίες και δίδασκαν όργανα, φωνητική, αρμονία και θεωρία, συνθέτες έγραφαν μουσική.

Το δικαίωμα αυτό δεν παραχωρήθηκε από τον Γερμανό διοικητή ούτε από το Εβραϊκό Σιωνιστικό Συμβούλιο που διαχειριζόταν γραφειοκρατικά την εσωτερική λειτουργία της Τερεζίν. Κατακτήθηκε από τους ίδιους τους μουσικούς, άντρες, γυναίκες και παιδιά. Είχαν μεταφέρει παράνομα μουσικά όργανα και παρτιτούρες, επισκεύασαν ένα σπασμένο πιάνο που βρέθηκε στα περίχωρα της κωμόπολης και διεκδίκησαν από νωρίς το δικαίωμα στην καλλιτεχνική ζωή και δραστηριότητα.

Δεν ήρθαν από το πουθενά. Αρκετοί ήταν μέλη αριστερών πολιτικών οργανώσεων και σωματείων και όχι σιωνιστές. Στηρίζονταν στην πλούσια μουσική παιδεία της Τσεχοσλοβακίας που είχε τις καλλιτεχνικές εκδηλώσεις στο κέντρο της δημόσιας ζωής. Πριν τον εγκλεισμό στην Τερεζίν, είχαν διοργανώσει στην Πράγα εκατοντάδες μουσικές εκδηλώσεις, μυστικά σε ιδιωτικούς χώρους, σπάζοντας την απαγόρευση του συναθροίζεσται και τον «κατ'οίκο περιορισμό» που είχαν επιβάλει οι ναζί στους Εβραίους.

Η επίσημη άδεια που δόθηκε από τους ναζί για ορισμένες μουσικές δραστηριότητες κρίνεται σαν προϊόν συνεννόησης του Γερμανού διοικητή με το Εβραϊκό Συμβούλιο, που αποσκοπούσε στους δικούς τους χειρισμούς, κυρίως στην αποφυγή εξέγερσης λόγω των φριχτών συνθηκών διαβίωσης και των συνεχιζόμενων αφίξεων στο στρατόπεδο, που έφτασε να φιλοξενεί 60.000 ανθρώπους σε ένα χώρο όπου πριν έμεναν μόλις 6.000.

Από τη σκοπιά των Εβραίων κρατούμενων αυτό που άρχισε σαν συνειδησιακό-υπαρξιακό ερώτημα -να μην κοπεί το νήμα της πολιτιστικής ζωής, αποδείχτηκε νήμα κοινωνικό και συχνά ιδεολογικό-πολιτικό. Μέσα από την πολιτιστική δημιουργία έδιναν μάχη για να υπάρξουν. Και την κέρδισαν. Γι'αυτό είναι λάθος απόψεις που υποτιμούν αυτό το κίνημα ή χειρότερα το υποβιβάζουν σε προϊόν προπαγάνδας και «ξεπλύματος» των ναζιστών.

Στο Τερεζίν γράφτηκαν πρωτότυπα έργα όπως ο «αυτοκράτορας της Ατλαντίδας» των Κίεν-Ούλμαν, το «Γυάλινο βουνό» του Φραντς Κλάιν, η «Σουίτα του γκέτο» του Κάρλο Τάουμπε, το «Εμβατήριο της Τερεζίν», τζαζ μουσική από το σχήμα Γκέτο Σουίνγκερς και άλλα. Κάποια σώθηκαν σε χειρόγραφες παρτιτούρες που κρύφτηκαν επιμελώς σε κουφώματα και πατώματα, κάποια άλλα όχι. Διασώθηκαν και ξανα-ηχογραφήθηκαν μετά από έρευνες πολλά χρόνια αργότερα και από τις αναμνήσεις αυτών που επέζησαν. Ήταν ελάχιστοι. Οι πιο πολλοί και οι πιο πολλές εκτελέστηκαν στο Άουσβιτς.

Η αξία του κινήματός τους είναι ανεκτίμητη. Όχι μόνο γιατί συνέχισαν να τιμούν την «εκφυλισμένη» μουσική των Μάλερ, Μέντελσον, Μπεργκ και των Τσέχων Σμέτανα και Ντβόρζακ που απαγόρευαν οι ναζί. Ούτε γιατί έπαιζαν σε ένα «κοινό μελλοθάνατων» σύμφωνα με τη μαρτυρία του επιζήσαντα βιολιστή Κάρελ Φρέλιχ. Αλλά κύρια γιατί αρνήθηκαν να αποδεχτούν τον αφανισμό που τους επιφύλασσαν, αντιστάθηκαν με όπλο την τέχνη και αυτή τους η δράση δημιούργησε μια μοναδική τέχνη, μνημείο αντίστασης στον ναζισμό που αξίζει να θυμόμαστε και να ξανα-ανακαλύπτουμε ειδικά σήμερα που οι νοσταλγοί του επιχειρούν να σηκώσουν κεφάλι.

Δήμητρα Κυρίλλου

Ο θυμός ο ίδιος

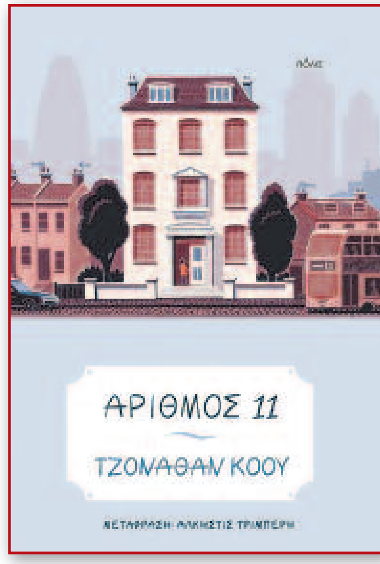
Τζόναθαν Κόου

Ο Αριθμός 11

Τιμή 20€, 528 σελίδες

Εκδόσεις Πόλις, 2016

"Τα σιχαμένα πλάσματα μαζεύονταν, γεμίζοντας τα πεζοδρόμια και τους δρόμους, σκορπίζοντας την καταστροφή στο πέρασμά τους. Σκαρφάλωναν σε αυτοκίνητα, τα αναποδογύριζαν, ανέτρεπαν τις μακριές ουρές από παρκαρισμένα Range Rover, Porsche και Jaguar. Ανέβαιναν στους τοίχους των θεόρατων, υπεροπτικών σπιτιών, γκρεμίζοντας τα τούβλα, σπάζοντας το γυαλί. Η ιδιοκτησία ήταν ο πρωταρχικός τους στόχος μετά ακολουθούσαν οι άνθρωποι".

Αν ψάχνετε για ένα πολιτικό μυθιστόρημα που να βουτάει στο σύγχρονο αποκρουστικό κόσμο του νεοφιλελευθερισμού και να συναρπάζει με την πλοκή του, τότε αυτό είναι το ενδέκατο βιβλίο του βρετανού συγγραφέα Τζόναθαν Κόου "Ο αριθμός 11" που κυκλοφόρησε πέρσι το καλοκαίρι από τις εκδόσεις Πόλις.

Όταν το 1994 στο "Τι ωραίο πλιάτσικο", ο Κόου εξόντωνε ένα προς ένα τα μέλη της μεγαλοαστικής οικογένειας Γουίνσο –και στο πρόσωπό τους την ιδεολογία του θατσερισμού– προφανώς δεν είχε στο μυαλό του ότι θα επανερχόταν πάνω από 20 χρόνια μετά για να ξαναπιάσει αυτό το νήμα. Η αδίστακτη απόγονος των μεγιστάνων Γουίνσο μπορεί να μην έχει τον πρώτο ρόλο στον "Αριθμό 11", όμως ο απόγονος του θατσερισμού, ο νεοφιλελευθερισμός και η φρίκη που φέρνει στις ζωές των απλών ανθρώπων, κυριαρχεί σε όλο το βιβλίο.

Ο Κόου στήνει το σκηνικό του στη σημερινή εποχή, ζωγραφίζοντας το φόντο ενός συστήματος σε βαθιά κρίση, με μια ένταση που πολλές φορές κάνει τους πρωταγωνιστές του να περνούν σε δεύτερο πλάνο. Πέντε συν μία διαφορετικές ιστορίες, που η κάθε μια τους οδηγεί με απροσδόκητο (;) τρόπο στις άλλες, γύρω από δυο φίλες που γνωρίζονται από παιδιά, τη Ρέιτσελ και την Άλισον.

Η θολή εικόνα της αυτοκτονίας (ή δολοφονίας) του βρετανού αξιωματούχου Ντέιβιντ Κέλλυ στον απόηχο του κινήματος ενάντια στον πόλεμο του Ιράκ και η αποκάλυψη της γεμάτης κυνικά ψέματα φιλοπόλεμης πολιτικής του Μπλερ, χαράζεται στη μνήμη των δυο μικρών κοριτσιών. Θα είναι η πρώτη εμπειρία που αποκτούν από το πόσο βρώμικος και αδίστακτος εί-

ναι ο κόσμος που θα μεγαλώσουν.

Χρόνια μετά, η Βαλ, η μητέρα της Άλισον, παλιά ποπ τραγουδίστρια και τώρα εργαζόμενη ως βοηθός σε μια δημόσια βιβλιοθήκη, δεν έχει να πληρώσει ούτε λεφτά για θέρμανση. Για να βγάλει κάποια χρήματα παίρνει μέρος σε ένα ριάλιτι (ένα Survivor υποτίθεται για σελέμπριτις) που την κατακρεουργεί ψυχολογικά για χάρη μιας χυδαίας τηλεθέασης. Τριγυρνά άσκοπα στο Μπέρμινχαμ με το λεωφορείο αριθμός 11, που ήταν αυτό που έπαιρνε για να πάει παλιότερα στη δουλειά της. Η αλλοτρίωση στο ζενίθ της.

Η Ρέιτσελ, σαν φοιτήτρια στην Οξφόρδη γνωρίζει από μια καθηγήτριά της, τη Λώρα, το τι πραγματικά σημαίνει εκπαίδευση και πολιτισμός σε μια κοινωνία που τα πάντα υποτάσσονται στους 'κανόνες' της αγοράς. Η εμπορευματοποίηση κυριαρχεί σε κάθε πλευρά της ζωής.

Έδώ εισβάλλει η οικογένεια Γουίνσο με μια απόγονό της –δημοσιογράφο σε μια δεξιά εφημερίδα (του μπαμπά της, βέβαια)– που ψάχνει για ένα 'πιασάρικο' ρεπορτάζ καταγγελίας των κοινωνικών επιδομάτων που δίνει το κράτος σε 'τεμπέληδες' και έτσι σπαταλά τα λεφτά των φορολογουμένων. Και το βρίσκει. Ανακαλύπτει τυχαία ότι η Άλισον έχει αδήλωτο στην εφορία ένα μικροποσό. Είναι το καλύτερο υποψήφιο θύμα. Γιατί η Άλισον είναι μαύρη, είναι άνεργη, έχει χάσει το ένα της πόδι, είναι λεσβία ...και παίρνει ένα μικρό κοινωνικό επίδομα. Την κάνει πρώτο θέμα στην εφημερίδα και της διαλύει τη ζωή.

Η πάμπλουτη οικογένεια Γκαν προσλαμβάνει την (σπουδαγμένη στην Οξφόρδη με μεταπτυχιακό) Ρέιτσελ για να προγυμνάζει τα δύο κοριτσάκια της στα μαθήματα. Το τεράστιο σπίτι είναι σαν εργοτάξιο, γιατί η κυρία Γκαν χτίζει 11 υπόγεια! Το 11ο δεν ξέρει τι θα το κάνει. Οι πλούσιοι αγοράζουν σπίτια και συνεχώς τα ανακατασκευάζουν απλά για γκλαμουριά και για μεταπωλητική αξία. Την αναγκάζουν να βγάζει βόλτα τα σκυλιά της οικογένειας. Γνωρίζει τη Λύβια, μια μετανάστρια από τη Ρουμανία.

"Λέγομαι Λύβια και κατάγομαι από το Βουκουρέστι. Ζω στο Λονδίνο πάνω από πέντε χρόνια και η δουλειά μου είναι να βγάζω τα σκυλιά πάμπλουτων ανθρώπων για την καθημερινή τους βόλτα. Αλλά δεν κάνω μόνο αυτό... Η εκδίκησή μου παίρνει πολλές μορφές. Το σώμα μου παίρνει πολλές μορφές... Δεν είμαι θυμωμένη. Είμαι ο θυμός ο ίδιος".

Ο Κόου στον "Αριθμό 11" (σαφής η αναφορά και στην πρωθυπουργική κατοικία στο Λονδίνο) παίρνει θέση. Είναι με τη μεριά των από κάτω. Όπως ήταν με τις εργάτριες που απεργούσαν στο Γκράνγουικ και με τους αντιρατσιστές πιτσιρικάδες της δεκαετίας του '70 ("Η λέσχη των τιποτένιων"), όπως γκρέμιζε από τα παλάτια τους τούς Γουίνσο της δεκαετίας του '80 ("Τι ωραίο πλιάτσικο"), όπως πονούσε μαζί με τον καταθλιπτικό πλασιέ της δεκαετίας του 2000 ("Ο ιδιωτικός βίος του Μάξουελ Σιμ").

Και στο τελευταίο αυτό το βιβλίο του η κάθαρση έρχεται από τα κάτω. Για την ακρίβεια, από τα έγκατα του Λονδίνου. Από τον θυμό της μετανάστριας εργάτριας που εκρήγνυται, με μια εξωπραγματική καταστροφική μανία που δεν χωράει στη λογική των από πάνω, μόνο στα "σιχαμένα πλάσματα" που επινοεί ο Κόου και που "η ιδιοκτησία είναι ο πρωταρχικός τους στόχος".

Κώστας Πίττας

Από τις αυταπάτες στα μυστικά σχέδια

James K. Galbraith

Καλώς όρισες στην μαρτυρική αρένα

Το δηλητηριασμένο δισκοπότηρο των μνημονίων

Τιμή 14€, 314 σελίδες

Εκδόσεις Πατάκη, 2016

Το βιβλίο «Καλώς όρισες στην μαρτυρική αρένα», του γνωστού αμερικανού οικονομολόγου James Galbraith κυκλοφόρησε στα ελληνικά το καλοκαίρι από τις εκδόσεις Πατάκη. Ο JB στενός φίλος και σύμβουλος του Γιάνη Βαρουφάκη στην θητεία του στο υπουργείο Οικονομικών, παρουσιάζει μέσα από μία σειρά άρθρων και εμπιστευτικών επιστολών την άποψή του για την οικονομική κρίση στην Ελλάδα και την εμπειρία του από τις διαπραγματεύσεις της ελληνικής πλευράς με την τρόικα, το πρώτο εξάμηνο της κυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝ.ΕΛ. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον προκαλεί η αναφορά στο μυστικό «Σχέδιο Χ» ,το πλάνο έκτακτης ανάγκης, την προετοιμασία του οποίου ανέθεσε ο Βαρουφάκης στον Galbraith και με την αποκάλυψή του ξέσπασε θύελλα στον ελληνικό τύπο.

Πρώτα απ' όλα ο συγγραφέας είναι ένας κεϋνσιανός οικονομολόγος, υιός του γνωστού οικονομολόγου Kenneth Galbraith συνάδελφο του Ανδρέα Παπανδρέου στο Χάρβαρντ και το Μπέρκλευ την δεκαετία του '40, γεγονός που εξηγεί την εμπλοκή των Galbraith με την οικογένεια Παπανδρέου, καθώς ο James διετέλεσε σύμβουλος και του ΓΑΠ το 2009. Μαζί με τον Larry Summers,τον Paul Krugman και τον Wolfgang Munchau αποτελούν μία σειρά οικονομολόγων που αντιστρατεύονται τις νεοφιλελεύθερες πολιτικές και την λιτότητα και προτείνουν κεϋνσιανά αντίδοτα για την αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης, όπως η διαγραφή του χρέους και ένα γενναίο πρόγραμμα δημόσιων επενδύσεων.

Ο Galbraith περιγράφει με ενθουσιασμό τις πρώτες ημέρες του στην Ελλάδα μετά την εκλογική νίκη του ΣΥΡΙΖΑ '*μία κοσμογονική πολιτική αλλαγή που η δυτική Ευρώπη είχε να βιώσει περίπου πέντε δεκαετίες*'. Από την πρώτη του συνάντηση με τον Βαρουφάκη στο γραφείο του στο Υπουργείο Οικονομικών προέκυψε ο πρωτότυπος τίτλος του βιβλίου "Welcome to the poisoned chalice". Είναι εμφανώς επηρεασμένος από το επίπεδο της ταξικής πάλης στην ελλάδα, με χαρακτηριστικότερο τα παράδειγμα της ΕΡΤ *«Το ξαφνικό κλείσιμο της κρατικής ραδιοτηλεόρασης το βράδυ της Τρίτης πυροδότησε ένα πολιτικό δράμα στην Ελλάδα. Οι δημοσιογράφοι και το διοικητικό προσωπικό της ΕΡΤ κατέλαβαν τα κτίρια, το συνδικάτο εργαζομένων της ΔΕΗ αρνήθηκε να υπακούσει στις εντολές για διακοπή του ηλεκτρικού ρεύματος, ενώ μεγάλο πλήθος συγκεντρώθηκε για να εκδηλώσει την συμπαράστασή του»*. Δεν αποφεύγει όμως να αναπαράγει «κυρίαρχες ιδέες» ως αίτια της κρίσης στην Ελλάδα όπως ο διογκωμένος δημόσιος τομέας, πολιτική ζωή που στηρίζεται σε πελατειακές σχέσεις και επιθετικές συνδικαλιστικές ενώσεις.

Ένα από τα πιο ενδεικτικά των συμβιβασμών αλλά και των αυταπατών άρθρα είναι εκείνο του JB που δημοσιεύθηκε τον Ιούνιο του 2013 στην New York Times με τίτλο «Η νίκη του ΣΥΡΙΖΑ δεν αντιστρατεύεται τα αμερικάνικα συμφέροντα». *«Όσον αφορά την ασφάλεια τίποτε ζωτικό δεν θα άλλαζε. Ο ΣΥΡΙΖΑ δεν προτείνει να αποχωρήσει από το ΝΑΤΟ ή να κλείσει τις βάσεις των ΗΠΑ, για παράδειγ-*

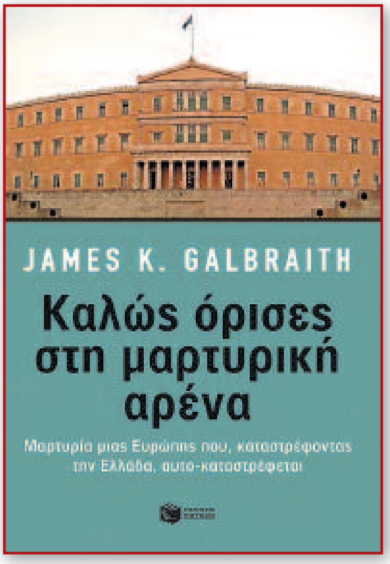
μα στην Κρήτη, ο Τσίπρας δεν θέλει να ξεκινήσει οποιαδήποτε διαμάχη με τις Ηνωμένες Πολιτείες».

Σε εμπιστευτικό e-mail του συγγραφέα στις 8 Φεβρουαρίου 2015 προς την Σάρα Ράσκιν αναπληρώτρια Υπουργό Οικονομικών των Η.Π.Α. την ενημερώνει για την αίσθηση που επικρατεί στο Υπουργείο Οικονομικών ότι οι Η.Π.Α. είναι οι πολυτιμότεροι σύμμαχοι της Ελλάδας και το ΔΝΤ ο δεύτερος πολυτιμότερος σύμμαχος.

Σε απόλυτη αρμονία με το κυβερνητικό επιτελείο αρχικά υπερασπίζεται την κομβικής σημασίας συμφωνία των Βρυξελλών της 20ης Φεβρουαρίου 2015 για επέκταση του προγράμματος διάσωσης, στο άρθρο του στην Politico τον Φεβρουάριο το 2015. Διαβάζει λανθασμένα την απόφαση και αποκαλύπτει για πρώτη φορά ότι η ελληνική κυβέρνηση αποδέχεται το «70%» του μνημονίου. Γρήγορα όμως φαίνεται να εμπεδώνει ότι η στρατηγική των υποχωρήσεων από την ελληνική πλευρά φαίνεται να δημιουργεί όλο και περισσότερες απαιτήσεις από την τρόικα και το ενδεχόμενο ενός «έντιμου συμβιβασμού» να απομακρύνεται.

Ήδη τον Μαϊο σε εμπιστευτικό του υπόμνημα προς τον Βαρουφάκη τον προειδοποιεί ότι *«δεν υπάρχει προοπτική για ανάπτυξη εντός των υφιστάμενων οικονομικών δομών της Ευρωζώνης, όπως επίσης δεν υπάρχει καμία προοπτική να επιτευχθεί αλλαγή αυτών των δομών».* Σε νέο υπόμνημα του συγγραφέα προς τον Βαρουφάκη στις 10 Μαϊου με τίτλο 'Στρατηγικές Επιλογές' συμπυκνώνει τις απόψεις του ότι δεν θα υπάρξει καλή συμφωνία και πως η στρατηγική της αντίπαλης πλευράς επιδιώκει την εξουθένωση της κυβέρνησης έως την συνθηκολόγηση ή την κατάρρευση έως τα μέσα του καλοκαιριού. Εντύπωση προκαλεί η αναφορά του JB στην πληρωμή που έγινε τον Μάιο προς το ΔΝΤ χάρη στην οποία αποφεύχθηκε τότε η στάση πληρωμών και για την οποία ο Υπουργός Οικονομικών δεν ήταν ενήμερος (!) αλλά πραγματοποιήθηκε με πρωτοβουλία του προέδρου της Τράπεζας της Ελλάδας, Γιάννη Στουρνάρα.

Πολύ σωστά συμπυκνώνει στις σκέψεις του ότι στο ελληνικό δημοψήφισμα, όπως τέθηκε και από την ευρωπαϊκή πολιτική ηγεσία, τον Φρανσουά Ολάντ, τον Ντέιβιντ Κάμερον, τον Ματέο Ρέντζι, τον γερμανό αντικαγκελάριο Ζίγκμαρ Γκάμπριελ και τον Ζάν Κλώντ Γιούνκερ, το «Όχι» θα σήμαινε έξοδο της ελλάδας από το ευρώ καθώς επίσης και από την ευρωζώνη.

Το πιο ενδιαφέρον κομμάτι του βιβλίου είναι εκείνο που περιστρέφεται γύρω από την σκέψη του Galbraith και του επιτελείου του για την ανάπτυξη του «Σχεδίου Χ», του πλάνου εξόδου από το ευρώ μέσω της εισαγωγής εθνικού νομίσματος σε περίπτωση αποτυχίας των διαπραγματεύσεων. Σε εμπιστευτικό μήνυμα στον Βαρουφάκη στις 10 Ιουλίου, ο οποίος πλέον έχει παραιτηθεί από το Υπουργείο Οικονομικών, αναπτύσσει διάφορες σκέψεις με αφορμή δημόσιες δηλώσεις του Βαρουφάκη περί του ανέφικτου της εξόδου από το ευρώ, στις οποίες ασκεί κριτική. Αρχικά καταρρίπτει την αντιστοιχία με το κατεχόμενο Ιράκ. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει *«Το Ιράκ ήταν μία κατεστραμμένη χώρα με οικονομία βασισμένη σε συναλλαγές μόνο με μετρητά, κατεστραμμένες υποδομές, χωρίς εσωτερικό σύστημα μεταφορών, χωρίς εσωτερική ασφάλεια και χωρίς τραπεζικό σύστημα. Η Ελλάδα δεν έχει καμία σχέση με όλα αυτά».*

Ξετυλίγει την σκέψη του σε μία δέσμη μέτρων με πέντε βασικούς άξονες: την ανάγκη ελέγχου κεφαλαίων, της κρατικοποίησης των τραπεζών και της Τράπεζας της Ελλάδος και της σταθεροποίησης του ταμειακού συστήματος και της συναλλαγματικής ισοτιμίας. Παραθέτει ορισμένες ενδιαφέρουσες άμεσες λύσεις. Αρχικά την εφαρμογή ελέγχου κεφαλαίων και την θέσπιση ορίου αναλήψεων που έχουν την δυνατότητα να συγκρατήσουν την συναλλαγματική ισοτιμία. Για την ρευστότητα του ταμειακού συστήματος προτείνει να χρησιμοποιηθεί το περιβόητο απόθεμα των 19 δισεκατομμυρίων ευρώ του Νομισματοκοπείου καθώς και η ενίσχυση του κράτους ως διαχειριστής των ηλεκτρονικών συναλλαγών για την καταβολή μισθών και την πληρωμή φόρων. Σημειώνει ότι με μία σφραγιδομηχανή τα ευρώ αυτά μπορούν να μετατραπούν σε «Νέα Δραχμή» και να κυκλοφορήσουν ως παράλληλο νόμισμα έως ότου ολοκληρωθεί η μετάβαση στο νέο νόμισμα. Υπερασπίζεται αμυντικά την πρότασή του στον Βαρουφάκη ο οποίος αντέδρασε λέγοντας ότι αυτή η κίνηση θα ισοδυναμούσε με ληστεία της ΕΚΤ! Χαρακτηρίζει απαραίτητη την κήρυξη σε πτώχευση της Τράπεζας της Ελλάδας και την κρατικοποίησή της όπως επίσης και των εμπορικών τραπεζών, μέτρα που 'θα εμπόδιζαν την ΕΚΤ να κατάσχει τις καταθέσεις σε τραπεζικά «ευρώ»' όπως επίσης και την σύναψη κερδοσκοπικών δανείων σε «Νέα Δραχμή» που θα μπορούσαν να πωληθούν στην συνέχεια προκειμένου να υπονομεύσουν το νόμισμα- το περιβόητο «one-way bets» που χρησιμοποίησε ο Σόρος εναντίον της Ταϊλάνδης.

Η αχίλλειος πτέρνα του «Σχεδίου Χ», ορισμένες πτυχές του οποίου κινούνται προς την σωστή κατεύθυνση, είναι η απουσία του εργατικού κινήματος και του εργατικού ελέγχου στο τραπεζικό σύστημα, τις μεγάλες επιχειρήσεις και το κράτος. Είναι αδύνατον να επιθυμείς να προτείνεις ένα εναλλακτικό σχέδιο και την ίδια ώρα να το κρατάς «απολύτως μυστικό» από την εργατική τάξη. Αντιθέτως, ο μοναδικός τρόπος για να προωθήσεις την παραμικρή μεταρρύθμιση είναι να 'ανοίξεις' ένα τέτοιο πρόγραμμα και να το κάνεις υπόθεση της εργατικής τάξης και των συνδικάτων. Οι "περίτεχνοι χειρισμοί" και οι τακτικές 'από τα πάνω' είναι αδύναμοι και εύκολο να τσακιστούν χωρίς την στήριξη 'από τα κάτω'.

Δίχως αμφιβολία η «Μαρτυρική Αρένα» συμβάλλει στην προσπάθεια να κατανοήσουμε την τακτική της διαπραγματευτικής ομάδας της κυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ την περίοδο έως την εντυπωσιακή συνθηκολόγηση με την υπογραφή του τρίτου μνημονίου τον Ιούλιο του 2015. Μπορεί να αξιοποιηθεί όχι μόνο για να ερμηνευθεί η αποτυχία της ρεφορμιστικής στρατηγικής αλλά και για να αναδειχθεί η αντικαπιταλιστική ανατροπή ως εναλλακτική προοπτική για την αριστερά που παλεύει σήμερα σε όλη την Ευρώπη ενάντια στα μνημόνια και το βάθεμα της κρίσης.

Κώστας Πολύδωρος